

Marie Plecitá

HISTORIE OSOVSKA

OSO V - OSOVEC - VIŽINA - MALÝ a VELKÝ CHLUMEC
SKŘIPEL - LÁŽOVICE - NOVÉ DVORY

V průběhu mnoha let jsem shromažďovala dostupné údaje o Osovsku. Za celou tu dobu se mi ale nepodařilo objevit jakýkoliv spis, který by souhrnně zmapoval jeho historii a památky v dějinné posloupnosti. Mým cílem proto bylo soustředit veškeré zjištěné informace do jednoho souboru, který by obsahoval vše dosud objevené a podal dostatečné svědectví o tom, že naše obce bývaly kulturním a společenským centrem kraje a jejich minulost je mimořádně bohatá a barvitá, tedy záviděníhodná.

Děkuji z celého srdce všem, kteří přispěli fotografiemi a vzpomínkami, stejně tak i zastupitelstvu obce, které vydání knihy všestranně podpořilo.

Můj velký dík patří panu Josefu Kozákovi, bez jehož pomoci by kniha nikdy nevznikla.

Marie Plecítá, osovská kronikářka, 2025

Marie Plecítá při přebírání Ceny Našich novin v březnu 2025 se starostkou Zadní Třebaně Markétou Simanovou.

Marie Plecítá (*1957) autorka této knihy je od roku 1999 osovskou kronikářkou, aktivní členkou Kulturního a okrašlovacího spolku KOS Osov a hlavní dopisovatelkou Osovského PROVASU, přílohy Našich novin. Od roku 2025 je také držitelkou prestižní Ceny Našich novin, udělované lidem, kteří nezištně pracují pro regiony Dolní Poberouní a Podbrdsko. Cenu uděluje každý rok redakce nezávislého poberounského občasníku Naše noviny. Odpovědi novopečené laureátky na otázky redakce zapsal Josef Kozák.

Jak jsem se díval, tak jsi byla poprvé na Cenu Našich novin nominována v roce 2016. Letos to vyšlo. Co na to říkáš?

No vidíš, to mi vůbec nedošlo, že už je to tak dlouho. Myslím, že jsem si to na těch pódiích za ty roky tak nějak vystála, že je to svým způsobem taková cena za trpělivost. V každém případě mě to moc potěšilo, tak krásné ocenění jsem ještě nikdy nedostala a už určitě nikdy nedostanu. Na stará kolena taková pochvala, ještě teď jsem z toho celá omámená. Je to samozřejmě velké povzbuzení a toho je mi hodně třeba, protože ne všechno se vždycky daří. Mám teď velkou chuť do práce, ale zatím jen tak sedím, koukám do zdi a přemýšlím, čím jsem si to zasloužila. Jsem totiž hrozně pomalá a všechno mi dlouho trvá.

Jsi vidět na všech akcích nejen Kulturního a okrašlovacího spolku KOS, na akcích sportovců a hasičů, ale i na akcích v okolních obcích. Co všechno děláš a kde na to bereš energii?

Chodím na všechny akce, protože na nich pořizuju fotky a pak o nich píšu do Našich novin. A hlavně mě pořád moc zajímá, co se děje tady i okolo. Dřív jsem o tom psala zprávy i do dalších novin, ale teď už mám jen Naše noviny a to je radost. Kromě toho jsem kronikářkou obce, na to navazují další činnosti, jako pracovnice

OÚ se starám o hřbitov – to je moje srdeční záležitost, a pečuju o záhony a záhonky a vůbec o vzhled naší půvabné obce. Moc ráda se podílím na akcích spolku KOS, také například na Tříkrálové sbírce pod záštitou Farní charity Řevnice, párkrát jsem pomohla při potravinové sbírce, ale pravda je, že dřív jsem toho dělala víc, taky jsem uklízela kostel, ale jak jdou roky, musím ubírat, protože tělo chátrá, energie je pomálu a někdy se musím hodně prosit, abych odvedla nějakou práci.

Co významného chystáš v letošním roce?

Letošní rok je pro mě výjimečný tím, že OÚ se chystá při příležitosti 800. výročí obce vydat knihu o Osovsku, kterou jsme spolu dali dohromady a bez Tvé pomoci by nikdy nevyšla. Bude to takový souhrn informací nejen o naší obci od dávných dob do současnosti. Je to můj sen už několik desetiletí. No, jak říkám, jsem pomalá.

Čtenáře zajímá, co udělá laureát s finanční prémie, která je součástí ocenění? Co plánuješ Ty?

Finanční prémie je paráda a spadla mi z nebe. Totiž naše vesnice byla proslulá tím, že vypadala jako pěkná zahrádka – tak se o tom píše ve starých dokumentech. No a já mám odjakživa ctižádost, aby tak vypadala pořád. Takže do parku v Osově koupím nějaký pěkný okrasný strom, ne moc vysoký, a také bych ráda doladila další zatím zanedbané plochy. Na to už se těším. Jenom bych potřebovala, aby mi sloužilo zdraví. To je nejdůležitější, díky Bohu se zatím dá ještě nějaká práce zvládnout, jen musím důrazně přemlouvat to mé opotřebované tělo.

Máš nějaké přání nebo vzkaz, který bys chtěla sdělit čtenářům NN?

Čtenáře Našich novin srdečně zdravím a mám k nim prosbu, aby se v rámci možností zapojili do společenského života a aby se starali o vzhled svého okolí, protože to všechno dělají i pro sebe. Když bude všude čisto a vše hezky upravené, bude radost tam žít.

(Rozhovor uveřejnily Naše noviny č. 6/2025 v příloze Osovský PROVAS.)

ÚVOD

Brdy a Osov

Obec OSOV leží 349 metrů nad mořem v blízkosti Hostomic, přibližně 15 km jižně od Berouna v údolí, které je obklopeno na jihu křemičitými valy Brd o výšce 600 metrů, na severu malebnou vysočinou, křemičitou Housinou vysokou přes 400 metrů a vápennými chlupy Telínem a Mramorem.

Základem jména Brdy je staré nářeční slovo brd, původně brdo, s významem zalesněná vyvýšenina protáhlého tvaru, obvykle se skalnatým vrcholem. Tento význam je však až druhotný, původně byl tímto staročeským slovem označován mečík tvořící součást tkalcovského stavu. Jméno pohoří Brdy je poprvé doloženo k roku 1337.

Pozdrav z Vosova.

Dobová pohlednice „Pozdrav z Vosova“ vydaná začátkem 20. století.

Brdy rozděluje údolí Litavky mezi Jincemi a Lochovicemi na dvě části, a to vlastní Brdy (na levém břehu) a Brdské Hřebeny (na pravém břehu). Hřebeny pokračují směrem ku Praze, nejvyšší jejich vrch je Písek (Písky) vysoký 691 metru.

Brdy jsou jediným horským celkem v nitru Čech, který je výškově srovnatelný s pohraničním horstvem. Vysoký Tok (865 m) představuje nejvyšší bod Středočeského kraje. Brdské pohoří budované velmi chudými křemenci a křemičitými slepenci představuje rozsáhlou plochu, která zůstala od pravěku trvale zalesněna. Spolu s lesy Křivoklátska představují největší souvislý lesní komplex vnitřních Čech.

Hostomicko-osovská brázda (údolí) náleží k nejpěknějším údolím středních Čech. Pravidelně uspořádaná sídla jsou spojena cestami a silnicemi vroubenými často stromořadími, z nichž některá přetrvala staletí. Tím získává území zvláštní charakter kulturní krajiny, pro jehož zachování byla vyhlášena Krajinná památková zóna Osovsko. Její těžiště leží právě kolem obce Osov, kde je zeleň a architektura nejzachovalejší.

Obec sestává ze dvou částí – Osova a Osovec. (Jednu politickou obec s nimi až do 27. 8. 1919 tvořila ještě Vižina). Obě části mají bohatou historii, která v prokazatelných počátcích nebyla shodná.

Název obce

Po dlouhou dobu jediným vysvětlením vzniku názvu obce byla domněnka, že jména některých obcí jsou odvozena od polohy místa, či podle práce konané kolem. Tak Osov dostal své jméno, protože se zde větší část půdy osévala. Kde byla osévána menší část pozemků, říkalo se Osovec. S tímto výkladem ovšem nesouhlasí autor osovského erbu Stanislav Kasík, který má zcela odlišný názor: „Výklad významu názvu obce vysvětlovaný jazykovědci není zcela jednoznačný. Jisté je, že místní jméno Osov znamená „Osův“ a tím je myšlen Osův dvůr. Osobní jméno Os (Osa) snad může mít i původ v pojmenování pro hmyz – vosy. Jistota však pro tento výklad není. Zcela určitě nemá jméno obce původ v zemědělské činnosti osívání, osetí, setí. Jméno Osovec má shodný původ a znamená „osový“ a je tak myšlen například osový les, osový dvůr atd.“

A aby to bylo ještě složitější, August Sedláček ve svém spise o českých hradech, zámcích a tvrzích uvádí, že namísto pozdějšího Osovec se v dávných dobách používal název Úsovec. Z toho odvozuje, že i Osovu se říkalo Úsov: „Poněvadž se říkávalo Osovcům Úsov, je nasnadě, že se tak říkávalo i Osovu, a proto se v starých pamětech s názvem Osova nesetkáváme.“ Ale ani tento údaj Stanislav Kasík nepokládá za správný: „Na základě této dedukce A. Sedláček tvrdí, že držitelé Osova ve 14. století byla větev pánů z Tetína, k níž patřil Milota z Úsova. Tento odhad učinil také na základě shodné figury býka v erbech na pečetích Štěpána z Tetína a uvedeného Miloty. Tato úvaha byla chybná, protože dnes zaniklá ves Úsová byla u Benátek nad Jizerou.“ (S.Kasík)

Původní pojmenování osad bylo navíc průběhem času zkomoleno přibývajícími Němci, které do kraje přivedl rod Kauniců. Ti neznali význam názvů a upravili je podle svého jazyka. Tomu nasvědčovaly i místní tabulky, které byly na nárožích domků stojících u cest a silnic, na nichž bylo označeno jméno obce v německé řeči, později i v české. Protože nedokázali pojmenovat zdvojnásobeným slovem Osovec, používali Němci názvy „Velký Vosov“ (Gross Wossov) a Osovec „Malý Vosov“ (Klein Wossov). Germanismů užívaly i některé úřady, obecný lid z toho podržel názvy Vosov a Vosůvek. Jelikož pro obec platila různá pojmenování, např. okresní politická správa psala Velký a Malý Vosov, okresní školní výbor a poštovní úřad Vosov a dráha Osov, požádal 5. 2. 1922 na základě usnesení obecního zastupitelstva obecní starosta p. Václav Krákora, domkář v Osovcích, ministerstvo vnitra o jednotné a správné pojmenování obce. Žádosti bylo vyhověno výnosem ministerstva vnitra 14. 3. 1922 a od té doby používáme jednotné pojmenování Osov a Osovec.

První historické zprávy o Osovsku pocházejí z raného středověku, osídlení Hostomického úvalu máme doloženo již před 4.000 lety v archeologických vykopávkách.

ČÁST PRVNÍ

Podbrdsko v dávnověku

Podbrdský kraj byl v prvohorách součástí moře. Na jeho dně se ukládaly vrstvy usazenin, které v sobě pohřbívaly zahynulé mořské rostliny a živočichy, jejichž zka-menělá těla se zachovala dodnes. Z nich nejznámější jsou trilobiti – vyhynulí prvo-horní korýši s tělem rozděleným rýhami ve tři části. Nám nejbližší se nachází jejich naleziště u Lochovic a Jinců a také v „Pekelné rokli“, což je zajímavý přírodní útvar mezi Lážovicemi a Skříplí.

Po ústupu moře krajina oschla a usazeniny byly sopečnou činností zprohýbány a prostoupeny lávou a žilami. Mohutné vrstvy křemence vytvořily pohoří Brdy a nižší pásmo Brdatka. Největší zásluhu na prozkoumání skal podbrdského kraje má fran-couzský učenec inž. Joachim Barrande (1799-1883), který se trvale usídlil v Če-chách.

Koncem prvohor se zdejší krajina zarovнала do tzv. paroviny. Současný reliéf se vytvořil koncem třetihor a během čtvrtohor, když říčním odnosem zvětralého materi-álu z prvohor byly vypreparovány dnešní Brdy a vzniklo údolí Litavky. Tato řeka v době čtvrtohor směřovala od Příbrami přes Běštín na Řevnice a vytvořila údolí Hostomické brázdy. Krajina tehdy byla zhruba o 200 metrů výše. Později změnila Litavka tok a prorazila si údolí směrem od Jinců na Zdice. Původním údolím Litavky (Hostomicemi) protéká řeka Chumava. Rozvodí mezi Litavkou a Berounkou je mezi Vižinou a Všeradicemi. Místní potoky vtékají do Litavky.

Doba kamenná

(cca 3. mil. let př. n. l. - 4. tisíciletí př. n. l.)

Krajina se začíná vyvíjet od mladší doby kamenné. Dosud krytá smíšenými listna-tými lesy, začíná se měnit vypalováním při zakládání políček. Typicky zemědělskou oblastí je Hostomický úval (Liteň, Nesvačily, Osov, Neumětely). Rozmezí ml. doby kamenné a pozdní doby kamenné – jordanovská kultura – je doloženo celkem ojed-i-nělým sídlištěm na mírné vyvýšenině v Lážovicích. (Vlastivědný sborník 32-33/1987, Příbram)

V mladší době kamenné opouštěl domácí lid svá sídliště v nížinách a usazoval se na místech chráněných, tzv. ostrožnách, nebo na těžko přístupných vyvýšeninách. Ta-ková ostrožna se nacházela i u Lážovic. Pravděpodobně od jihovýchodu přišel nový

Lážovice – Jordanovská nádobka a její výzdoba.

lid, který měl spíše tmavé vlasy a oči a své zesnulé pohřbíval ve skrčené poloze. Podle toho dostal od archeologů pojmenování pokolení skrčených koster, nebo krátce skrčenci.

O osídlení středních Čech svědčí velké množství sídlišť a pohřebišť, která nacházíme ve vápencových slujích u Tetína, Srbska, Koněprus a rovněž na Hostomicku. Zde je to ponejvíce v okolí vrchu Plešivce, který náleží k nejstarším ze sídlišť a od roku 1860 se stal bohatým zdrojem mnoha vzácných nálezů. Z období mladší doby ka-

menné zde byly objeveny mimo jiné dva mlaty, amulet ze srnčího rohu, sekyrka, hrot k šípu, korál (kroužek), či úlomky z různých předmětů. Při stavbě železnice v Osově na počátku 20. století nalezena keramika kultury s lineární keramikou.

V Neumětelích byl pod balvanem u kostela v hrobě v hloubce asi dvou metrů nalezen achátový prsten a znělcový kamenný mlat. V lomu na vrchu Košíku našel ve druhé polovině předminulého století kameník Oplť dva pazourkové nože a hrot z chalcedonu.

(Údaje pocházejí z Monografie Hořovicka, osovské farní kroniky a projektu návrhu KPZ Osovsko zpracovaného Janem Linhartem.)

Doba bronzová

(před rokem 1.700 př. n. l.)

Hostomická kotlina byla zalidněna v době bronzové. Nálezy z té doby jsou nejvíce na místech, kde jsou i nálezy z mladší doby kamenné. Obydleno bylo údolí Berounky, Litavky a kotlinka táhnoucí se od Hostomice k Litni. Podle nálezů i polohy sídlišť možno bezpečně soudit, že to byl lid pokojný.

V mladší a pozdní době bronzové měly jednotlivé oblasti Čech odlišný vývoj. Oblast Podbrdská se dostává do sféry knovízské kultury, pohřbívající převážně v žárových plochých hrobech. Na Hostomicku o tom svědčí četná vesnická sídliště se žárovými pohřebišti - Lážovice, ale i nejmohutnější a největší hradiště podbrdské oblasti na Plešivci. Zdejší nálezy nejrozličnějších bronzových předmětů dokládají masový rozvoj metalurgie v té době.

Mezi ojedinělými nálezy zaujímají zvláštní místo objevy zlatých keltských mincí, které známe od Osova a Ločovic.

Z období mladší doby bronzové bylo u Osova nalezeno více knovízských bronzových předmětů. Povaha těchto nálezů není ovšem vždycky zcela jasná, v ně-

kterých případech může jít o hrobové milodary.

Roku 1827 byl u Osova nalezen bronzový kelt 10,5 cm dlouhý, široký v ostří 4 cm, s otvorem 2 cm. Kelt byl nástroj na způsob dláta, jehož hřbet byl dutý, aby se mohl nastrčit na dřevěnou násadu. Užívalo se ho snad jako sekyrky. Podle vypravování výměnkáře Josefa Kučery našly se v letech 1857 - 1858 ve Všeradicích na zahradě čp. 49 při kopání písku na stavbu různé popelnice, ale z neznalosti byly zničeny. V letech sedmdesátých našel rolník Václav Routa v hloubce asi 70 cm skrčence, ale kosti se nedochovaly. V Pekelných roklích u Lážovic našel rolník Bouček při rozkopávání mohyly na svém poli bronzovou dýku a zlatou sponku. Při stavbě okresní silnice z Neumětel do Bykoše v r. 1882 našel Josef Sedláček 4 bronzové sekyry, dlouhý hrot, dva náramky, dvě jehlice do vlasů, vše tmavozelenou patinou potažené. Nález přinesl jako dar knížeti ze Schwarzenberga. V roce 1880 byly vykopány studentem Václavem Sklenářem, synem bývalého nájemce dvora neumětelského, v zahradě č. 47 tři kostry skrčenců. Na vrchu u dvora Housiny nalezena v hrobě krásná bronzová jehlice do vlasů. Při stavbě železnice na počátku 20. století nalezena v Osově keramika kultury s lineární keramikou. (farní kronika, Maličský 1953, Stocký 1953)

V pozdní době bronzové se ve středních Čechách objevují výšinná sídla nebo přímo opevněná hradiště, například Plešivec (asi r. 1000 př.n.l.). K nálezům v jeho okolí patří honosnější celé šperky jako různé masivní náramky a nánožníky, mezi nimi i typické české žebrované náramky a také zbraně, např. hrot kopí.

Už na sklonku starší doby bronzové se značně rozvinula kostěná a zejména parohová výroba. Z kostí i parohů se vyráběla prostá sídla a jehly i nástroje poměrně náročné, jakými byly palice a parohové sekery. V některých zprávách se mluví jen o opracovaném parohu (Lážovice).

Doba železná

(Od roku 1 000 př. n. l. - lid popelnicových polí)

Mladší doba železná je dobou expanze Keltů. Ti patrně už od konce 5. století pronikají do Čech a zřejmě ovládají domácí zemědělské obyvatelstvo. Převládá plně i jejich kultura, kterou známe především z kostrových hrobů s bronzovými šperky a železnou zbrojí. Pojmenování Keltové je názvem pro celou řadu starověkých kmenů, které obývaly převážně západní a střední Evropu, včetně území České republiky. Jejich původ se datuje mezi desáté až osmé století před Kristem. Postupem času dospěly ve vyspělé etnikum s jednotným jazykem, kulturou a náboženstvím. Společný stát však nikdy nezaložily. Na našem území sídlil kmen Bójů, odtud latinský název Boiohaemum, upravený na Bohemia. Keltové své příbytky nejdříve budovali na výšinách a povětšinou je obehnali ochrannou zdí či valem.

*Kamenná hlava keltského druida.
Významný nález v Čechách.*

Rekonstrukce časně slovanské osady.

Postupem času začali svá sídla přesouvat do nížin. Jako opěrný bod byl často volen kopec. Sídla (hradiště) zvaná opida měla až 10 tisíc obyvatel. Uvnitř keltských osad kvetla řemesla. Nejčtenějším z nich bylo zpracování železa pro výrobu zbraní. Vyráběly se také nástroje a odlévaly mince. V zemědělství Keltům pomáhaly pluhy, kosy či srpy. Keltové si svými meči, odvahou a bojovým uměním získali respekt po celé tehdejší Evropě.

Bójové byli posledními keltskými hospodáři v Čechách. Část jejich kmene byla

tak významná, že dala naší zemi její starobylé jméno. Bójové asi r. 388 před Kristem vyšli z Galie, nynější Francie, a usadili se v úrodných planinách obklíčených vysokými horami. Ve zdejší krajině po nich zůstaly zbytky předhistorických naspů a valů na temeně hory Plešivec, která se zdvíhá podle řeky Litavky do výše 636 m, jakož i na vrcholku hory Hradce na straně k Dobříši. O jejich pobytu svědčí i hojné nálezy bronzových zbraní, sponek a nářadí, také zlatých, bronzových a stříbrem platinovaných ozdob, které jsou uloženy v Českém muzeu pod názvem „jinecké bronzky“ (např. bronzový meč, bronzový srp, který svědčí, že zdejší půda již v pradávném čase se osévala.)

Do Hostomického úvalu zasahuje nejjižnější výskyt keltských kostrových hrobů (Hostomice, Skřipel, Lochovice), objevují se tu sídliště (Lázovice), o čtyřúhelníkových valech mezi Osovem a Skřipí se uvažovalo jako o možné keltské svatyni. (Keltové vyznávali kult slunce a nejdůležitější dobou u nich byl přelom října a listopadu. Byl to nejen svátek mrtvých, ale i začátek nového keltského roku. Právě na toto datum je orientována i keltská svatyně u Skřiple. Na přelomu října a listopadu lze ve směru osy svatyně vidět, jak slunce zapadá přesně nad Plešivcem, na kterém jsou pozůstatky hradiště z epochy Keltů u nás. (Výňatek z knihy Jana Vorla „Pověsti a příběhy z Hostomicka.“)

Ojedinelý výskyt keltských mincí se vyskytl až na úpatí brdských Hřebenů (okolí Plešivce, Osov):

„Po bouřce nebo po dešti, když se na nebi ukázala duha, se na polích blýskaly penízky, které byly nazývány duhovkami. Jednalo se o zlaté plíšky z doby Keltů, kteří tu těžili zlato. Ve 20. a 30. letech minulého století se duhovky objevovaly na polích pod Plešivcem směrem k Radouši. Keltové vyráběli i železo, o čemž svědčí po kopcích Hřebenů pozůstalé trychtýřovité (nálevkovité) jámy. Lid žil tehdy pod Hradcem směrem ke Lhotce, pouze v době nebezpečí utíkal do hradišť na kopcích, která mu poskytovala ochranu, kde ovšem nebylo možné pobývat příliš dlouho, protože zde nebyl dostatečný zdroj vody, pouze nádrže na dešťovou vodu.“ (RNDr. Václav Frajer)

Rozsáhlé hradiště na Plešivci 1.200 m dlouhé a 645 m široké zaujímal plochu 63

ha. Později sloužilo za útočiště lidí z okolí, kteří se zde mohli ukrýt i se svým majetkem v době nebezpečí.

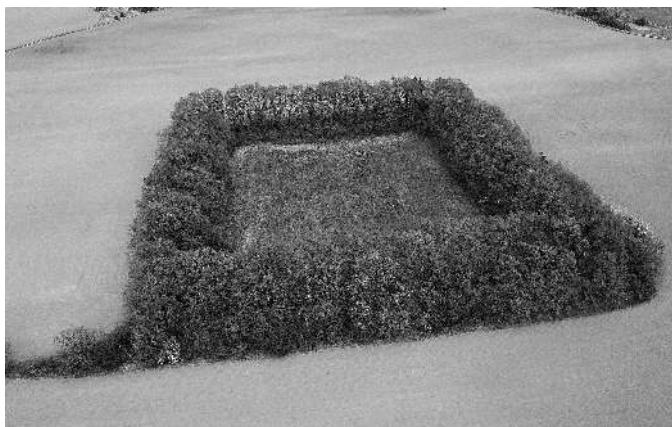
V roce 1926 byla u Skříple nalezena z této doby kostra, která byla uložena v osovské škole.

Od r. 9 až 8 před Kristem se objevují Germáni, kteří vypudili Kelty z Čech (byli v Čechách asi do 1. století př. Kr.) a po pádu keltské moci ovládly území Čech jejich kmeny (Markomani a Kvádové). Období 5. a zejména 6. století není jen dozvukem germánského osídlení v Čechách, ale také dobou, kdy začínalo slovanské osídlení v Čechách a s ním i dějiny českých Slovanů. Starší způsob pohřbů pod mohylami je zastoupen v Lážovicích. (vlast. sb. 32-33, 1987)

Slované přicházejí od 4. století po Kristu. Naše území je plně osídleno Slovany v 5. - 6. století našeho letopočtu.

Cennou sbírku nálezů měl bývalý ředitel panství p. Arnošt Hainz v Osově. Tu po něm pravděpodobně obdržel jeho synovec, pan Antonín Klášterský, vrchní rada zemské správní komise a spisovatel.

Archeologické zprávy z Hostomicka (výpis), jejichž autorem je Mořic Lüssner (1813-1891), český archeolog, který působil od r. 1870 jako okresní hejtman v Hořovicích, v penzi pak pracoval jako konzervátor památkové péče pro Pražský kraj:

O hradišti skřípelském:

„Když jsem dne 9. srpna 1880 hradiště toto prohlížel, tvrdil p. důchodní Hainc z Vosova mě vyprovázející, že nenašli na místě tom ničehož z věku minulého, leč jakýsi kámen, který dle podobnosti asi z jakéhosi kladiva pocházeti by mohl... a větší částku střepů, které patrné známky starobylosti na sobě ukazovaly. Látka hliněná podobala se úplně oné, z které u nás popelnice pozůstávají, a ozdoba byla linie vlnovitá, kterou máme za znamení osudí slovanských, zřetelně k poznání. Zdá se, že střepy tyto vodou dešťovou vyplaveny byly ze vnitřka hradiště a proto jsem p. Haincovi radil, aby jakmile bude obilí, které právě na poli v Hradišti se nacházejícím, uklizeno, kopati dal k účelu přesvědčení, zdaž by tímto způsobem nabýti by jsme mohli světa o původu neb účelu záhadného a neobyčejného toho hradiště.“

Letecký pohled na keltské valy zvané „Šance“ mezi Osovem a Skříplí.

K takové akci však zřejmě nedošlo a zmiňované valy – přes ojedinělé, Lüssnerem popsané nálezy středověkých střepů – zůstaly spornou lokalitou dodnes. Existuje totiž i názor, že se mezi Skříplí a Osovem nacházel švédský vojenský tábor z období třicetileté války.

Vrch Košík u Neumětels. Hypotetická rekonstrukce opevnění a zástavby.

Lážovice: „U vsi Lážovic jsou podle sdělení osovského ředitele Gassauera pohanské mohylové hroby.“

Neumětely – Košík. Dne 9. srpna 1880: “Vypravoval mně p. důchodní Hainc z Vosova, že tehdy, jak začali s lomem a uklízeli povrch mezi ohradou, přišli na jakýsi čtverhran z trámů utvořený, mezi nímž se nacházela silná vrstva popela a kostí. Z příčiny této povstalo mínění, že zde asi bylo jakési obětiště. To ovšem potvrzeno bylo před časem nedávným, když přišli při rozšiřování lomu na nůž, pak na hrot pazourkový. Nůž prý byl asi 6 coulů dlouhý, ohnutý a na obou stranách ostrý a byl považován za nůž obětní. Nůž a hrot nacházejí se ve sbírce starožitností knížete Karla ze Švarcenberka na Vorlíku.“ (Vlastivědný sborník Podbrdsko 18 – 1980)

Mezi lidmi se udržuje tradice, že na vrchu Košíku měl sídlo neumětelský vladyka Horymír. Z vlastního tvrziště zbyly jen nepatrné zbytky, zejména proto, že zde byl v roce 1866 otevřen kamenný lom a na tvrzišti vznikla po vylámaní kamene propast. Při otvírání lomu se však našlo jen něco cihel, spálená zem a lidské žebro. Zdá se tedy, že zde stávala věž vystavěná od spodu z cihel, svrchu dřevěná, omazaná hlínou.

(Z knihy Františka Sládka „Z kronik a pamětí kraje Horymírova“)

Ještě v minulém století, v největší míře od jeho počátku do 2. poloviny 50. let, nacházeli místní lidé na polích džbány a popelnice, které děti většinou odnášely do školy v Hostomicích, kde byly ve velkém množství uloženy v kabinetu až do 50. roku, kdy se vše odsud odstěhovalo.

Raný středověk

(6. - 11. století n. l.)

První historické zprávy o Osovsku pocházejí z raného středověku, kdy krajina byla pokryta hlubokými lesy táhnoucími se jihozápadním směrem od Karlštejna až k Ostrovu, sídlu benediktýnského kláštera. Sídliho v nich tehdy plno rozmanité zvěře a královské družiny tu často pořádaly lovecké zábavy. Jinak bylo území téměř liduprázdné, až na rodiny uhlířů, které tu ze dřeva pálily uhlí.

To se užívalo kromě vytápění a vaření i k dobývání a tavení kovů, protože kamenné uhlí tenkrát ještě neznali. Rodin přibývalo a s nimi i počet dřevěných domků. V údolí se namísto lesů začala rozkládat pole a osady uprostřed nich se rozšiřovaly.

Do 10. století území naší země tvořily lesy z celých 90%. Až do nástupu technické revoluce tvořily lesní porosty rovněž převážnou část zdejší oblasti. V údolí to byly duby, které určily ráz krajiny na dlouhá staletí dopředu, jak o tom dosud svědčí pozůstatky po dubových lesích na mnoha místech ve volné přírodě kolem nás a nacházíme je i jako součást později uměle vytvořených ploch. Takovým příkladem nám může být osovská bažantnice a možná i zámecký park.

Nahoře na kopcích se nacházely světlé lesy složené z jedlí a buků. V nich dobře rostla tráva, která byla vhodnou pastvou pro dobytek. Tak tomu bylo až do 30. let 19. století, kdy začal mizet původní porost, neboť jedle se začaly těžit ve velkém, protože na výrobu krovů se používalo převážně jejich dřevo. Z bukového dřeva se zase v mlířích páliho dřevěné uhlí. Tím se totiž až do poloviny 19. století topilo při výrobě železa v čenkovské huti. Nad Osovem v lese pozůstal z té doby místní název Havírna – nyní je to rokle. Uhlí se v čenkovské huti začalo využívat až po zahájení těžby na Kladně. Jeho ložisko tam objevil kovář z Felbabky pan Váňa, původně Vanja. Na vytěžené lesní plochy byl posléze vysázen smrkový porost.

Téměř všechny první zmínky o zdejších vesnicích pocházejí ze 13. století. Dvory a malé tvrze ve vesnicích Osov, Skřípel, Lážovice, Osovec a Všeradice vznikly zřejmě v době předtím. Osovská krajina přináležela do župy tetínské, která byla ve 13. století přeměněna v župu podbrdskou, která trvala až do roku 1714, kdy jméno kraj podbrdský se změnilo ve jméno kraje berounského a z tohoto pak 1848 povstal kraj pražský.

Na místě, kde dnes stojí zámecká budova, stávala patrně již v 10. století tvrz, patrně dřevěná, na kamenných základech. Roku 1858 při regulování parku přišlo se na základy bývalého dvora a hnojiště, poplužní dvůr tedy ležel v místech od dolního dílu zámku až k nynější škole.

První historická zmínka o Osovu, později nejvýznamnějším sídle v celé oblasti, pochází z roku 1225, - v archívu žďárského kláštera se nacházela zázemí ze dne 17. prosince 1225, v níž mezi podepsanými svědky jsou jména **Petr a syn jeho Pomněn z Osova** a Hypolit se synem Jindřichem z Otmíče.

V roce 1379 je obec Osov v písemných historických pramenech zmiňována v soupise papežského desátku jako majetek pražského arcibiskupa (Ossow villa archiepiscopi Pragensi).

Historické prameny zaznamenávají dějiny Osova poněkud rozdílně a je těžké posoudit, který výklad je správný. Podle profesora Augustina Sedláčka (1843-1926) zde ve 14. století sídlila větev pánů z Tetína, užívajících za znak býka, k nimž přináležel

Erb vladyků z Osova.

Milota z Úsova, Svinčan a Všejan. Heraldik Stanislav Kasík se ale domnívá, že jde o pouhou záměnu názvů, neboť již zaniklá ves Úsová byla u Benátek nad Jizerou, tedy ve stejném regionu jako Všejany.

- Roku 1398 se v Petrovicích na Blanensku uvádí tvrz, kterou drží rod z Osova. V roce 1406, kdy byla její majitelkou vdova **Bětko z Osova a Doubravice**, vypálil tvrz Vok IV. z Holštejna dle pověsti kvůli její dceři Anežce, kterou chtěl získat.

- V roce 1383 je jmenována **Ancze de Ossow** a v roce 1414 **Pelun de Ossow**. (z knihy A. Profouse Místní jména v Čechách)

- Na Tachovsku je připomínána tvrz, která je uváděna poprvé v listinách r. 1414, kdy ji Otík z Pernolce prodal **Hanušovi Pémovi z Osova**. Jedná se o český vladýcký rod z Osova u Hořovic. Na tvrzi Pernolec u Tachova se

po Hanušovi připomíná jeho syn Petr. Erbovním znamením rodu byl beran. (Milan Mysliveček: Erbovník)

Ve zprávě z 15. století se uvádí rozsah Osovského panství, kdy ke tvrzi náležel poplužní dvůr a ves Vižina.

V roce 1412 se připomíná poslední z místních vladyků **Jakub z Osova** jako šlechtický vlastník statku, ale není jisté, zda to byl Osov, či Osovec. Nejistota plyne z faktu, že v průběhu 15. století poznamenaného husitskými válkami byli vlastníky Osova **pánové z Adláru**.

Za husitských bouří procházelo naší krajinou vojsko. Je zaznamenáno, že na 3. tažení Dobříškem v únoru 1421 se u Dobříše setkali Žižkovi bojovníci s Pražany. Společnými silami dobyli a vypálili katolické město Dobříš a průsmekem se mezi vrchy Babou a Hradcem vydali do Hostomic. V místě dnešního Malého Chlumce se utábořili. Místo je dodnes podle této události nazýváno Žižkovem. Příští den pokračovalo vojsko v cestě na Žebrák, Rokycany a dále na Plzeň. Jan Žižka z Trocnova prošel naší krajinou ještě jednou při 4. tažení Dobříškem.

Když se po dobytí Berouna vracel Žižka na Tábor, část jeho vojska ležela u Lážovic a druhá část pod Housinou, nad cestou k Libomyšli. Zde se dosud říká „V Žižkově kuchyni“. Našlo prý se tu i hodně podkov z té doby. Žižkov, Lážovice, Hradec a místo pod Housinou jsou čtyři lokality, které ve svých pověstech vzpomínají na pobyt husitů na Hostomicku.

V květnu 1434 přešla zdejší územím husitská vojska pod velením Prokopa Holého. Táhl od Plzně k Hostomicům, kde se rozdělila. Táboři táhli přes Příbram, sirotci přes Dobříš k Českému Brodu, kde nedaleko Lipan byla svedena osudná bitva 30. května 1434. (Horymířův kraj V-23)

Pánové z Adláru

V držení vladýcké rodiny **Valkounů z Adláru** nalézáme Osov okolo roku 1450. Větev tohoto rodu, která držela Osov do roku 1504, přijala jméno **Osovský z Adláru** a užívala ho i poté, co **Jindřich Osovský z Adláru** Osov prodal. Adlárové se psali

proto, že nosili ve štítu černou orlici v stříbrném poli. Adlar (něm. Der Adler – orel) znamená zapomenuté sídlo. Rodina se dělila na dvě linie: **Valkounové z Adlár** a **Vosovští z Adlárů**. Erbem Vosovských z Adlaru byla ve stříbrném štítě černá orlice se zlatou zbrojí a červeným jazykem a se zlatou pružinou na prsou, zakončenou v křídlech jetelovým trojlístkem.

„Praotec Valkounů z Adlár, narozený okolo r. 1396, stál v době husitské ku straně katolické a C. Sigmunda, který mu pro platné služby r. 1420 zapsal některé vesnice kláštera Sedleckého. Habart z Adlárů, který se osvědčil co výborný polní vůdce, stál ku straně katolické a často se připomíná. R. 1425 byl při smlouvě mezi Sigmundem a Korybutem z jedné strany – a stranou pod obojí ze strany druhé. R. 1434 vyslán od Sigmunda do vojska Táboorského před Plzní – bojoval u Lipan.“ (Výpis z farní kroniky)

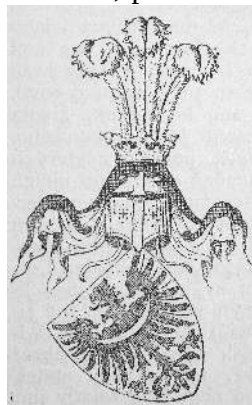
Ovšem jak uvádí Václav Lenkvík ve své kronice „Z okolního rytířstva bojoval ve vojsku Žižkově i Valgoun z Adlaru Vosovský.“

Roku 1427 byly hrady Žebrák a Točnick odevzdány na čas válečníkům Habartovi z Adlaru (Točnick) a Hanušovi Kuplířovi ze Sulevic (Žebrák), kteří měli zlepšit jejich obranyschopnost. V roce 1429 byly Modřany popleněny českými pány pod vedením Aleše ze Šternberka a Habarta z Adlaru. (*Tento Habart z Adlárů často zmiňovaný v historických materiálech náležel zřejmě k jiné větvi rodu než k osovské.*) V roce 1490 drželi Vosovští z Adlárů tvrz v Osově, byla jim poddána ves Osov, poplužní dvůr tamtéž a od roku 1490 jim patřil také dvůr na Vižině. Coby držitelé jsou jmenováni *Jindřich, Kateřina, Sigmund, Petr, Jiří a Vilém Vosovští z Adlárů*, kteří byli tehdy z větší části nezletilí, neboť otec Jan jim zemřel někdy před r. 1490 a je pochován ve Skřípli. (farní kronika)

(R. 1526 Anna Chodovská z Chrástu odkázala závětí rytíři Jiřímu Vosovskému z Adlár dvory Chodov s podíly v Bykoši – Koněprusích – Suchomastech a na Jarově, dále dva pražské domy spolu s veškerým nemovitým majetkem v nich se nacházejícím. Po r. 1526 byla v majetku Osovských z Adlárů i Chodovská vodní tvrz. Jiří Osovský byl místosudí království českého. Celý rod vymřel roku 1722 smrtí Václava Jana Vojtěcha z Adlárů, který roku 1701 získal povýšení do panského stavu. - Viz: <http://cs.wikipedia.org>)

Když Janovy děti dospěly a mohly volně se zbožím zděděným nakládat, prodal ho Jindřich, syn Janův, v roce 1504 za 230 kop **Hynkovi Vamber-skému z Rohatce**, jehož dcera Barbora se po roce 1520 provdala za Václava Vratislava do Skříple. (Farní věstník 5. 3. 1942, roč. VI.)

Hynek (Jan) Vamberský z Rohatce padl 9. 10. 1537 v boji proti Turkům: „V roce 1532 Soliman, panovník Turků, zamířil opět k Vídni, kde unavil se marným dobýváním hradu. Vrátil se do Turcka, cestou však všechno hrozně pustošil. Dne 9. 10. 1537 padl v bitvě proti Turkům na řece Sávě majitel osovského zboží pan Jan Vamberský z Rohatce, které měl v držení od r. 1504. Dle toho můžeme souditi, že s ním byl i lid z našeho kraje.“ (V .Lenkvík: Kronika Podbrdská)

Valkouni z Adlárů.

Ilustrační obrázek, jak mohla kdysi vypadat tvrz osovská.

Jeho nástupce **Oldřich Vamberský z Rohatce** se oženil s **Markétou ze Solopisk**, již r. 1545 pojistil na Osově věno. 30. 10. 1554 postoupil statek Osov, totiž ves, tvrz a dvůr Osov, část vsi Hodyně a Běščína, dvůr a ves pustou Vižinu, trhem **Václavu Holanovi z Jiljova**, který v následujícím roce pojistil věno své manželky **Uršuly z Nostvic** na tomto zboží za 1.350 kop českých grošů. Protože zemřel bezdětný, byl po jeho smrti Osov přisouzen jeho bratru **Jiříkovi Holanovi z Jiljova** (r. 1562), který byl ženat s **Barborou z Barštejna**, již roku 1571 pojistil věno na Osově. Když v roce 1585 Jiří Holan z Jiljova zemřel, pochován byl stejně jako jeho manželka ve Skřípli, jak dosud dokazuje náhrobní kámen ve hřbitovní zdi. *„Letha 1585 we strzedu po matce swate Alzbiety aneb Ochtabru Swatym zemřel na Welkém Wosowie a tuto jest pochowan.“*

„Przed swatym Simonem a Iudou umrzela pani Barbora Holanova z Bernšteina, manželka wzacného pana Jerzího Holana z Jiljova a tuto jest pochowana“.

Na náhrobku paní Barbory je zobrazen erb: medvěd stojící na zadních nohách, k levé straně obrácený.

Třetí kámen je nejstarší a patřil dítku Wratislava z Mitrovic. *„Letha Buoziho 1517 v patek umrela jest dcerka urozeného pána Jana Starzího Wratislava z Mitrowitz na Skrzypli“.*

Synové Jiřího Holana **Karel**, **Zikmund**, **Jindřich**, **Jan**, **Václav**, **Ctibor** a **Petr** se o toto neveliké dědictví nemohli dělit, takže se jej ujal **Karel Holan** sám (vyplatil své sourozence 3.750 kopami českých grošů) a posléze se oženil s **Johankou z Herthenberka**, které roku 1594 pojistil věno. Jmenované zboží osovské od Karla r. 1598 koupil **Jiří Wratislav z Mitrovic**, pán na Skřípli, za 11.500 kop míšenských. Tím spojena Skřípel s Osovem.

Wratislavové z Mitrovic byli jedním z nejmocnějších rodů na Podbrdsku, pocházeli jako vladýcký rod ze vsi Mitrovic u Sedlčan a dobrým hospodařením postupně přikupovali nové statky a panství, zvláště po obou stranách Brd. Podle legendy jsou levo-
bočními potomky prvního českého krále Vratislava II. Přesvědčivé důkazy o tom sice chybí, ale na druhou stranu neexistuje nic, co by tvrzení popíralo. S prvním opravdu historicky doloženým Wratislavem se setkáváme až v polovině 15. století v souvislosti se získáním statku Mitrovice u Sedlčan, podle kterého získal rod šlechtický přídomek. U tohoto *Wratislava* nám však chybí údaj o křestním jménu. Zato ale víme, že bojoval po boku jihočeských pánů z Růže proti Jiřímu z Poděbrad a že ještě za vlády tohoto krále se pak stal purkrabím Pražského hradu. (Nymburský deník 11. 3. 2006)

Jiří Wratislav z Mitrovic prodal r. 1601 Osov s dvorem poplužním, pustou ves Vižinu, tvrz Skřípel a 2 dvory poplužní v hromadu spojené, mlýn při tvrzi v Osově a vesnici Osov za 30.000 kop míšenských, Skřípel, Běchčín a Bykoš **Jakubu Menšíkovi z Menštejna**, který byl v roce 1577 přijat do rytířského stavu. Užíval v erbu napříč rozdělený štít: v první polovici jsou tři pahrbky, na nichž je lev postavený k pravé straně vzhůru a drží v předních tlapách lidskou hlavu. **Rod Menšíků** pocházel z Krumlovska. Menšíkové sídlili na hradě Menštein, zvaném též „Dívčí Kámen“.

Jakub Menšík z Menštejna se dobře osvědčil jako dvorský služebník a právník. Od r. 1593-1601 držel úřad zemského místosoudce, 1601-1603 královského prokurátora a konečně 1603-1613 purkrabí hradu pražského. V těchto službách zakupoval střídavě Mokropsy, Vonoklasy, Osov, Skřípel a Neumětely. Pokusil se i o písemnictví. Známý je jeho spis *O mezech, hranicích a rozepři mezní a příslušenství jich v království Českém*. Pojednání vyšlo r. 1600 tiskem působením Jiříka mladšího Wratislava z Mitrovic, Menšíkova předchůdce v úřadě purkrabí pražského, na žádost předních osob a nejvyšších úředníků, především soudců. Kniha byla schválena zemským sněmem a 14. dubna 1600 svolil císař Rudolf II., aby mohla jít do tisku v českém jazyku. Manželství s *Alžbětou Pětipeskou z Chýše a Egrberku* nebylo svorné. Vzešly z něho tři děti: *Jan, Václav Eusebius a Marie Eusebia*. Alžběta Pětipeská pocházela z rodu, jehož původem byly Pětipsy, (okres Kadaň) a jejím znakem byl zlatý štít s modrou řekou, v klenotu v barvách modrých a zlatých. (www.ceskasibir.cz)

Jakub Menšík z Menštejna svými úřady a šetrností nabyt drahně jmění a zemřel v Praze r. 1614.

12. 2. 1611 vyhořela vesnice při vpádu Pasovských, vyhladovělého žoldnéřského vojska v síle asi 10.000 mužů, na jejichž vydržování neměl arcikníže Leopold Pasovský, usilující o mocenský převrat, dost peněz. S tichým souhlasem císaře Rudolfa II. vtrhli do Čech a 13. února 1611 stanuli před Prahou. Za sebou nechali stopy úděsné zkázy, brutálního vraždění a drancování. „Byla to čeládka nevázaná, lupičská a zákeřnická, nad jejímiž hovadskými skutky kamení mohlo splakati.“ (V. Lenkvík - Kronika Podbrdská)

Roku 1616 byla veliká neúroda, v celém Podbrdském kraji panovaly hlad a bída.

Před svou smrtí prodal *Jakub Menšík z Menštejna* tvrze Osov a Skřípel se vším jejich příslušenstvím za 30.100 kop míšenských **Oldřichu staršímu Gersdorfovi**

z Gersdorfu a na Malšvicích, což byl za panování českých stavů jeden z direktorů a zemských správců. Rod Gersdorfů byl původu lužicko slezského a měl ve znaku dělený štít. Horní část byla červená, dolní černá a stříbrná, klenotem byl vysoký červený klobouk lemovaný bílým beránkem se sedmi černými kohoutími péry. Oldřich byl mužem vzdělaným a velikým milovníkem a podporovatelem literatury. V roce 1617 koupil od **Jaroslava Otty z Losu** Osovec a připojil jej k panství osovskému, skřípelskému a bykošskému. Osov byl odhadnut na 11.553 kopy, 18 grošů a 1,5 denáru. Roku 1618 stal se Oldřich z Gersdorfu, Němec a protestant, z usnesení direktorů zemských purkrabím hradu Křivoklátu, který po bitvě bělohorské takřka bez obrany císařskému vojsku vydal. Po bitvě na Bílé hoře měl být pohnán před hrdelní komisi, jmenovitě za to, že byl v roce 1618 členem poselství vyslaného k Fridrichu Falckému s nabídkou, aby přijal český trůn. Zemřel v roce 1620 před rozhodnutím konfiskační komise z 26. 4. 1621, ale i tak byl jeho majetek zkonfiskován. Byl odsouzen ke ztrátě jmění a jeho památka byla vyhlášena na všechny časy za prokletou a nepoctivou. Ferdinand II. zkonfiskoval po bělohorské bitvě veškerý jeho majetek – všechny statky, tedy i Osov a Skřípel. Od zástupce královské komory, knížete Karla Lichtenštejna, odkoupila Osov i s Osovcem vdova po Oldřichovi, paní **Salomena Gersdorfová z Rejbic** za 9.857 kop, 8 gr. a 4 denáry.

Tato paní **Salomena** se v roce 1623 provdala za **Jana Waltera Bordogni di Taxis**, císařského setníka, pobělohorského dobrodruha, který ve stejném roce koupil od české komory konfiskovaný statek Skřípel za 9.857 kop 8 grošů a 4 penízky, a po jeho smrti za **Bedřicha z Nassau**, vojenského hejtmana (asi v roce 1628). Když opět ovdověla, provdala se Saloména ještě jedenkrát, a to za jakéhosi **Makovského z Makova**, jehož znakem byl štít dělený, horní půle zlatá se dvěma černými kříži, přeloženými medvědími tlapami, dolní modrá se třemi stříbrnými makovicemi. V klenotu dva rohy, černo zlatý a modrostříbrný. Zřejmě na sebe koupí Osova převzala veliké břemeno a nebyla schopná dostát závazkům vůči české komoře, a tak byl Osov pro dluhy odhadán roku 1626 první věřitelce, paní **Anně Černínové z Chudenic**. Ta ho ovšem nedržela dlouho, zřejmě pouhý rok. Anna z Chudenic byla členkou starobylého českého rodu, jehož původem jsou Chudenice (okres Klatovy) a znakem rozpolcený štít, jehož pravá půle je červená, levá modrá a stříbrná. V klenotu jsou dvě modrá a stříbrná křídla.

V roce 1627 Anna postoupila majetek bankéři **Janovi de Witte** a jeho manželce **Anně z Glouchova**. Toho času jmenuje se *Hans (Jan) de Witte* pánem na Předboří, Vopořanech a Velkém a Malém Vosově.

De Witte z Lilienthalu byla bohatá belgická rodina, která provozovala rozsáhlý lichvářský a peněžnický obchod v Bruselu a své filiálky měla v Praze a ve Vídni. V průběhu stavovských bouří půjčoval Hans de Witte velké sumy císařské komoře, za což jej císař Ferdinand II. povýšil dne 9. 5. 1627 do dědičného šlechtického stavu s predikátem z Lilienthalu, pak jej za větší půjčku 16. 5. 1627 učinil rytířem a svým radou a postoupil mu rozličné zabavené statky, pravděpodobně i Osovec a Osov, neboť jak výše uvedeno, jmenuje se r. 1627 pánem na Velkém a Malém Vosově. Hans de Witte byl jedním z představitelů spolku kupců v Praze a nájemce tzv. mincovního regálu získaného v roce 1622 od císaře Ferdinanda II. Díky tomu získal se společníky

na jeden rok monopolní právo na ražbu mincí v Čechách, na Moravě, v Dolních Rakousích a Horní Falci, monopol na výkup neražného stříbra a předkupní právo na všechno stříbro vytěžené v českých dolech za pevné ceny. Dále konsorcium obdrželo výhradní právo nájmu všech mincoven a profitovalo z rozdílu mezi nákupní cenou stříbrného pagamentu a hodnotou vyražených mincí. Problém byl, že nové mince byly znehodnocené, finanční systém českých zemí se uprostřed války nakonec zhroutil a došlo ke státnímu bankrotu. Mnoho obyvatel bylo ožebračeno a císař nařídil vyšetřování, které ale k ničemu nevedlo. Hans de Witte, který si půjčil největší sumu peněz, v krátké době opět pozbyl většiny svého bohatství získaného tímto způsobem. V srpnu 1630 již nebyl schopen poskytovat další půjčky propuštěnému vojevůdci Valdštejnovi a finančně tak podporovat jeho politicko-vojenské podniky a soukromý život a ten jej nechal bez slitování padnout. Dne 11. září 1630 se Hans de Witte rozhodl pro sebevraždu skokem do studně za svým domem na Malé Straně v Praze. Nejbohatší středoevropský bankéř dvacátých let 17. století a Valdštejnova šedá eminence je dodnes vnímán především jako symbol gigantického ožebračení chudých a obrovského obohacení vyvolených aristokratů. Ale zdá se, že Hans de Witte byl pouze knihovním majitelem Osova.

Jeho manželka Anna z Glouchova nesla ve znaku modrý štít se stříbrnou lilí, nahoře dvě zlaté hvězdy, dole zlatý půlměsíc. V klenotu je stříbrná lilie.

Třicetiletá válka (1618-1648) zahájená špatně připraveným povstáním českých stavů r. 1618 znamenala významný přelom v rozvoji krajiny a sídel na Osovsku. V červenci 1624 napsal český místodržící Karel z Lichtenštejna králi Ferdinandovi II. zcela otevřeně, že „*Podbrdský kraj je stálým ložíráním a drancováním vojsk úplně zruinován*“.

Třicátá a čtyřicátá léta byla pro zdejší lid dobou nemírné bídy a utrpení. V říjnu roku 1630 prošli Podbrdskem pěší vojska kapitána Montecuccoli – 3 tisíce pěších a 200 jízdních mužů, od listopadu až do června roku 1632 zdejší lid velice sužovali Sasové. Od května roku 1634 ležel zde lid hraběte Šimona Thuna a zle tu řádl.

Po hladovém roce 1637-38 přitáhlo do Čech švédské vojsko, které s velkou krutostí poplenilo téměř celý náš kraj. Nejzávažnější je rok 1639, kdy se svou armádou několikrát táhl Podbrdskem švédský generál *Jan Gustavson Banér*. *Jan Gustavson Banér* se narodil 23. 6. 1596 v Djurholmu. Za panování Gustava Adolfa v roce 1615 vstoupil do švédského vojska, ve kterém rychle postupoval v kariéře. V roce 1630 byl jmenován generálem, 1634 maršálem.

S příjmím „švédský lev“ se účastnil válek v Čechách. Zmocnil se všech českých měst, kde jeho vojska napáchala snad ty nejstrašnější zločiny, které se u nás za válek staly. Nakradl, co se dalo, a nechal odvézt do Švédska, a co se nedalo ukrást, zničil a zbořil. Z Čech se ho podařilo vytěsnit až v roce 1640. Zemřel na zimnici v Marseburgu v Sasku 20. 5. 1641, Švédy veleben a Čechy proklínán.

Švédský generál Jan Gustavson Banér.

Detailní pohled na jeden z valů keltských "šancí" mezi Osovem a Skříplí.

Existuje domněnka, že čtyřhranné valy mezi Osovem a Skříplí se dochovaly právě z tohoto období, kdy sloužily coby švédský vojenský tábor. V současné době ale převládá názor, že se jedná o zbytky keltského hradiště. Tuto záhadu zatím nikdo s určitostí nerozluštil.

Pravidelný obdélník je obklopený po celé své hranici pravidelným valem. Jedná se s největší pravděpodobností o tzv. Viereckschanzen, což jsou čtyřúhelníkové valy datované do 2. – 1. století př. n. l. Dlouho

panoval názor, že jsou to svatyně s obětními šachtami a chrámky. V současné době však převažuje mínění, že šlo o opevněné obytné dvorce. Přesto je však lze sotva považovat za běžná sídla. Spíše můžeme předpokládat, že je obývali jedinci či skupiny výjimečného postavení – mohli to být jistě velmoži či druidové, náležející ke keltské elitě.

Pověst o tom, jak vznikly „Šance“:

Ve Skříplí během třicetileté války (stejně jako v jiných blízkých obcích) tábořila švédská vojska pod vedením Jana Augusta hraběte Banera. Doprovázela svou královnu, která očekávala potomka každým dnem, a proto se zde vojska utábořila. K večeru začala královna rodit, a tak bylo třeba postavit opevnění. Vojáci během noci museli postavit vysoký val nezbytný k obraně tím, že nanosili z blízkého okolí kamení. (Zaznamenala Eva Cajthamlová, Skřípel)

Stav vesnic po odchodu Švédů byl následující: Osov – vypálen i s tvrzí, Vižina – vypálena úplně a obyvatelstvo vyhubeno, Lážovice – vesnice vyplněna a obyvatelstvo zahnáno, Chrastina (Nové Dvory) – vypálena úplně, Velký a Malý Chlumec – též postiženy, Všeradice a Trnová – vesnice vypálena, v Trnové již tvrz s dvorem nebyla obnovena. Tento radikální zásah znamenal narušení původních podob sídel. Zanikly tvrže ve Skříplí, Osovci, Lážovicích a Trnové. Po válce se objevilo poprvé jméno Nové Dvory namísto Chrastina a spolu s Lážovicemi se roku 1647 staly součástí osovského panství.

V roce 1643 se staly Čechy zase útočištěm poražených císařských pluků, které řádily hůře než nepřítel. List hejtmanů Podbrdského kraje českým místodržícím datovaný 24. ledna uvádí: „Kraj je dokořán zhuben pochody oddílů, ložirováním a kontribucemi... Je to břímě, které už nemůže dlouho unést. Poddaní se většinou rozprchli do lesů, kde hynou nedostatečnou výživou a chladem.“ Jedna z posledních válečných zpráv pražských místodržících Ferdinandovi III. z 19. prosince 1648 konstatuje: „Vltavský, Kouřimský a Podbrdský kraj, z nichž byla Praha zásobována, jsou úplně zničeny.“

V roce 1645 se vlastníkem Osova stal Mikuláš z Gersdorfu a Malšvic, tehdy císařský místokomorník, za 8.000 zl. stříb., a jmenuje se také pánem na Velkém a Malém Vosově.

Podle berní ruly z roku 1654 byl majetek zdejších hospodářů v té době následující:

Osov:	potahy	krávy	jalovice	svině
Rolníci	4	4	8	11
Chalupníci	2	4	5	24
Rolí orných: Sedláci 55 Chalupníci 32,5				
Osovec:				
Václav Hora	2	1	2	2
Martin Holý (hospodář)	2	1	2	4
Jan Kačírek (chalupník)	2	1	2	
Jiřík (šafář)	1	3		
Rolí orných 60,5 korce				

„Všichni majitelé měli zástupní právo na statky ty, až pak vše přešlo na rod Kauniců, když Mikulášova dcera Alžběta Zuzana z Gersdorfu provdaná za Zdeňka Wratislava z Mitrovic, prodala 20.12.1677 Osov s Osovcem, Běštínem, Skříplí, Hlažovicemi, Chrastinou (Nové Dvory), Lštění a Chlumcem Ferdinandovi Maxmiliánovi hraběti z Kaunic. Výše uvedeným prodejem stává se Osov hlavním, Skřípel pak přivtěleným statkem. K panství přikoupil také vesnici Velký a Malý Chlumec.“ (farní kronika)

Časopis Čes. Musea, sv. V, 602: „Tyto artikulové ze sněmu obecního dány jsou z desk zemských a s povolením urozeného rytíře Mikuláše Gersdorfa z Gersdorfu a Malšvic na Velkém a Malém Osově, Skříplí a 1658 v Nových Dvořích (Chrastině), J.C.M. rady a nejvyššího písaře, prodala Alžběta z Gersdorfu, provdaná za Zdeňka Wratislava z Mitrovic, tyto statky katolické rodině **Ferdinanda hraběte z Kaunic.**“

Kaunicové byli starý český rod, doložený z 1. pol. 13. století. Původ odvozovali od moravského hradu Dolní Kounice. Jejich rodový majetek se soustředil především na jižní Moravě. Roku 1532 byli povýšeni do panského, roku 1642 do hraběcího stavu. V 17. a 18. století se zapojovali do císařských služeb. Byli proslulí na poli politickém i hospodářském, byli šlechtici širokého kulturního rozhledu s nevšední zálibou v umění. Poslední jejich potomek zemřel ve 20. letech minulého století.

V r. 1687 převzal po Ferdinandovi panství jeho bratr **Jan Vilém Kaunic**.

Od něho v roce 1701 získal Osov **Ferdinand Rudolf z Valdštejna**. (Kaunicové s Valdštejnny byli spříznění, neboť dcera Albrechta z Valdštejna, Marie Alžběta, si vzala za manžela Rudolfa Kaunice, otce Ferdinanda a Jana Viléma.) Důkazem o působení Valdštejnů na Osovsku je i zápis v matrice, který svědčí o tom, že se zde narodil 13. 9. 1703 syn hraběte Ferdinanda Rudolfa z Valdštejna a hraběnky Karoliny z Valdštejna, který při křtu dostal jméno Johanes Ferdinandus. Chlapec se dožil pouhého jednoho roku.

Valdštejnové zde působili 7 let, tedy do r. 1708.

Poté **Jan Vilém Kaunic** majetek odkoupil zpět a přikoupil pak od pražské kapituly

Věž vedle pivovaru podle staré malby malíře de Pini v osovském zámku.

Radouš, kde ze tří selských statků vystavěl dvůr, který pak prodal za 74 tis. zl. židovskému vinopalníku Levínskému z Dobříše.

Za **Jana Adolfa hraběte z Kaunic** a jeho manželky **Marie Teresie Anny Josefy hraběnký O'Gilwyové** (8. 10. 1718 - 25. 4. 1775) se výrazně změnila tvářnost obce. Z malého statečku se stalo panství zahrnující 12 vesnic. V roce 1717 byla vystavěna věž, která však r. 1864 byla zbořena.

V letech 1728 - 1737 byl na místě zbořené tvrze postaven velký trojkřídový zámek. Rozsáhlá budova byla vybudována v barokním slohu a obklopoval ji krásný francouzský park.

Kde je nyní vchod do parku směrem k Osovcí, stávala kdysi věž. Při jejím zboření v r. 1864 našel se v její báni krátký spis, v němž bylo udáno, že byla stavěna r. 1717. Předzámčí se zámek tvořilo jeden stavební celek. Na severní straně věže byla fara a vedle ní stáje na koně a skladiště. Na jižní straně od ní byl pivovar, obydlí sládkovo a stavitele. Naproti pivovaru bývala farní zahrada. Skrze zámek vedla cesta portálem ke Skřípli, vedle vrat stálo malé

dřevěné stavení zahradníka.

Současně se zámek **Jan Adolf Kaunic** vystavěl v Osově v letech 1734-1738 nový farní kostel.

K tomuto rozhodnutí ho vedl neutěšený stav tehdejšího farního kostela ve Skřípli, u kterého byl do roku 1630 nevelký ženský klášter, spravovaný benediktýnským řádem. V nejistém válečném čase ho řeholnice opustily a do Skříple se již nevrátily. Po jejich odchodu začal kostelík chátrat a pustnout. V polovině 18. století se již nacházel v havarijním stavu a hrozil spadnutím. Zpustlá byla dle všeho také skřípelská fara, protože farář Jindřich Kamenický bydlel už v roce 1699 někde v Osově. V roce 1768 byl skřípelský farní kostel zcela stržen a zbořen a na jeho místě vystavěl Kaunic nynější kostelík ve vlašském slohu, který byl považován za pouhou hřbitovní kapli, až v roce 1787 povolila konsistoř, aby se tam i nadále četly mše svaté. Vzdor tomu, že v novém osovském kostele se již i křtilo, nepřestal skřípelský být farním, a to až do r. 1741, kdy se stal kostelem filiálním.

Chrám Narození sv. Jana Křtitele v Osově byl postaven za účasti významných italských stavitelů **Bartolomea Scottiho** a **Anselma Luraga**. Byl dostavěn v roce 1738 a dnes patří k nejvýznamnějším sakrálním stavbám venkovského baroka. V době jeho

stavby propukla válka o polské dědictví (1733-1738), ve které šlo v první řadě o změření sil mezi Habsburskou monarchií a Francií. Rakouská vojska osobně vedl Evžen Savojský (1663-1736), generalissimus vojsk rakouských Habsburků. Tato událost poznamenala i zdejší kraj, jak se dovídáme z původní listiny nalezené v kopuli zdejšího kostela:

„Za trvání této stavby r. 1735 dne 15. měsíce července přecházelo tudy obcí Wyžimou, Neuhořem a Hlažovicemi pěší vojsko 7.000 silných mužů s válečnou výzbrojí, přicházející na pomoc císaři římskému (Karlu VI.) proti králi francouzskému, a tolikéž tisíc 7 z druhé strany obcí berounskou šlo, kudy opět zakrátko od té doby po uzavření míru se vracelo roku 1736 v měsíci únoru a zimní ležení v Čechách a na Moravě vojsko toto mělo. V té době byla od císaře Karla proti Turkům započata válka, a nešťastné porážce 12 tisíc císařských v tomto měsíci srpnu mezi tureckému podlehl, takže toto malé vojsko, které kníže saský od Heltburghannu vedl, v království bosenském, obléhající pevnost Banjaluku, téměř zničeno bylo.

Větší však vojsko císařské, mezi ním devět pluků saských – šťastně město čili pevnost Niš v srbském banátě Turkům vyrvalo. Tento rok, 1737, v království českém v době zimní obyvatelům velice zlým a krutým byl pro velkou drahotu výživy, pšenice totiž platila měřice české míry čtyři zlaté rýnské, počítajíc jeden zlatý 6.20 grošů, proso rovněž a tak dále, ale když Bůh dal úrodu obilí v létě, cena tato poněkud klesla a ještě více by bývala zmenšena, kdyby čas žní byl se ukázal pěkným a příznivým, ale tento velice nepříznivý byl a stálými velice studenými dešti způsobil velikou škodu, že stěží úroda do stodoly mohla býti svezena.

Proto lid, jednak obává se velkého nedostatku, jednak pro daně a veřejné poplatky na válku tureckou postaven byl do velikých úzkostí. Platil totiž jeden venkovský majitel, jak se říká daním podrobený poplatník, mimo jinou mimořádnou kontribuci ročně 45 R 52 kr 2 h. Páni však z vlastního jmění polností a hotových kapitálů také velkou sumu platiti byli povinni, a to jak daň ze 100 zlatých osm grošů, jako daň na Turky ze sta zlatých dvanáct grošů, z jednoho sudu piva půl zlatého, sloužící jakéhokoliv stavu ze služby také dle výše platiti byli nuceni. A to tak až do lepších časů dá-li Bůh. Toto vše ve jménu Pána Boha našeho sestaveno, poznamenáno a dokončeno bylo před připevněním kříže na velké věži ve Wosově roku 1737, dne 22. měsíce srpna.“

Barokní skvost Středočeského kraje
Kostel Narození sv. Jana Křtitele.

Historická pohlednice východní část zámku osovského.

Rodina Kauniců obohatila Osov o kamenné sochy sv. Jana Nepomuckého z r. 1726 a sv. Donáta (u kostela).

Sochy sv. Michala a sv. Adolfa (na jeho místě nyní stojí kříž) byly postaveny na cestě mezi Osovem a Skříplí.

Lipová alej od Osova ke Skříplí byla vysázená v roce 1708, okolo roku 1879 zašla a byla pak znovu vysázena kaštan.

Kaunicové přikoupili k Osovu od Lochovic v roce 1752 statek neumětelský s dvorem a vy-

stavěli tam nádhernou faru v roce 1765 a bohatě ji zaopatřili pozemky. Dle nařízení císařovny Marie Terezie ze dne 29. 4. 1755 bylo provedeno sčítání lidu, podle kterého bylo v Osově 189 lidí, v Osovcích 115 a ve Vižině 40 (ve Velkém Chlumci 121, v Malém Chlumci 33, ve Skříplí 99, v Lážovicích 177 a v Nových Dvorech 86, na celé farní osadě dohromady 860 obyvatel.

V letech 1771-1772 na Osovsku řádil hladomor, na který ve zdejší krajině zemřelo mnoho lidí. Protože obyvatelstvo bylo z větší části vyhubeno, byli sem přivedeni četní němečtí osadníci z novozámeckého panství v litoměřickém kraji, kteří se usadili ve zpola opuštěných vesnicích a založili nové kolonie. Mnoho jich přibývalo v době, kdy zde Jan Adolf Kaunic stavěl nový barokní zámek a kostel, a zejména pak v období Raabovy pozemkové reformy.

František Antonín Raab, dvorní rada, přišel roku 1775 do Čech, aby tu počal na žádost Marie Terezie provádět své návrhy. Podle jeho systému měla být zrušena roboty a přeměněna v plat, dvory a panská půda byla rozdělena v menší usedlosti mezi drobné sedláky a poddané za dočasný nebo trvalý nájem. Vlastníkem této půdy zůstávala přímo vrchnost na rozdíl od selských usedlostí, jejichž vlastníkem nepřímo zůstával sedlák. (<http://raabizace.htm>)

Byly rozšířeny hlavně obce Osov, Velký Chlumelec a zvláště Vižina. Noví osadníci, jimiž byli zejména šafáři, ovčáci, kočí, řemeslníci a dvorská čeleď, se brzy počestili, ale množství německých jmen v okolí svědčí, jak velký byl počet přistěhovalců.

Počet obyvatel:

Roky	1756	1886	1910	1921
Osov	189	470	380	365
Osovec	115	213	180	198

Za Kauniců byly postaveny i nové hospodářské dvory ve Skříplí, Osově, Nových Dvorech a Vižině. Do stejného období spadá i počátek zakládání alejí, z nichž hlavní Osov – Skřípel je zachycena spolu s hospodářskými dvory na mapě 1. vojenského mapování z let 1763-1767.

Do roku 1804 byla provedena rokoková úprava zámku a založení některých alejí a bažantnice.

V roce 1781 získává *Jan Adolf hrabě Kaunic* od dědiců hraběte Václava Wratislava z Mitrovic Všeradice a poprvé je spojuje s panstvím osovským. Všeradický zámek sloužil již jen jako správa celého osovského panství. Po roce 1804 jsou Všeradice až do roku 1818 od Osova odděleny.

Dědicem Jana Adolfa byl syn **Michal Josef Kaunic** (1745 - 1820), který byl radou při apelacích. Za manželku měl Marii Kristýnu Slamovou (1751-1820).

V roce 1804 k velkému zármutku svých poddaných Kaunicové opouštějí osovské panství, které postoupí koupí Františku ze Schlindenbuchu. Ten v r. 1805 prodal všeradický statek Jindřichu Neumanovi z Meisenthalu.

Téhož roku 1805 prodal osovské panství **Václavu Ubellimu, svobodnému pánu ze Siegburku**. Starý šlechtický rod Ubelli ze Siegburku pocházel z Bergama a Brescie v Lombardsku. Václav Ubelli (1798-1863) byl synem *Václava Michala Ubelliho* (1761-1832), dvorního rady při apelačním soudu, sám se stal presidentem vrchního soudu v Praze. Roku 1817 opět přikoupil Všeradice, které spojil s Osovem.

Kvůli dluhům musel v roce 1818 přepustit vše hraběti *Josefu Wratislavovi z Mitrovic, pánu na Čimelicích a Tochovicích*, zemskému maršálku království českého. Tento nebyl jen váženým státním úředníkem, ale i velkým odborníkem pro polní hospodářství. On zalesnil Housinu, Kluk, pak vrch Košík, a celé panství vysázal ovocnými stromy.

“V roce 1837 správu zdejšího panství pro všeobecné dobro převzal hrabě *Josef Dietrichstein* jakožto zeť *Gabriely* hraběnky z Mitrovic. Týž vydal nařízení ku pěstování chmele a mořeny, na zdejším panství v tomto roce pěstována řepa cukrová na 350 měrách. Také mnoho ovocných školek zařídil a

Hraběcí rod Kouniců v Čechách

Albrecht z Valdštejna (1583-1634)	
Isabela Kateřina z Harrachu (1601-1655)	
Marie Alžběta z Valdštejna (*1625-1662)	
Rudolf Kounic (*1617-1684)	
Jan Vilém Kounic (1656-1721)	
Marie Anna Stenbergová (*1699)	
Jan Adolf I. z Kounic (1696-1771)	
Marie Terezie Josefa O'gilvy (1718-1775)	
Michael Josef Kounic (1745-1820)	
Maria Kristýna Slamová (1751-1820)	
Vincenc Karel Kounic (1774-1829)	
Paulina Julie Duquoyová (1763-1857)	
Michael Karel Kounic (1803-1852)	
Eleonora Voračická z Paběnic (1803-1898)	ji Božena Němcová dedičuje svou Babičku
Václav Robert Kounic (1848-1913)	
Josefina Čermáková (1849-1895)	Josefa Horová (1801-1861)

Po smrti Václava Kounice se rodového jmění ujímá jeho bratr Eugen Jan (1841-1919) a jeho smrtí vymírá celý rod Kouniců.

Erb rodu Kauniců

Erb rodu O'gilvy

Rodokmen hraběcího rodu Kouniců.

Kníže Karel II. ze Schwarzenbergu.

všecky silnice, a i všecky meze polí, kde ještě tak učiněno nebylo, ovocným stromovým vysaditi dal. Ku povznesení industrie zdejší byly založeny nové silnice ze Všeradic přes Osov k Hostomicům, dále pak z Osova k Drahlavicům. V roce 1861 vystavěla se silnice od továrny k Lážovicům, čímž knížecí park o několik sáhů se zvětšil.“ (výpis z obecní kroniky)

Když 17. 1. 1840 **Josef Wratislav z Mitrovic** zemřel, jeho dědičkou se stala vdova po něm paní Gabriela rozená hraběnka *Desfours de Mont et Athienville*, ta zanechala panství v ceně 600.000 zl. stř.

Obecní kronika uvádí, že Josef Wratislav z Mitrovic měl tři dcery, ale jiné zdroje zmiňují pouze dvě. Podle obecní kroniky nejmladší Antonie byla provdaná za hraběte Ginlaie, později nejvyššího komandanta ve válce proti Napoleonovi III., pak měl Gabrielu, provdanou za knížete z Dietrichsteinu, a **Josefinu**, která se roku 1823 provdala za **Karla II. knížete ze Schwarzenbergu**

(1802 - 1858). Po smrti matky 20.3.1840 zdědila statky Osov, Čimelice a Tochovice. (výpis z obecní kroniky).

Schwarzenbergové patřili mezi nejbohatší rody Rakouska. V Čechách vlastnili prakticky celé jižní Čechy. Během staletí původně německý rod dokonale srostl s domácím prostředím. Jeho příslušníci prosluli jednak jako výborní hospodáři a modernizátoři zemědělství, lesnictví a průmyslu, jednak jako vojevůdci.

První zmínka o tomto franckém rodu pochází z roku 1127. Prapředkové se původně psali ze Sowensheimu a až na počátku 15. století získali panství a jméno *Schwarzenberg*. Za účast na křížové výpravě proti husitům získali nakrátko od krále Zikmunda některé statky v Čechách a povýšení do stavu svobodných pánů. V 15. století se rod rozdělil do tří větví, z nichž dvě v 16. a 17. století vymřely. Třetí našla nakonec svůj domov v Čechách. V roce 1429 byl rodu udělen říšský stav svobodných pánů.

Josefina, hraběnka Wratislava z Mitrovic provdaná za knížete Karla II. ze Schwarzenbergu.

Mladší, orlický majorát založil kníže **Karel I. Filip** (1771-1820), slavný vojevůdce, který bojoval s Napoleonovými vojsky. Účastnil se bitvy u Slavkova i u Lipska, kde velel všem armádám protinapoleonské koalice. Byl také iniciátorem výrazně pročeské orientace orlických Schwarzenbergů.

V roce 1857 rozhodl kníže Karel II. vystavět na okraji obce Osov cukrovar, což znamenalo pro klidnou osamělou obec počátek nového života:

„Zjara L.P. 1857 ještě žádný z Vosovských se nenadál, že tamto nad zámeckým parkem nedaleko Vosovského rybníka státi bude veledíl na cukr. Tu pojednou v měsí-

ci květnu přijde rozkaz od knížete pána Karla ze Schwarzenbergu mladšího, aby všeliké potřebné stavivo se svázelo, a aby bez odkladu cukrárna stavěti se počala. Přes 270 dělníků hemžilo se tam, kde včera ještě bujný jetel se zelenal. Pro přespolní pracovníky postavily se 2 slaměné budovy. Nejdříve se stavělo přízemní stavení mezi j. a z., pak stavěl se úřednický dům a na to vlastní veledílna. Základní kámen položen 8.7.1857. ...Majitel továrny neprospl sobě, nýbrž zdejšímu okolnímu lidu, kde dosud žádných skoro výdělků nebylo a v krajině nejvíce jest chudoby. Teď se výdělku dosti naskytovalo každému, kdo pracovati chtěl nejen v cukrovaru, ale i na poli při pěstování řepy. Vrchnost, která prve za několik let sem nepřišla, nyní kolikrát do roku Osov navštěvuje a delší čas zde sídlí.“ (farní kronika)

Průčelí administrativní budovy osovského cukrovaru z poloviny 19. století.

„Dne 12. 10. 1858 byl cukrovar již tak dalece dohotoven, že se u večer v 7 h. cukr vyráběti počal, cukrovar stál přes 400 tisíc zlatých. První rok nebyl pro továrnu zdejší příhodný. Řepa se sice dosti dobře удаřila tak, že na některém poli míra as 140 q řepy vydala. Vřak proti nadání uhodila již na začátku listopadu velmi tuhá zima, kteráž zabránila vybírání řepy. Též klesla i cena cukru.“

Za jeden rok rozmnožil se počet duší z 1.930 na 2.420. Úředníků na panství bylo do počátku r. 1857 všech všudy 2, totiž hospodářský správce p. Kar. Bauer a adjunkt Taubenthaler. Nyní stal se Osov střediskem panství, neboť za příčinou vzdělávání půdy a výroby cukru stalo se rozmnožování úřednictva a služebnictva nevyhnutelnou potřebou. Nastal ředitel hospodářství a cukrovaru, p. Kristian Gassauer, se 6 adjunkty, luční mistr, 2 cukrmistrové, dílovedoucí, kontrolor, mařinmistr, badenmistr, spodi-ummistr, válmistr, lismistr, 5 dozorců, mistr kolářský, kovářský, bednářský a lučebník. Důchodenský úřad přeložen ze Vřeradic do Osova. ... Cukrovar byl v provozu do r. 1886.“ (výpis z kroniky obce)

Když v roce 1858 kníže Karel II. zemřel, správy nad rodovým majetkem se ujal jeho jediný syn **Karel III. ze Schwarzenbergu** (1824-1904). Josefina si patronátním právem ještě ponechala panství Osov a statek Tochovice.

Zprávu o smrti Karla II. podává i osovská farní kronika:

„Dne 26. června r. 1858 o 2 ¾ hodině dopoledne po delší nemoci (rak na játrách) a přijmuv svátosti umírajících v 57 roku svého stáří zesnul v Pánu ve Vídni Karel kníže ze Schwarzenbergu, tajný rada, polní zbrojmistr, velitel 12. armád. sboru, guvernér a komandující generál v Sedmíhradsku, majetník 19. pěšího pluku.

Kníže Karel III. ze Schwarzenbergu.

....Úřednictvo a služebnictvo všech Schwarzenberských panství bylo přítomno. Slitovník nebeský dejž mu požívatí blaženosti věčné. Památka tak dobrotivého, milostného, srdečně milovaného knížete nevyhyne ze srdcí všech, kdokoli jej znali. Vladařství nad panstvími: Vosovským, Vorlickým, Varvažovským, Sedleckým, Tochovicemi, převzal po něm pozůstalý jediný syn jeho – Karel, major u vojště, majetník voj. záslužního kříže a rytíř cís. ruského řádu, majitel panství čimelického; anto Její Osvícenost paní máteř jeho Josefina kněžna ze Schwarzenbergu rozená hraběnka Vratislavová z Mitrovic, Dáma řádu hvězdokřížového a palácní Jejího Veličenstva císařovny, majitelství panství Vosova a statku Tochovic patronátním právem ještě sobě ponechala.“

„Nástupce zesnulého knížete, jeho syn Karel III., byl jednou z nejvýznamnějších osobností orlické větve Schwarzenbergů. Déle než tři desetiletí zasahoval do českých dějin. Byl politik i státník, organizátor českého zemědělství a ochránce českého lesnictví. A především byl Čech. Málokdo se tolik zasloužil o zachování lesů v českých zemích. V době, kdy pojem ochrana životního prostředí byl pojmem neznámým, věděl, že lesy jsou záchranou života. (Vladimír Škutina).

Manželkou knížete Karla III. byla kněžna Wilemína z Oettingen Wallersteinu. Takto popisuje farní kronika narození jejich syna 1. července roku 1859:

„Připomenouti dlužno, že Jeho Osvícenost Kníže pán Karel ze Schwarzenbergu sám jeho Eminenci pana kardinála Bedřicha ze Schwar. vyčastoval, při kázání, při mši sv. i při udělování svátosti sv. biřmování s příkladnou pobožností vytrval, i hlasitě s lidem modlil, načež obdržev zprávu, že Osvícená choť jeho, Wilemína rozená kněžna z Oettingen Wallersteinu, co matka svou bolestnou hodinku očekává, pln nepokoje a úzkosti spěchal nazpět do Čimelic. Též v Milíně potkal jej vyslaný rychlý jezdcí s lístkem, na němž stálo psáno slovíčko: „Ein Sohn!“ – rozkázav jezdcímu, aby rychle do Vosova donesl zprávu, řekl vozkovi svému: „A nyní jed!“ U večer v 10 hodin došla přeradostná zpráva k nám do Vosova. Všecko srdečnou radostí jásalo, všichni jsme se svolávali, objímali, a noc v útěšné společnosti strávili. Tak dokonán byl znamenitý den 1. červenec, pro Vosov tak památný. Ráno sešli se páni i služebníci celého panství Vosovského v Chrámě Páně zdejší, kdež jsem radostně pěl Te Deum laudamus. – Nebylo divu, že narození prince v slavném rodu takové radosti způsobilo, an oboje linie již takřka na dvou posledních nohou chodily. Vymření celého rodu již bylo velmi k obávání.“ (farní kronika)

„Roku 1859 pustil se císař do vojny s Francouzi a Sardiny. Bojovný lid náš byl nadchnut pro svého císaře. Dobrovolně hrnuli se mladíci k praporům – a kdo do vojny táhnouti nemohl, hleděl peněžitými dary aj. na válečné potřeby přispěti.“

„Majitel zdejšího panství vyzval mladších adjunktů mysliveckých a hospodářských, aby se přidali k dobrovolníkům. 30 se jich přihlásilo, mezi nimi 4 z osov. panství. Osadníci zdejší vyprovodili je až k Babě, kde ředitel panství Krist. Gassauer srdečnými slovy se s nimi rozloučil. Dobrovolníci odešli do Dobříše, kde na ně ostatní čekali.

Než při vši udatnosti ani jedna bitva od Rakušanů nebyla vyhrána. Přes 48 tis. našeho lidu přišlo ve Vlaších o život a země naše u větší bídu uvrženy. Nespokojenost je všeobecná a ne bez příčiny. Válka Rakouska s Francií a Sardinií v červnu r. 1859 mírem ukončena, dobrovolníci a mužové, kteří od žen a dětí voláni byli, se vrátili, než ale pokoj dosud není zjedнан. Štěstím a chytrostí svou dosahuje Ludvík Napoleon III. všeho, co se mu líbí, mocnáři netroufají si proti němu se postavit a jen nečinně na to hledí. Daní pořádě přirůstá, dluhy se množí a přec každou chvíli na zjinačování vojenského munduru a podobné tretky miliony se vyhazují a partiky provádějí ve velikosti. Císař prý je také v ony partiky zapleten.“ (výpis z obecní kroniky)

Události 60. let 19. století líčí ve farní kronice P. Ferdinand Šebánek, místní kněz:

„Rána, která národ náš stihla před 200 lety, byla tak silná, že s tíží jsme unikli smrti národní. Politický život náš zřítíl se do hrobu a dnes marně napínáme síly své vyhrabat se nad okraje jeho, abychom se domohli bývalého politického postavení svého, neb dosud není uznáno ani právo koruny české, ani právo národa.... „

„Majetným sedlákům na statcích dařilo se v letech 1860 a později dosti dobře, hůře bylo těm, jimž na statku váznul dluh, který se stále zvětšoval. Takové zadlužené statky přicházely obyčejně do rukou židů, kteří je pak rozparcelovávali a dřívější majitelé museli se vystěhovat. K tomuto zakupování zadlužených statků přispělo hojně zavedení směnek a směnečným pak obchodem nabyta lichva vrchu. K tomu zrušila vláda nedílnot selských živností. Tím pozbyly pozemky politické i sociální závaznosti svojí a staly se jarmarečným zbožím.“

Karel III., pravý český kavalír, byl mj. okresním starostou okresu hořovického a za řízení ředitele Christiana Gassauera velice zvelebil osovské panství. Provedl například regulaci pozemků, kolem nich založil krásná stromořadí a uzpůsobil vše do příjemného vzhledu.

„Na východní straně vrchu Košík stojí pomník, který nepatří Horymírovi, i když se tato domněnka nabízí, nýbrž řediteli osovského panství Gassauerovi. Lidé ho ve druhé polovině minulého století velice často vídávali vyjíždět na koni na vršek. Někdy stoupal pěšky a kočár, kterým přijel, zůstával na cestě dole. Ředitel měl odtud nádherný výhled do celé krajiny a zejména velice dobře viděl na polnosti osovského panství. Mohl tedy pohodlně pozorovat postup prací na polích a s použitím dalekohledu měl vše jako na dlani. Toto místo si oblíbil a velice často na něm pobýval po celou dobu, kdy spravoval osovské panství, které v té době vlastnil rod Schwarzenbergů. Jeho dlouholetá poctivá a svědomitá práce nalezla uznání a vděčnost u majitelů panství, a tak po ředitelově smrti nechali na jeho oblíbeném místě k uctění jeho památky postavit žulový památník, na jehož přední straně je pod erbem rodu Schwarzenbergů nápis:

PAMÁTCE KRISTIANA GASSAUERA ŘIDITELE NA VOSOVĚ 1882

(Z knihy Františka Sládka, „Z kronik a pamětí kraje Horymírova“)

Ovšem spisovatel Jan Čáka ve své knize „Obrázky z Podbrdská“ zmiňuje a posuzuje činnost zmíněného pana ředitele poněkud odlišně: „...Na Košíku stála tvrz, zřejmě jen dřevěná, důkladně opevněná valy a příkopy, jež byly do šedesátých let 19. století ještě výborně zachovány. Ale pak se do vrchu zakousl lom na diabas a s ním převážná část tohoto opevnění vzala za své. Na temeni vrchu, které zůstalo nedo-

Žulový památník ředitele Gassauera na vrchu Košík u Neumětel.

tčeno, stojí pomník připomínající ředitele osovského panství Kristiána Gassauera, muže, který byl sice dobrým hospodářem 19. století, ale pojem památka neměl bohužel v jeho myšlení místo.“ A ještě jedno nelichotivé Čákovovo tvrzení: „...Mimo Košíku existovala totiž u Neumětel ještě jedna středověká tvrz v lukách na jižním okraji obce. Před nimi byly valy, po kterých se tvrzišti říkalo „ve valouch“, a existuje i jeho plánek nakreslený Mořicem Lüssnerem v roce 1880. Dnes už by pořádit nešel, příkopy a valy byly totiž zlikvidovány, což má na svědomí právě onen snaživý vrchní správčí, co má pomník na Košíku. V roce 1866 pan Gassauer usoudil, že nějaké pozůstatky tvrže k ničemu nejsou a že bude lepší, když na tom místě vznikne nová, rovná panenská louka...“

Ředitel knížecího panství Christian Gassauer byl synem sládka z Kadaně Josefa a Rosálie, roz. Haanové, rovněž z Kadaně. Rodiči jeho manželky Eleonory byli důchodní z Libějic č. 1 František Čapek a Alžběta, roz. Stumfollová, z Krumlova. Manželům Christianovi a Eleonoře se v Osově č. 1 (zámek) narodila 15. 12. 1857 dcera Kristina. Jejich starší dcera Emilie se v osmnácti letech provdala za knížecího správce z Neumětel č. 1 Jána Bohatu, čtyřiatřicetiletého syna magistrátního rady z Polné Karla a jeho ženy Barbory (ta pocházela z rodiny důchodního v Buči). Sňatek se uskutečnil 24. 9. 1863. Výše uvedené údaje se nacházejí v matrice oddaných farnosti Osov.

„Když ředitel Gesaur zemřel (1882), byl pohřben v Osově, kde hrob opatřen ná-

hrobkem. Jeho vděčný pán Karel kníže Schwarzenberg má na paměti, že každou pustinu hleděl přivést k užitku, například holý vrch Košík osázel višněmi, k jeho památce dal postavit na vrchu Košíku pomník, který byl za velké slavnosti a přítomnosti lidu z dalekého okolí slavnostně odhalen.“ (obecní kronika)

Původní náhrobek ředitele Gassauera sice už dnes nese jiné jméno, ale pomník s jeho jménem stojí na Košíku dodnes.

V roce 1866 byly přikoupeny lesy karlštejské a všude prováděno zlepšení.“ (V. Lenkvík - Kronika Podbrdská)

„V roce 1868 zakoupil kníže Schwarzenberg kovárnu, která stávala při bývalém hostinci p. Vojíře (čp. 3) a přeměnil ji na školu. Za zrušenou kovárnu daroval panskému kováři Pokornému kus pozemku, kde ten si vystavěl kovárnu novou a jeho syn pak kupecký krám (čp. 58).“

Část zahrady Pokorný odprodal zdejšímu sládkovi Řehákovi, který tu podle plánu stavitele Husáka vybudoval nový dům vilového vzhledu. Roku 1886 od něho stavbu odkoupil kníže Karel, aby zde zřídil hostinec a později i poštu.

Schwarzenbergové přispěli i k zachování překrásné aleje mezi Osovem a Skříplí: „Lipová alej od Vosova ku Skříplí roku 1708 vysázena byla (odtud jméno Lipky). Okolo r. 1879 zašla a byla pak kaštany a javory znovu vysázena“ (obecní kronika).

16. dubna 1881 zemřela kněžna Josefina: „Po její smrti přešel statek Vosovský na vnuka jejího Jasného pana **Karla IV. ze Schwarzenbergu**, syna J. J. Karla a manželky jeho Wilhelmíny, rozené kněžny Ottingen Wallerstein. (farní kronika)

Karel IV. (1859-1913) se 20. 5. 1885 oženil s hraběnkou Marií Kinskou (* 1866), dcerou Bedřicha Karla hraběte Kinského a Sophie hraběny Mensdorf-Pouilly. 26. února 1886 se jim narodil syn Karel V. Marie však již v roce 1889 v Osově zemřela.

11. 5. 1889 v osovském zámku zemřela Marie Terezie Karolína Žofie Kordula Kinská z Vchynic a Tetova (*18.10.1866 Bad Ischl), provdaná 20.5.1885 ve Vídni za knížete Karla IV. ze Schwarzenberga. K její památce založila kněžna Vilemína v Osově č. 52 v budově bývalé vinopalny školku. Ovdovělý kníže se dva roky poté oženil s Idou Hoyos-Sprinzenstein (1870-1946). Hoyos byla španělská rodina ze Salamanky.

V Osově se Karlovi a Idě narodil 11. 10. 1892 syn Arnošt, 8. 6. 1896 dcera Marie a 15. 8. 1899 pak druhá dcera, která při křtu ve zdejším kostele dostala jméno Eleonora Marie Anna Josefa Ida.

Dne 31. prosince roku 1900 se konalo všeobecné sčítání lidu, podle kterého měly:

- * Osov 416 obyvatel (405 katolíků a 11 židů)
- * Osovec 202 obyvatel
- * Vižina 468 obyvatel
- * Lážovice 281 obyvatel
- * Nové Dvory 103 obyvatel.

Kníže Karel IV. ze Schwarzenbergu.

Lokální dráha Zadní Třebaň – Lochovice:

V roce 1873 žádali majitelé osovského panství o prodloužení železniční trati rakovnicko-protivínské tak, aby byla zřízena odbočka z Libomyšle na Osov, Hostomice a dále na Příbram. Ale Zemské dráhy tehdy tento záměr nepodpořily a z projektu sešlo. Teprve na počátku září 1900 se započalo se stavbou lokální spojovací dráhy Zadní Třebaň – Lochovice. Vedla přes Liteň, Všeradice, Osov a Hostomice.

Dobová fotografie z místní lokální dráhy. Šipkou je označen prastrýc autorky.

„Počátkem září r. 1900 začalo se se stavbou lokální dráhy Zadní Třebaň – Lochovice. Při stavbě našla chudší třída obyvatelstva slušný výdělek. Krásný výdělek měl i zdejší velkostatek a mnozí z rolníků, kteří ke stavbě dráhy dováželi potřebný materiál, jako kámen, pražce, kolejnice apod.“

„Známo, že obyčejně ke stavbě drah přijdou rozličná individua ze všech končin, kterým lid náš říká trhání nebo také bratráníci,

poněvadž zpravidla jsou všichni dohromady „bratři“, a to z mokré čtvrti. I naši osadu navštívilo jich asi 40, ale skoro nikdo o nich nevěděl, kromě deštivého počasí, kdy chodili fechtovat na nějakou tu skleničku, bydleli společně ve 2 dřevěných baráčkách nad Osovem a Osovcem.“ (obecní kronika)

Lokálka projela poprvé krajinou 1. září roku 1901.

„Rok 1901 jest památný v tom ohledu, že v něm se slavilo milostivé léto. Dva průvody jubilejní vykonali jsme dne 22. září a 13. října. Jubilejní průvod do neumětelského chrámu Páně byl velkolepý. Zúčastnili se ho: J.J. Karel princ ze Schwarzen. s jasnou chotí svou Idou roz. hraběnkou Hoyosovou, princ Karel se svým vychovatelem Františkem Pekařem, téměř všecko knížecí úřednictvo a služebnictvo – a veliký zástup zbožných osadníků. Druhý průvod konán do skřipelského Chrámu Páně za počasí deštivého, ale i toho se zúčastnila Jasná knížecí rodina a dosti velký počet lidu.“ (farní kronika)

V roce 1902 byl ve zdejší osadě založen hasičský sbor. Na vyzvání místního starosty Josefa Duchoně, osovského mlynáře, se přihlásilo 21 osob za činné a 22 za přispívající členy. Dne 4. května 1902 se konala první valná hromada, kde se na výzvu ředitele V. Orlta přihlásili noví 4 činní členové a 74 přispívajících. Sbor tedy na počátku čítal 25 činných a 96 přispívajících členů. Předsedou zatímního výboru hasič-

ského sboru se stal pan Josef Duchoň.

Dne 5. března roku 1903 slavil patron osovského kostela a fary kníže Karel ze Schwarzenbergu jubileum zlaté svatby s Vilemínou, rozenou kněžnou Oettingen-Wallerstein. Sňatek po 50 letech znovu posvětil v kostele v Emauzích v Praze Monsg. Antonín Hora, probošt kapituly u sv. Víta, a to za přítomnosti četných významných hostů.

„Sluší se zaznamenati, že ředitel panství Vosovského

P.T. pan Vladimír Ortl dal místo před postranním vchodem do kostela znovu předlážditi, uprostřed mezi „jubilejní“ lipky z barevných kamínků knížecí korunu a pod ní číslo 50 udělati, lipky pak samé pěknou zeleně natřenou dřevěnou mřížkou ohraditi a terasy po obou stranách upravit.“ (farní kronika)

„Večer 5. března t.r. uspořádalo knížecí úřednictvo Vosovské v sále knížecího hostince slavnostní koncert na oslavu zlaté svatby Jejich knížecích manželů. Při koncertu tom účinkovala chvalně známá kapela spolku „Přátelé hudby“ ve Vosově pod řízením p. Václava Michálka, řídícího učitele tamtéž. Účastenstvo při koncertu bylo veliké. Dostavili se hosté nejen domácí, ale i přespolní, a to i dosti vzdálení. Byli zde zástupci knížecího úřednictva panství Hořovického, panství Dobříšského, Liteňského a Hlubošského. Koncert svojí přítomností poctil i c. k. okresní hejtman Hořovický. (farní kronika)

Dne 5. března, v den zlaté svatby, konány v Chrámu Páně Vosovském slavné služby Boží, jichž všecko knížecí úřednictvo a velký počet osadníků se zúčastnilo. Po skončených službách Božích byly před postranními dveřmi chrámovými zasazeny p. Josefem Janouškem, knížecím zahradníkem, za současti ostatních úředníků dvě „jubilejní“ lípy. Pod kořeny lípy na levé straně od dveří stojící vložena láhev zapečetěná obsahující památní listinu se jmény osob t.č. nějak vynikající postavení na Vosovsku zaujímajících, pak jeden exemplář programu slavnostního koncertu a konečně číslo „Národ. politiky“ ze dne 4. března 1903.“

„Dne 5. července 1903 konali jsme prosebný průvod za vlažičkou ku kapli Panny Marie v Lážovicích. Průvodu toho zúčastnil se i J. J. Karel, Kníže ze Schwarzenbergu s Jasnými princí – a celé knížecí úřednictvo. A Pán Bůh prosby naše vyslyšel. Již druhého dne snesla se tichá vlažička a dny následující dalo se již do opravdového deště.

Celá příroda se zaradovala a s ní, jak se samo sebou rozumí, všichni ti, kdož na ni jsou odkázáni. Jenom několik osob osady Vosovské zachmuřovalo tváří svých a s ky-

Fotokopie členské legitimace jednoho z prvních osovských dobrovolných hasičů.

selým obličejem pohlíželo vzhůru k nebesům, brzo-li to sluníčko, které nedlouho před tím i jim bylo obtížné – ukáže toužebně čekané paprsky své!!! A kdo to byl? Inu slavnostní komité „výletní“ v čele s p. Ottou Pochem – zdejším poštmistrem. Dne 12. července hodlaly spolky „Beseda“, Spolek dobrovolných hasičů ve Vosově a ve Velkém Chlumci pořádati společný výlet do lesa na místo, kde stojí tak zvaná „Arabella“ – čili do Suchomastského mýta. Slavnostní komité vykazovalo již všechny přípravy: ohromné plagáty na všech téměř boudách nalepené ohlašovaly publiku ten veliký den, v němž bude možno každému vlastnoručně viděti a vlastnoručně slyšeti všechny ty nejnovější atrakce dvacátého věku! – jako „Provazolezce“ – takto mimochodem řečeno dosti frivolní pitomá fraška – „Lidský zvěřinec“ – takto 5 umouněných kluků v pytlích zašitých – a dvě posady, v jedné byl kohout a oškubaná slepice – v druhé dva ušatí králíci – „Staropohanské hry“, národní zpěvy dle jarmarečního plagátového „žargonu“ – atd. – pak viděti program pestrý a bohatý – a co asi dalo práce všechno – a nyní – ten hloupý déšť má vše pokaziti!! Není-li to k zlosti!!! – Než ve Vosově odpoledne v sobotu nebe se vyjasnilo a s ním „tváře“ komité. Chutě do práce – a v neděli na to odpoledne vesele se letělo do lesa – Bohužel však – že téměř všichni výletníci vraceli se domů s hodně promoklými křídly – a s hodně pocuchaným peřím. Než výlet se přece podařil – ano, poctěn byl návštěvou hostů velice vznešených – obou totiž knížecích rodin: Vosovské a Dobříšské – Schwarzenbergské a Coloredo-Mansfeldské.“ (farní kronika)

„V pondělí svatodušní dne 1. června 1903 sehráli ochotníci „Besedy“ Vosovské v zahradě knížecího hostince „Na poště“ divadelní představení „Veselohra“, které svou přítomností poctila – tou dobou ve Vosově meškající J. J. Vilemína, kněžna ze Schwarzenbergu, jakož i Jasní princové Karel a Arnošt.“ (farní kronika)

Karel III. zemřel v roce 1904. P. Kořán zapsal do farní kroniky:

„Dne 20. března 1904 přinesl „Čech“ zprávu, že staříčkový kníže Karel ze Schwarzenberga ochuravěl – slabosti srdce – a dne 29. března přinesl telegraf smutnou zvěst, že Jeho Jasnost o 6 hod. ranní dokončil pouť života pozemského. Zpráva ta překvapila – a zarmoutila. Doufali jsme, že bude J. J. dopřáno slaviti dne 5. července t.r. 80tý výroční den narozenin – a činili jsme k tomu již přípravy. Slavný pohřeb konal se v Praze dne 1. dubna na Velký pátek, odtud tělesné pozůstatky byly převezeny na Vorlík a tam na Bílou sobotu dne 2. dubna do rodinné hrobky uloženy. Bylo přítomno 36 kněží. Ve Vosově slavné zádušní služby Boží za v Pánu zesnulého konány dne 11. dubna u přítomnosti knížecího úřednictva a služebnictva, mnoho osadníků Vosovských a ctitelů zemřelého, zvláště z Hostomic. Úmrtím Jeho Jasnosti Karla ztratila církev věrného syna, ztratily patronátní chrámy štědrého dobrodince, ztratila chudina laskavého podporovatele – ztratila vlast statečného bojovníka. Soustrastný telegram poslalo nástupci zesnulého i J. Veličenstvo císař a král František Josef.“

Jak šla další léta

Následující texty jsou převzaty z obecní kroniky bez jazykových úprav.

Rok 1905: „Ve smutné upomínce osadníků zdejších zůstane den 2. 7. 1905. Toho dne ke 4. hod. odpoledne sneslo se nad krajinou zdejší strašné krupobití, jakého nebylo pamětníka. V několika minutách zničena veškerá úroda polní, stromy otlučeny a vichřicí zpřelámány, střechy a okna budov na straně západní a severní rozbity, spousta k nevypsání.

Kroupy padaly velikosti tzv. tvarůžků, kulaté, 3 cm vysoké a 6 cm v průměru. Než na tom nebylo dosti. Dne 3. července o 5. hod. ráno nová bouře a nové krupobití, trvající as 7 minut – a to teprve spoustu úplnou dovršilo. Smutná vyhlídka na žně! Pojištěn kromě velkostatku nebyl nikdo.

Kníže osvědčil svoji lásku k lidu a šlechetnou mysl tím, že nájemníkům svým odpustil celkem t. r. 2/3 i více činže z pronajatých pozemků.“ (obecní kronika)

Rok 1907: Dne 19. 6. 1907 udílel biřmování v osovském kostele arcibiskup Skrbenský:

„Celou osadou Vosovskou očekávaný památný den generální kanonické visitace nadešel. Naproti jeho Eminenci vyjelo „banderium“ na koních čítající 24 mužů. V čele jel princ Arnošt ze Schwarzenberga a pan Václav Víták t.č. obecní starosta ve Velkém Chlumci. U slavobrány postavené před farní budovou očekávali příjezdu Jeho Eminence patron kostela a fary J. J. Karel kníže ze Schwarzenberga, patronátní komisař p. Vladimír Orlt, ostatní knížecí úřednictvo, obecní zastupitelstvo, dobrovolné sbory hasičské z Vosova a Velkého Chlumce, školní dítky se svými p. učiteli a chvalně známá Vosovská kapela – s p. Václavem Frajerem – svým kapelníkem – kromě čteně přítomných osadníků obojího pohlaví.

Ve ¼ 6 h. rozezvučely se zvony Skřipelské – znamená to, že se J. E. blíží. Seřadili jsme se všichni u slavobrány. Ke mně přidružil se Dr. František Pekař, vychovatel prince Arnošta. Před ½ 6 h. objevilo se u mejtního domku Banderium uhánějící na

zpěněných a zaprášených ořích kolem farní zahrady zadem po poli ke kostelu, kde se postavilo do řady – Za nimi ihned přijel povoz, v němž seděl Jeho Eminence s kanovníkem a papežským praelátem. Při příjezdu hrála hudba postavená v zahrádce před domkem zahradníka jeden verš papežské hymny. Mezitím sestoupil J. E. s vozu a byl srdečně uvítán nejprve patronem J. J. knížetem Karlem ze Schwarzenberga, pak jménem obce p. Josefem Duchoněm, členem obecního výboru, na to ducho-

Lev kardinál Skrbenský, svobodný pán z Hříště.

Kněžna Eleonora a kníže Karel V. ze Schwarzenbergu se svými syny Františkem a Karlem.

venstvem a konečně družičkou Hermínou Jiskrovou, dcerou knížecího nadlesního. Po uvítání kráček J. E. pod baldachýnem za hlaholu zvonů do Chrámu Páně, kdež udělil shromážděným osadníkům první své arcipastýřské požehnání. Na to odebral se v průvodu do Vosovského zámku, který ho měl po celých devět dní hostiti.“ (P. Kořán, farní kronika)

Rok 1911: Dne 1. listopadu vypukl v polednách v Osově oheň. Vyho-

řela panská kůlna a lednice (proti pivovaru), kterak oheň vznikl, nebylo zjištěno. Při ohni byl velmi ohrožen statek p. F. Kubece, ale přičiněním hasičů nebezpečí zažehnáno. V kůlně bylo větší množství slámy – a proto požár byl veliký.

Rok 1912 byl požehnaným rokem vůbec, zvláště pro zdejší krajinu. Úroda byla neobyčejná.

Dne 14. července pořádán byl v Osově hasičský sjezd na oslavu 10letého trvání zdejšího hasičského sboru vydařil se znamenitě. Hasičstva sjelo se mnoho. Průvod seřadil se v hostinci „Na poště“ a ubíral se na nádvoří bývalé továrny, kde k hasičstvu promluvil jako zakládající člen sboru p. Karel Schwarzenberg ml. – a po něm o významu hasičství župní předseda. Na to pak pořádal zdejší sbor veřejné cvičení, čímž slavnost ukončena. Odpoledne pak v panské jízdárně koncert, který řídil říd. uč. v. v. p. V. Michálek. Týž sestavil na oslavu 10 l. trvání sboru a 32. sjezdu hasičské župy Podbrdské v Osově památník, který sbor dal vytisknouti a rozdati lidu.

Dne 21. prosince 1912 se z Osova odstěhoval ředitel panství Vladimír Orlt. Byl povýšen na centrálního ředitele a přeložen na Orlík. „Panství Vosov ztrácí v něm výtečného odborníka hospodáře, jenž toto panství za 19leté správy k nebývalému rozkvětu přivedl. Ale nejen panství Vosovské ztrácí v něm mnoho, ale i všichni osadníci Vosovští.“ (farní kronika)

Vladimír Orlt vedl správu zdejšího velkostatku i důchodu od 1. 9. 1894. Jako odborník si získal neocenitelné zásluhy o zvelebení velkostatku. Později byl jmenován ředitelem zdejšího panství a důchod velkostatku svěřen zvláštnímu úředníku. (obecní kronika)

Vladimír Škutina ve své knize uvádí, že Jungmannova manželka Johanna měla bratra Filipa, jehož dcera Terezie byla matka centrálního ředitele na Orlíku Vladimíra Orlta. František a Karel Schwarzenbergové jako kluci chodili k Orltům na svačtinu a když ovdověla jejich matka, byl pro ni ředitel Orlt velkou oporou. Jeho nejstarší dce-

ra Márinka se prý dostala do Anglie a potom byla vychovatelkou budoucí mexické císařovny a zůstala prý ještě delší čas u dvora v Bruselu.

Rok 1913 začal smutně: „Dne 1. ledna v půl druhé v noci, kdy lidé po Sylvestru vyspávali, vzburcování byli požárem vzniknuvším z neznámé příčiny v čísle 43 (vdovy po sedláři pí. Jos. Matějovské). Budova dřevěná, došky krytá, zanedlouho lehla popelem. Mimo nějaké drobnější věci bylo vše zachráněno.“ (obecní kronika)

Dne 4. října 1913 zemřel na Orlíku kníže Karel IV. Obecní kronika zaznamenává tuto událost v souvislosti s převzetím patronátu nad zdejší školou, který tradičně mívál majitel panství:

„Dne 4. 10. 1913 zemřel po krátké nemoci na zámku v Orlíku patron zdejší školy p. Karel Schwarzenberg. Na ústní žádost místní š.r. přijal opět patronát zdejší školy nástupce nebožtíkův a syn jeho Karel Schwarzenberg, o čemž sepsána obapolná smlouva, podepsaná 26. 5. 1914 v Orlíku, 1. 6. 1914 v Osově.“

„Dne 4. října 1913 zemřel milovaný patron zdejšího kostela J. J. Karel kníže ze Schwarzenberga na zámku Orlickém. Odešel v něm vřelý zastánce českého státního práva, charakter pevný, katolík nebojácný.“ (farní kronika)

V čele schwarzenberského knížecího rodu větve orlické ho vystřídal jeho syn **Karel V. Schwarzenberg** (1886-1914). Takto popisuje Vladimír Škutina impozantní vstup mladého knížete do společnosti:

„V době, kdy se objevil v pražské společnosti Karel V., už slábly dřívější přehrad, dělící různé společenské třídy. Objevil se v pražské společnosti mladý kníže Schwarzenberg, hezký, vtipný, s neobyčejným kouzlem osobnosti. Brzy se stal miláčkem společnosti. Nejen pro svůj šarm. Mnoho lidí v něj vkládalo naděje pro úspěch věcí národních i politických v nějakém přetvořeném, federalizovaném Rakousku pod žezlem Františka Ferdinanda, který s mladým Karlem Schwarzenbergem vždycky jednal jako s oblíbeným synovcem.“

V roce 1910 se Karel oženil s **Eleonorou, roz. Clam-Gallasovou**. V tomto manželství se narodili synové Karel (1911) a František (1913).

V květnu r. 1914 se na osovský zámek přistěhovala vdova kněžna Ida ze Schwarzenbergu, roz. Hoyos, s dětmi.

Dne 26. 7. byla vyhlášena mobilizace vojenských sborů v Čechách. Plakáty o mobilizaci byly vyvěšeny v neděli 26. července pozdě odpoledne. Za týden na to, 31. července 1914 vyhlásila rakousko-uherská vláda mobilizaci všeobecnou.

„Tu pláč ozval se v rodinách, jichž příslušníkům, synům a manželům bylo jíti do pole. Branci uposlechli ihned svolávacích vyhlášek a odebrali se ke svým plukům. Druhého dne, 27. 7., k 11. hod. dopol. shromáždili se v průvodu svých známých na zdejším nádraží. Když vlak na nádraží zastavil a branci poslední „s Bohem“ všem dávali, pláč, nářek rozlehl se daleko a neměl konce.“

„Velikým upokojením pro vojíny odcházející i pro pozůstalé rodiny bylo správné

Kníže Bedřich ze Schwarzenbergu, poslanec Říšské rady.

vyplácení peněžitých podpor ženám a dětem vojínů.“

Z Osovska bylo **do války** povoláno 173 mužů, z nichž 22 nedožilo jejího konce. Mezi prvními padlými byl i majitel panství.

„Většina zdejších branců účastnila se tažení proti Srbsku. Z bojiště docházely zprávy nejrozmanitější a sobě odporující. Ke konci srpna přivázely již vlaky zraněné vojíny do vojenské nemocnice zřízené ve škole v Berouně. Dne 7. září hlášeno též úmrtí mladého pána panství Karla Schwarzenberga.“ (obecní kronika)

Kníže Karel V. ze Schwarzenberga byl velký vlastenec a na počátku první světové války narukoval hned po vyhlášení mobilizace v červenci 1914.

"Karel V. jako důstojník narukoval s autem do autokolony a jako příslušník autokolony na srbské frontě zemřel 6. září 1914. (Byl jedním z prvních majitelů automobilu v Čechách – měl vůbec prvního benze, který pak s prostřílenými blatníky stával v garáži na Orlíku), a tak se Karel VI., narozený 5. července 1911 v Čimelicích, stal už ve třech letech hlavou mladší rodové větve na Orlíku." (Vladimír Škutina)

Manželka Karla V. kněžna Eleonora neměla právě lehký život. 5. února 1910 se provdala, ale když byly synovi Karlovi tři roky a mladšímu Františkovi teprve rok, ovdověla. Byla válka a ona zůstala s malými princí sama. Skoro nikdo jí v té době nepomáhal. Spoluporučnictví nad osiřelými princí a zároveň dočasného spravování panství se ujal jejich strýc **Bedřich Schwarzenberg** (1862-1936).

„Strýc Bedřich měl ve vídeňském parlamentu blízko k Mladočechům, ale rád o sobě říkával, že je posledním Staročechem. Rád se považoval za pokračovatele v politickém úsilí otce, Karla III. ze Schwarzenberga. Byl skrznastrz státoprávníkem. Bylo to někdy v roce 1920, když Tomáš G. Masaryk přijel na Orlík. Znali se z doby české předválečné politiky, kdy společně zasedali v říšském sněmu.“ (Vladimír Škutina)

První světová válka

Obecní kronika: Již v roce 1914 upadlo několik vojínů ze zdejší osady do ruského zajetí. Ceny životních potřeb závratně stoupají – o 100 % i více. Vláda zakoupila všechno obilí do tzv. válečného obilního ústavu, odkud se teprve rozděluje. Jsou

Ilustrační obrázek z Velké války s 305 mm mozdířem vyrobeným v továrně Škoda Plzeň.

stanoveny maximální ceny zboží a zavedeny odběrné lístky na mouku, cukr, kávovou náhražku, petrolej, tuky a tabák. Zde v Osově se tzv. moučenky začaly vydávat 27. 8. 1915. Objevuje se velké množství lichvářů, kteří všechna nařízení obcházejí. Dělnictvo, zvláště však úřednictvo a střední vrstvy odkázané na služební platy velmi chudnou, ob-

chodníci a rolníci bohatnou. Je velký nedostatek mýdla, takže se začínají vydávat i lístky na jeho odběr. Hospodáři chovající vepře si ho z tuku vaří sami.

Nedostatek potravin se počíná projevovat i na frontě, a školní úřady proto nařídily školním dětem uspořádat sbírku ovoce a zavařenin pro Červený kříž. V obci bylo sebráno 207 kg jablek a hrušek, 40 kg sušeného ovoce, 25 kg různé zeleniny, 1 ½ kg ořechů, 2 ½ kg medu a několik lahví povidel a zavařeniny. Na penězích pro týž účel a na vdovy a sirotky po padlých vojínech vybráno přes 500 korun. Kromě toho byly konány i sbírky šatstva, hadrů a kovů, sbíralo se ostružinové listí na čaj pro vojáky, dělala se cupanina, šily podešve z novinového papíru a dralo se peří pro nově zřízený vojenský lazaret v Hostomicích.

V prvním roce války bylo zraněno 36 mužů z naší osady (Tehdy k Osovu a Osovcu patřila i Vižina). V roce 1915 se stali nezvěstnými Václav Farník, František Losman a Emanuel Cink, který se později ze zajetí ozval a nakonec i vrátil.

V lednu 1916 byly zavedeny 14 denní lístky na chléb – týdenní spotřeba na osobu činila ½ kg mouky a 1260 g chleba. Kdo měl v zásobě víc než 10 kg mouky, nesměly se mu lístky na ni vydat. U obchodníků a ve skladištích byl proveden soupis cukru a zavedeny lístky na jeho odběr – 1 kg cukru pro osobu na měsíc, ovšem pouze pro ty, kdo neměl v zásobě více než 2 ½ kg na hlavu. Obilí se dalo sehnat, cukr nikoliv. Na lístky ho nejdříve prodávali obchodníci, později byl jeho prodej svěřen okresním hejtmanstvím panu Morici Lionovi, obchodníku ve Vižině, se kterým ale zdejší obyvatelé nebyli spokojeni: obchodníci přišli o výdělek a lidé z Osova museli pro cukr chodit až do Vižiny. Protestovali sice, ale jejich protesty byly bez účinku. Z počátečního 1 kg na osobu a měsíc bylo později zavedeno ¾ kg a konečně od 1. listopadu 1917 pouze ½ kg. Lidé trpěli podvýživou, přesto okresní hejtmanství později zrušilo vydávání přídavkových lístků a provizační komisí, lístky vydávalo jedenkrát v měsíci samo v Hořovicích, až nakonec skončilo i to. Nastala rovněž velká poptávka po palivu, zejména po uhlí. Posléze došlo i na kuřáky, neboť obchodníci fasovali příliš malé množství tabáku na to, aby mohli být poděleni všichni. Byl proto vypracován seznam mužů ve stáří od 18 let, kteří pak dostávali tzv. tabačenky. Na 14 dní se vydával 1 balíček tabáku a 3 doutníky nebo 18 cigaret. Při takovém nedostatku kuřiva si muži začali pěstovat tabák sami. Někdo měl tabákem posázeny celé záhony. Navíc nastal i naprostý nedostatek brambor.

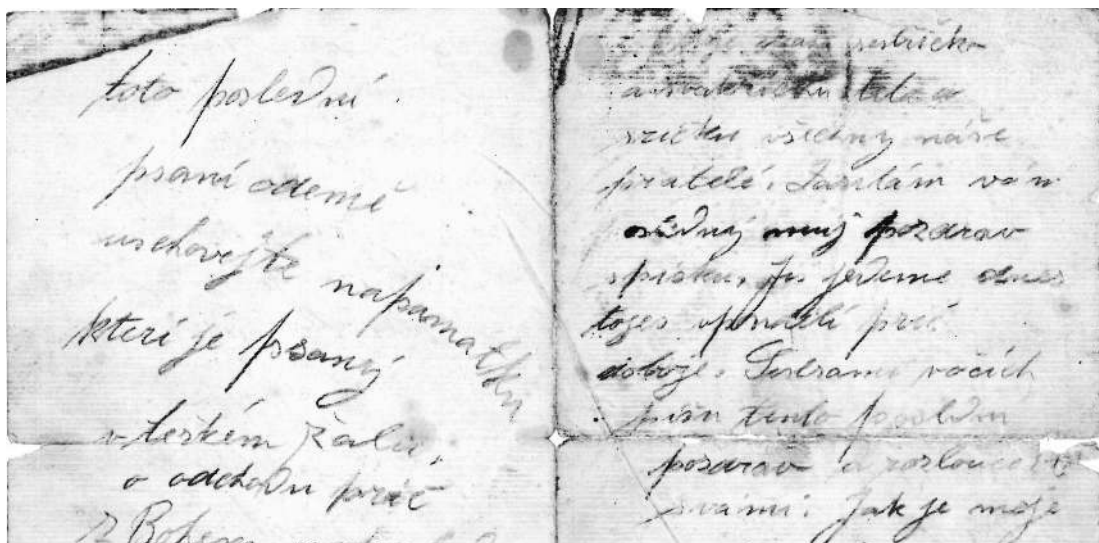
V letech 1915-1916 byla řada místních vojínů vyznamenána za statečnost: Antonín Ksandr, Václav Koza, Josef Eiselt, Antonín Mojžíš, Vojtěch Vinš a Arnošt Schwarzenberg.

V roce 1915 padli: Karel Mejstřík, zdejší učitel, Josef Stibal, Josef Povřísl (kočí v Osově).

V tomto roce byl zaveden tzv. *letní čas*: vždy od 1. května do poloviny září se posunuly ručičky hodin o jednu hodinu dopředu. Lidé se tím ale neřídili, takže letní čas byl držen jen v podnicích, ve školách a v úřadech. Jak píše kronikář - „*Školám letní čas neprospěl, protože děti ráno ve škole spaly.*“

11. května 1915 narukovalo z osady 28 mladých mužů – ročník 1898. Z ročníků 1897-1900 šlo odsud k odvodu 136 domobranců, z nichž bylo odvedeno 38.

Průběžně byly prováděny nejružnější sbírky. K válečné sbírce kovů musel přispět

Dopis Karla Plecitého z Velké války.

i zdejší kostel. 21. prosince byl vojíny sejmuto z velké věže prostřední zvon vážící 30 kg a malý zvonek z malé věžky vážící 10 kg. Lid se s nimi loučil s pláčem, když před jejich sejmutím bylo jimi naposled vyžvááno.

V polovině března roku 1917 byla nařizována rekvizice u všech samozásobitelů, a to za dozoru vojska a četnictva. Lid v obavě, aby mu poslední zbytek obilí nebyl sebrán, uschoval ho kam se dalo. Ale komise byla rozumná, takže vše dopadlo poměrně hladce. Občas ovšem došlo k různým nemilým výstupům, ale i k úsměvným historkám, jak zaznamenává František Valenta: „Spisovatel kroniky a píšák při rekvizici (F. Valenta) uschoval z obavy $\frac{1}{2}$ q pšenice a $\frac{1}{2}$ q žita do postele na místo dvou dílů slamníku. Když bylo po rekvizici v sousední obci a p. komisař neměl kam na nocleh jíti, vzal jej výše uvedený na nocleh s sebou domů a uložil jej na postel, v níž místo slamníku byly 2 pytle obilí. Tak spal p. komisař vojenské rekvizice 4 x – a spalo prý se mu dobře.“

Koncem 3. roku války bylo mobilizováno 72 mužů z Osova a 39 z Osovice. Byli vyznamenáni další vojáci: Jan Losman a Jan Duchoň. Bohužel došlo i k dalším ztrátám na životech. Padli Alois Eiselt a Václav Farník z Osova a Václav Koza, Karel Dvořák a Antonín Procházka z Osovice.

Sběrně kovů musel být odveden další zvon z roku 1738, vážící 31 kg.

Třetí válečný rok byl podle osovského kronikáře nejhorší ze všech. Nejhuře na tom byli bezzemci, kteří neměli nic na výměnu. Zbavovali se prádla, šatstva, obuvi, šperků a podobně. V rodinách nastala nezměrná bída.

Nedostatkem trpěli i vojáci na frontách, proto ministerstvo války nařídilo sbírku prádla pro vojíny dne 12.8.1917 a tento den byl nazván „den kapesního šátku“.

Následující dopis napsal strýc Karel, bratr mé babičky Antonie Plecité z Lážovic:

Moje zlatá sestřičko a švagříčku, teto a strýčku, všichni naši přátelé.

Zasílám vám srdečný můj pozdrav z Písku. Již jedeme dnes, tj. v pondělí, pryč do

boje. Se slzami v očích píšu tento poslední pozdrav a rozloučení s vámi. Jak je moje srdce dnes žalem sevřené, to ví jen Bůh. Dnes, tj. v neděli, měli jsme poslední polní mši a požehnání a přísahu. Já lituji, moji milí, že jsem vás aspoň naposled nespatrił a se s vámi nerozloučil. Loučím se s vámi moji milí, loučím se v tomto psaní posledním s vámi se všemi, s Tebou, moje Toničko, Josífku a malý synáčku. Tetičko, strýčku a všichni moji přátelé žijte s Bohem ve zdraví a štěstí, pomodlete se za mě Otčenáš. Já musím pryč od vás bránit svou vlast a svého císaře.

Sbohem buďte moji milí naposled. Ještě jednou s Bohem naposled, poslední políbení zasílám vám váš věrný Karel. Toto poslední psaní ode mě uschovejte na památku, které je psáno v těžkém žalu o odchodu pryč. S Bohem naposled.

Strýček v bitvě skutečně padl. V prvním roce války padl i babiččin manžel, takže můj otec se v roce 1915 narodil jako pohrobek. (M.P.)

„Dlouhým trváním války mládež škole odrůstající trochu zdivočela. Školní mládež do školy chodila málo, musela doma pracovat a neměla ani potřebného oděvu. Taneční zábavy jsou nabity mládeží od 14 let. Peněz papírových jest mezi lidmi nadbytek. Za peníze kloudného nic již koupiti se nedá – a proto rozhazují se o muzikách.“

Na frontě rychle pokračoval rozklad rakouského vojska. Panovala ohromná bída, vojsko zničené válečnými útrapami vypovídalo poslušnost a odhazovalo zbraně. Když rakouský císař Karel I. viděl, že válka je prohraná, podepsal 11. listopadu 1918 abdikací listinu. Stejněho dne opustil i Schönbrunnský zámek ve Vídni, čímž se Rakousko-Uhersko definitivně rozpadlo. Osamocené Německo 11. listopadu 1918 podepsalo příměří v Compiègne, čímž skončila první světová válka, ve které čeští vojáci při první příležitosti přecházeli do služeb Dohody a šikovali se v pověstné české legie. 28. 10. 1918 byla vyhlášena samostatnost československého státu, který převzal vládu do svých rukou.

Když byla v pondělí 28. října 1918 prohlášena samostatnost, v Osově o tom ještě nevěděli, a to navzdory tomu, že zde byl telegrafní úřad. K večeru toho dne přinesl kdosi zprávu z Hostomic, že válka skončila a náš stát je svobodný:

„Čekali jsme tedy na lokálku, která k nám o ½ sedmé večer přijížděla, co ta nám přiveze. Hodina příjezdu se blížila. A tak jako v r. 1914 po vyhlášení mobilizace, když vlak se přibližoval a odvéztí měl brance do pole, rozléhal se žalostný pláč a nářek, tak teď zase rozléhalo se z dálky radostné volání „Sláva“ a národní hymna „Kde domov můj“. Vlak se přibližuje, lokomotiva ozdobena národními praporečky a českým znakem. Lid lokálkou přijíždějící stojí na plošině vozu, drží se kolem krku a nadšeně volá: „Sláva, jsme svobodni, máme Československou republiku.“

Průvodčí vlaku i strojvůdci měli již místo nenáviděného rakouského orlíčka na čepici národní kokardu.

Radostná zpráva ta jako blesk rozšířila se do všech našich chaloupek. Ač byla již tma, přece lid se shromáždil, zejména dospívající mládež, táhl v průvodu osadou a zpíval národní písně.

Na oslavu prohlášení české samostatnosti uspořádala obec za spoluúčasti všech spolků a politických stran dne 3. 11. slavnostní průvod z Vižiny. Nejdříve šla školní

mládež se svými učiteli, pak hudba, dívky v národních krojích, hasiči a pak ostatní občané. V čele průvodu byl nesen školní národní prapor. Za Osovcem čekalo na průvod 21 Srbů, zajatců, kteří byli dáni do Skříple na polní práce. Velice dojemně působilo, když před malým školním praporem smekli čapky a poklonili se. Pak teprve se zařadili za hudbu do průvodu. Ten se ubíral po silnici do Osova kolem bývalé továrny, pak po hrázi rybníka a Osovem ke škole, kde o významu slavnosti promluvil zdejší řídící učitel p. Neuberg, pak za osadníky farář p. Václav Synek a za sbory hasičů pan Josef Kubec. Poté byla zpívána národní hymna a „Hej Slované“, čímž byla slavnost zakončena.

Rok 1919: Na jaře t.r. se konaly volby do obecního zastupitelstva spojených obcí Osov, Osovec a Vižina. Starostou byl zvolen pan Václav Krákora, domkář z Osovece.

Dne 27. 4. byly na památku nově vzniklé samostatnosti vysazeny „lípy svobody“, což bylo provázeno ohromným zájmem občanů. Průvod se seřadil u školy krátce po poledni a za zvuků hudby šel do Osovece, kde byly nade vsí zasazeny tři lípy. Dodnes se tam říká „U lípek“. Odsud se průvod vrátil zpět do Osova, kde byly dvě lípy zasazeny na východní straně u kostela a pak nade vsí poslední jedna lípa. Předtím měl proslov pan řídící učitel Jos. Neuberg, pak několik dětí předneslo básně a byly zazpívány národní hymny.

Dne 11. května 1919 byla v Osově založena Tělocvičná jednota Sokol, a to na popud bratří Grubnerových z Lážovic.

Až do roku 1917 nebyly v místě žádné politické strany. Teprve v tom roce se ustavila strana sociální demokracie ve Vižině, která v té době ještě patřila k Osovu. Předákem strany byl p. Václav Hájek. Ten 26. května roku 1919 uspořádal průvod, který táhl se dvěma rudými prapory z Vižiny přes Osov do Hostomic, kde byl projev. Po projevu průvod pokračoval zpět do Osova. Václav Hájek z Vižiny uspořádal ještě jednu demonstraci 29. května, kdy šel průvod opět s rudými prapory z Vižiny přes Lážovice do Neumětel a Všeradic, kde byly projevy. Důvodem protestů byly vysoké ceny potravin a jiných životních potřeb a klesající mzdy. Na protest proti lichvářům a černým obchodníkům i proti liknavému postupu vlády proběhla tedy vlna hladových bouří, která nevynechala ani Berounsko. V roce 1919 byl Václav Hájek přeložen do Budějovic a na jeho místo nastoupil tajemník sociální demokracie pan Rudolf Mezek z Malého Chlumce, bytem v Osově. Když se sociální demokracie rozštěpila na pravici a levici, přidal se k levici. Jeho strana pak zřídila „*Dělnickou tělocvičnou jednotu*“, která se ovšem již na jaře 1922 rozešla. Táž strana zřídila v Osově *konzum*, vlastně filiálku konzumu v Hořovicích, a začala prodávat nejdříve v panských konárnách, a to do doby, než byla nákladem majitele panství zřízena prodejna při čísle 52 z bývalých stájí. Pan Rudolf Mezek, který se stal tajemníkem Svazu čs. zemědělských a lesních dělníků, byl také organizátorem stávky v Osově. 9. dubna 1920 rozeslal po jednotlivých důvěrnících výzvu k zahájení generální stávky na celém osovském velkostatku a následujícího dne skutečně zastavilo veškeré organizované dělnictvo práci. Dělníci žádali úpravu platů, dodání otopu a odvolání ředitele velkostatku V. Smrčky. Požadavky byly smírnou cestou vyřízeny a po mírných ústupcích byla práce opět zahájena. (Z knihy Obrázky z Berounska, dr. Gustav Hofmann)

„Při této příležitosti mi dovoluji zmínit mého dědečka, pana Antonína Routu, neboť i on měl svoji zkušenost s panem Rudolfem Mezkem coby organizátorem stávek a táborů lidu v Osově. Dědeček pracoval spokojeně na schwarzenberském velkostatku, a to jako kovář a podkovář. Jelikož byl poctivý a šikovný řemeslník, neměl se svým zaměstnavatelem žádné problémy, spíš naopak. Byl mezi nimi hezký, dalo by se říci až přátelský vztah, samozřejmě v rámci rozdílného společenského postavení, neboť taková byla doba. Dědeček si knížat Schwarzenbergů nesmírně vážil: staršího Karla IV., který zemřel v roce 1913, i jeho syna Karla V. O tom starším říkával, že byl přísnější než mladý a mluvil česky i německy. Na mladého ovšem nedal dopustit. Ten totiž mluvil jenom česky – mezi místními lidmi neřekl německé slovo. A nejen proto si ho lidi považovali. On chodil i na zábavy a dědeček říkával, jak si tenkrát na sobě mladí nechávali záležet, když mezi ně přišel.

Jak se s tímto přístupem ke šlechtě můj naprosto nepolitický dědeček ocitl na táboru lidu, je záhodno. Bylo to naprosté nedopaření ta jeho účast při shromáždění, v jehož čele trčela šibenice na postrach knížeti pánu. Kudy průvod šel, co se na něm povídalo a jak vůbec probíhal, mi není známo, protože historku znám zprostředkovaně od své maminky a ta to neví. Co je ovšem nad slunce jasnější, že dědečka tam nepřivedla nenávist k vykořisťovateli, ale čirá neznalost a z ní vyplývající zvědavost, co to vlastně takový tábor lidu je. Jenomže potom znenadání uviděl pana knížete a ten na oplátku zase dědečka, který se v tu chvíli nešťastně nacházel přímo za šibenicí. „Routo, Vy jste tady taky?“ zeptal se užaslý kníže, neboť přítomnost jeho milého kováře ho přinejmenším zaskočila. Chudákovi dědečkovi tím přivodil pocit hlubokého traumatu, protože Karla Schwarzenberga, který ho oslovil, měl opravdu rád. „Děvečko“, říkal ještě dlouhá léta poté mé mamince „já myslel, že se propadnu hanbou a do smrti mi to bude líto“. To byla pravda. Po zbytek života na tenhle pro něho strašlivý zážitek nezapomněl. Nevím to úplně bezpečně, ale předpokládám, že pro něho první tábor lidu byl zároveň i posledním.

V souvislosti s problémem nespokojenosti dělníků na velkostatku, která byla jistě z mnoha příčin oprávněná, mě napadlo ještě jedno vyprávění mého dědečka. Když jednou knížecí zaměstnanci protestovali proti finančním podmínkám, nechal si kníže-pán svolat všechny své úředníky a postavil je do řady. Prvnímu z nich podal kostku ledu, ten ji předal dalšímu, a tak dále, až kostka doputovala k poslednímu v řadě. Tomu už z ní v ruce zůstal jen malý zbyteček. „A takhle je to i s mými příjmy,“ řekl kníže. „Než se dostanou ke mně, zbude z nich právě tolik, co zůstalo z té kostky ledu.“ (Podle Berounského deníku a vyprávění Antonína Routy a Růženy Plecité sestavila M. P.)

Pomník na památku padlých v 1. světové válce

V roce 1914 bylo z Osova do války povoláno 173 mužů, z nichž 22 nedožilo jejího konce. Ke cti a památce těchto padlých započala v roce 1921 peněžní sbírka na postavení pomníku svobody. Sbíraly se dary, hrálo divadlo a konaly se různé zábavy, takže v krátkém čase byly nashromážděny 4 tisíce korun. Pomník byl objednan u berounského kameníka v ceně přes 8 tisíc korun. Jak píše P. Šebánek ve farní kronice „...to

Pomník padlým ve Velké válce před kostelem v Osově..

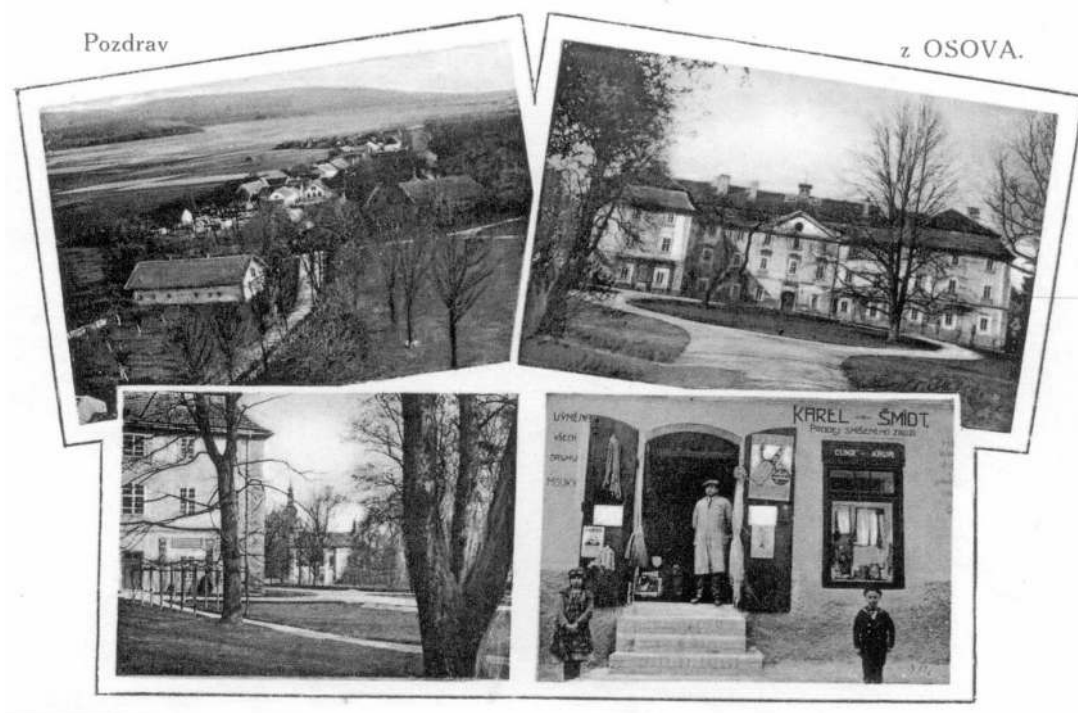
už konali na svou pěst – a když už nevěděli, jak další peníze sehnat a kde pomník postavit, pozvali si starší na pomoc a utvořili stavební výbor. Protože obec Lážovická a Chlumecká nechtěly mnoho přispěti, byl pomník určen pouze pro obec Vosovskou (s Vosůvkem) se jmény jejich padlých vojáků. S povolením patrona kostela postaven pomník u kostela proti panské oratoři a kolem udělána zahrádka. Farář vymohl, aby aspoň nad jmény padlých vojáků umístěn byl křížek. Zamítnutí kříže v horní části pomníku stalo se hlavně na nátlak Sokola (vlastně dvou ženských vládnoucích v Sokole: industriální učitelky bez vyznání a ženy četníka), který přispěl 1.000 korun. Pomník nemá ceny umělecké a k uměleckému vlašskému kostelu se nehodí.“

Slavnostní odhalení pomníku, který zhotovila berounská firma Velík za 9.875,68 korun, se konalo 29. dubna roku 1923. Toho dne po poledni vyšel z Osova průvod s hudbou. Vpředu žactvo s praporky, dívky v národních krojích, zdejší i okolní hasiči a legionáři, členové

Sokola a množství občanů. Cestou do Osova zněly národní pochody, u Lípy svobody přednesena vlastenecká báseň a poté se účastníci vydali ke kostelu. U nového pomníku promluvil řídící učitel a starosta o příčinách války, o utrpení, které přinesla, a následném osvobození. Rouška z pomníku byla snata za zvuků národní hymny Kde domov můj. Jedno ze jmen vyrytých do kamene patří někdejšímu majiteli osovského panství, knížeti Karlu V. ze Schwarzenbergu. Do tohoto muže mnoho lidí vkládalo naděje ve věci národní, neboť byl velkým vlastencem a shromažďoval kolem sebe potomky předních českých rodů. Své dva syny vychovával v českém duchu a na svém panství zavedl plně české úřadování. Bohužel byl mezi prvními z válečných padlých. Pohřben byl do rodinné hrobky na Orlíku.

Do svých domovů se vrátili zdejší legionáři. Z Ruska přišli Emanuel Cink, Karel Šumera, Karel Rybák, Jan Veselý, Jan Münzberger, Jan Mojžíš a Josef Koza. Z Itálie František Svoboda a František Maršálek. (obecní kronika)

Podle sčítání lidu v roce 1921 měl Osov 365 obyvatel, z toho 171 mužů a 194 žen. Žilo tu 82 rodin. Osovec čítal 41 domů, 38 čísel. Obývalo je 198 občanů ve 39 rodinách, z toho 101 mužů a 97 žen. Všichni obyvatelé Osova i Osovice byli národnosti české. Náboženství římskokatolického bylo v Osově 338 obyvatel, evangelického jeden obyvatel, československého 8, židovského 7, bez vyznání 11 obyvatel. V Osovc

Dobová pohlednice „z Vosova“ vydaná mezi světovými válkami.

byli všichni náboženství římskokatolického. Obyvatelstvo se živilo hlavně vzděláváním polí. Domkáři se zaměstnávali také řemeslem, ponejvíce zednictvím.

Panské budovy byly zděné, patrové (škola, pošta, pivovar, hostinec „U pivovaru“, četnická stanice, bývalé budovy továrenské a vinopalna, kde jsou dnes byty úředníků a zaměstnanců na panství). Zámek Schwarzenbergů byl dvoupatrový a ovšem stavěný z kamene. Ostatní domy byly nízké, některé ještě dřevěné. Škola měla šindelovou střechu krytou papírem. Dřevěné domy byly kryty došky. Osovský katastr měřil 239,51 ha. Z toho připadalo na role 171 ha, na zahrady 14 ha, louky 31 ha, pastviny 2,80 ha, rybníky 8,49 ha. Zastavěné plochy bylo 6,59 ha, cest 16 ha 21 a neplodné a jiné půdy 0,80 ha. V katastru se nenacházel les. Katastrální trati měly názvy: Za humny, Nade vsí, U černého kříže, V hájku, Za březí, V jiskří, V bílých hlinách. Lékaře v místě nebylo. Obec patřila k zdravotnímu obvodu hostomického. (z Monografie Hořovicka)

Rok 1922: Po převratu v roce 1918 byl usnesením Národního shromáždění zřízen tzv. pozemkový úřad, jehož účelem bylo vyvlastňovat a rozparcelovat drobnějším hospodářům větší velkostatky, a to na základě záborového zákona. Zdejší velkostatek dosud vyvlastněn nebyl, ale byl proveden výkup dlouholetých pachtů. Podle tohoto zákona bylo v Osovci rozparcelováno pole podél okresní silnice, z něhož si díl na stavbu zakoupili truhlář Václav Nájemník, Václav Chvojka a pan Culek. Podobně i v Osově obchodník Josef Pokorný požádal pozemkový úřad o přidělení části školní

zahrady, která se rozkládala bezprostředně za jeho obydlím. Jeho žádosti pozemkový úřad vyhověl a vyměřil mu 3 ary školní zahrady. Škole zbylo jen pár stromů a kousek místa pro letní cvičiště.

Dne 15. 7. byla v altánu „Na poště“ sloužena první československá mše za dosti značné účasti lidu. Ve zdejší osadě k této církvi patří jen jedna rodina.

Světová válka způsobila mnohé zlo. Příležitost k obohacování změnila mnohé lidi v dravce. Vojenský život odvykl mnohé muže pracovat a dlouholeté vraždění znehodnotilo cenu lidského života. Tato atmosféra zasáhla i mládež. Otcové byli ve válce, matky musely převzít úlohu živitelů rodin, takže klidná pohoda rodinného života se vytratila.

Rok 1924 a pozemková reforma:

Zdejší velkostatek byl zabrán státním pozemkovým úřadem a jeho pozemky byly určeny k rozparcelování pro místní obyvatele. Přihlášky zájemců o pozemky se konaly v hostinci „Na poště“, kde úřadoval inženýr pozemkového úřadu. Majiteli velkostatku po dohodě s pozemkovým úřadem zůstal jen zámek s parkem a školkou,

Pamětní kámen s tabulkou u Skříple připomíná pozemkovou reformu v roce 1924.

bývalá továrna, dům č. 52, hostinec, cihelna, dvě pole u kostela, les, pole před poštou a dvůr Housina. Vrchní dozor nad uvedeným majetkem měl být svěřen lesnímu správci se sídlem v bývalé továrně. Hospodářské úřednictvo čekalo propuštění. Spravování uvedeného bylo svěřeno kontroloru Václavu Mlejnkovi.

„Majitel zdejšího velkostatku K. Švarcenberg o letošních žních posledně sklízel.“ (obecní kronika)

Pozemky velkostatku podle pozemkové reformy byly rozparcelovány, půda předána lidu a úředníci dostali zbytkové statky. Tak bývalý ředitel František Melkus dostal Nové Dvory, kontrolor Jan Gillern dvůr Karlov u Podbrd, hospodářští Josef Pechaň a Jan Viták Skřípel.

Honitbu si ponechali občané, zvěře však je velice málo: za několik roků bude u nás zajíc snad vzácností. (rok 1924!!!)

Dne 15. listopadu 1924 parcelace velkostatku definitivně skončila. Při příležitosti předání půdy lidu Státním pozemkovým úřadem pořádaly obce z Osovska a Hořovicka v neděli 16. listopadu národní slavnosti. Občané, kterým byla přidělena půda, přišli v průvodech s hudbou z Osova a Hostomic do Skříple, kde na poli na rozhraní cest do Osova, Hostomic a Neumětels byla odhalena pamětní deska s nápisem „*Bílá Hora odčiněna, 1620-1920, půda navráćena českému lidu.*“

Po projevu přidělového komisaře o významu předání půdy lidu byla za zvuku národní hymny „Kde domov můj“ deska odhalena. Pomník odevzdán pod ochranu starostovi Hostomic, poté zasazeny tři lípy a přednesena příležitostná báseň. Na ukončení slavnosti zahrála hudba slovenskou národní hymnu „Nad Tatrou sa blýská“.

Rok 1925: V neděli 10. května pořádal zdejší Sokol významnou stromkovou slavnost na svém vlastním letním cvičišti – parcelací zdejšího velkostatku byl Sokolu přidělen jeden hektar půdy přímo proti zámku. Členové Sokola – rolníci - půdu zorali a uváleli a pozemek pak byl ohrazen ostnatým drátem a živým plotem. Bylo to právě před sedmi roky, kdy Václav Grubner s bratrem Františkem z Lážovic a Václav Ksandr z Osova šli ze cvičení z Hostomic a před nynějším cvičišťem jednali o založení Sokola v Osově. V té době se jim o vlastním cvičišti – zejména na panském pozemku proti zámku – ani nesnilo. Za přidělený pozemek bylo zapláceno 7 tisíc korun, úprava stála tři tisíce.

Dne 10. května bylo cvičiště slavnostně otevřeno „stromkovou slavností“. Vrchní zahradník a starosta Sokola, pod jehož vedením bylo cvičiště upraveno, pronesl řeč o významu tělovýchovy a poté za zvuku národní hymny byla vztyčena československá vlajka. Na počest prezidenta Masaryka zasazena jedna lípa, dvě lípy pak zasazeny na počest zakladatelů Sokola Tyršovi a Fugnerovi, po jedné lípě starostovi župy Rokycanovy dr. J. Maličkému z Hořovic a náčelníku téže župy Rochovi, řídícímu učiteli v Mýtě. Mimo uvedené zakoupili si stromky i někteří členové a sami si je zasadili. Když byly stromky zasazeny, následovalo cvičení dorostu a žactva.

Osovští Sokolové během stromkové slavnosti v roce 1925, kdy byly kolem nového cvičiště proti zámku zasazeny lípy velikánům Sokola.

Na konci roku byl nařízen úředně soupis domácího zvířectva, který prováděl obecní starosta. Napočítáno bylo 28 koní, 334 kusů hovězího dobytka, 47 koz, 117 vepřů, 91 králíků a 2303 kusů drůbeže.

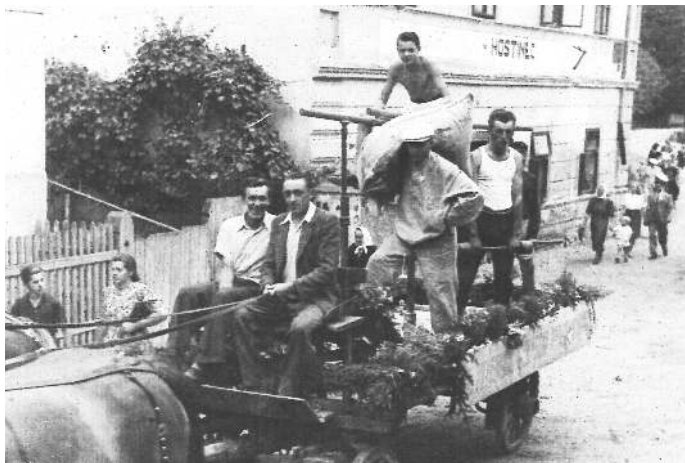
Rok 1928: Dne 2. září odpoledne pořádány dožínky na oslavu 10. výročí trvání republiky a na památku zrušení roboty.

Za krásného počasí vyšel průvod vesměs krojovaných skupin z Osovice ze dvora rolníka Josefa Husáka. Vpředu selská jízda, za ní průvod krojovaných pěších ženců, 3 alegorické vozy, žací stroj a hrabačka. Veškeré vozy a stroje zde uvedené byly krásně ověnceny obilím a kvítím. Průvod se ubíral kolem školy Osovem, výhradem, kolem bývalého cukrovaru a konečně od horního konce vsi do statku rolníka Vojtěcha Linharta, který se svou manželkou Anežkou představovali při této oslavě hospodáře. Tam prosloveny řeči a přání hospodáři a hospodyně a jimi poděkování dělníkům. Po vyčerpání programu slavnosti počastovali hospodáři své dělníky koláči a pivem. K večeru se účastníci odebrali na sál, kde byla pořádána taneční zábava.

V tomto roce stihla republiku hospodářská krize. Obilí a dobytek stále v ceně

klesaly. Mouka však, chléb, maso, všechny potřeby hospodáře, řemeslnické práce, jakož i průmyslové výrobky proti tomu zůstaly drahé.

Rok 1930: Obyvatelstvo zdejší obce se zaměstnává hlavně zemědělstvím, které mu ve většině dá živobytí na celý rok. Jen něco málo lidí odchází jinam za prací co řemeslníci nebo nádeníci. Průmysl zde dosud není. Dobře se hospodaří na menších

Na konci žní se konala slavnost dožínek, při které byly k vidění také alegorické vozy.

statcích, kde hospodář se svými lidmi domácími ku práci vystačí. Hůře hospodaří se na větších statcích, kde kočího či služku těžko seženou. Platí se sice kočímu měsíčně 200 korun a služce 150 korun mimo celé zaopatření, během roku dostanou mnohé dary v šatstvu, prádle i penězích, ale vzdor tomu mladí lidé odcházejí za službou a prací do měst. Venkov se vylidňuje a v hospodářstvích je nedostatek dělnictva. Lid je dobře živ a slušně se šatí, zábav však je

u nás přespříliš. Tam těžce vydělaný groš se zbytečně utrácí.

Podle sčítání lidu provedeného 2. 12. je v naší politické obci 207 domů (Osov 168, Osovec 39) a 490 obyvatel (313+177). Mužů je 236, žen 254. Z nich je Čechů 489 a 1 Rus.

1.11.1930 koupil zbytek panství osovského od bývalých knížat Schwarzenbergů linie orlické p. **Václav Palivec**, komerční rada a generální ředitel středočeského dřevařského průmyslu v Dobříši.

Rok 1932: S novým majitelem velkostatku nastěhovali se do Osova i mnohé nové osoby jako úředníci a zřízenci, nadlesní Malý, sl. Kubecová, účetní, sládek Friml, sluha Jetel a šofér Šťastný.

Dne 15. 4. konáno místní šetření komise za účelem provedení kolaudace regul. potoků v Osově a Osovcí, aby bylo zjištěno, zda podmínky povolovacího výměru byly splněny a dodrženy. Někteří

Práce na poli v období mezi válkami.

zájemci chtěli, aby regul. potoků v Osovcí na dolním konci byla prodloužena a strouha mezi Panýrkem a Čabounem rozšířena. Komise k tomu podotýká, že regul. úprava v tomto úseku byla provedena přesně dle projektu a s dalším prodloužením regul. a rozšířením strouhy nebylo tudíž po-

čítáno. Je nesporno, že by toto provedení bylo potřebným a výhodným, muselo by však býti jako samostatná část regulace vodoprávně projednáno. Pan starosta a jeho náměstek berou výsledek dnešního šetření na vědomí. Tím věc regulace potoků skončena.

Rok 1934: V naší obci převážně zemědělské neprojevuje se hospodářská krise tak hrozivě jako v jiném kraji. Nezaměstnaných v Osově a Osovcí dohromady bylo 8, a to 4 svobodní a 4 ženatí. Svobodní dostávali týdně 1 lístek (cena 10 Kč) a 1 bochník chleba, ženatí 2 lístky v ceně tedy 20 Kč a 2 bochníky chleba. V ohledu politickém je v Osově a v Osovcí naprostý klid. Politické organizace tu veřejně nevystupují, proto není v obci politické roztržičnosti.

Rok 1935: V roce 1935 byla uskutečněna věc dalekosáhlého významu – elektrisace Osova a Osovců. Podnikatelem byla obec osovská, a tak bylo umožněno, že všechny domy v Osově a Osovcí byly připojeny, mimo ně pak i sokolovna, stojící na katastru obce skřípelské, a několik domů po druhé straně silnice Osov – Osovec, které náležejí k Novým Dvorem a tím k polit. obci Lážovicům. Při vedení k sokolovně silně překážel vysoký topol u fary. Konány již porady o jeho odstranění, měl dutý kmen a usychal, a tu právě toho odpoledne před dnem, kdy se měly stavěti sloupy, strhla se prudká vichřice a smetla topol ten. Jen šťastné náhodě bylo co děkovat, že se nestalo neštěstí. A ještě jednou postrašení obyvatelé Osova před zapnutím proudu. Při bouřce uhodil blesk do sítě, proběhl jí, spálil několik pojistek a poškodil rozvodné desky. Ale pak již provedeno klidně dne 17. 6. 1935 zapnutí proudu. Všeobecně se uznává veliká výhodnost elektrického osvětlení a elektrické pohonné síly.

V tomto roce byl rozparcelován bývalý schwarzenberský dvůr v Nových Dvorech, který dříve tvořil součást osovského panství.

Rok 1937: V obecním zastupitelstvu nebylo vůbec znát politické rozvrstvení. Toto pracovalo za vedení obecního starosty Jar. Skaly jen se zřením ku prospěchu obce. Zvláštních větších prací nebylo. V roce 1937 bylo pokračováno v Osově v branné výchově předvojenské.

Rok 1938: Začátkem ledna byly velké mrazy, napadlo hodně sněhu a vytvořily se velké závěje. V polovici ledna se pak udělalo krásné, přímo jarní počasí, které potrvало i začátkem února. Zato zase v dubnu byly ještě velké chumelice a teprve v květnu nastalo pravé jaro, v polovici a ke konci měsíce bylo přímo letní parno. Pěkné počasí bylo i v červnu. Pak ale nastalo zhoršení. Nejzhoršenější počasí působilo na žňové práce.

Před zabráním sudetského území říšskoněm. vojskem mnoho občanstva z tohoto území uprchlo do nitra naší země – Češi i Němci. V Osově v továrně bylo umístěno

Nádrž nad Osovcem, vystavěná při regulaci potoka v roce 1934, měla zmírnit jarní přívaly vod z lesa.

Fotografie Osova mezi válkami. Jsou vidět původní doškové střechy chalup a budova tzv. "kampeličky".

jich 43, a to vesměs Němců. Nepobyli tu příliš dlouho, byli zase navraceni do svých domovů. Osov poprvé dotčen touto otázkou. O Vánocích podniknuta akce místní školou pro děti českých uprchlíků, škola sebrala pro ně 120 Kč 20 h a mnoho šatstva, obuvi, hraček a pohádkových knih, jež odvedeny pomocnému výboru pro uprchlíky v Hořovicích.

Druhá světová válka:

Druhá světová válka byl vojenský konflikt v letech 1939-1945, jehož se zúčastnila většina států světa. Tento konflikt se stal s více než 62 miliony obětí na životech dosud největším a nejvíce zničujícím válečným střetnutím v dějinách lidstva. Brzy po okupaci zbytku Československa 15. března 1939 vypukla válka v Evropě. Začala 1. září 1939, když nacistické Německo přepadlo Polsko. Krátce poté vyhlásily Francie, Spojené království a státy Commonwealthu Německu válku. Náš kronikář píše v roce 1939: *Vlivem politických změn v r. 1938 zastihuje nás nový rok 1939 v usilovné práci k zajištění a novém usměrnění života zmenšeného státu. President dr. E. Hácha se svou vládou řeší těžký problém umístění obyvatelstva ze zabraného území. Vdané ženy jsou propouštěny nebo překládány do výslužby a povyšování nebo přijímání nových sil do státních služeb je zastaveno na dva roky. Dne 26. března byla zavedena v celém protektorátu doprava po pravé straně silnice.*

Rok 1939: Politické strany byly rozpuštěny a vzniká jediná strana slučující všechny Čechy – **Národní souručenství**. V naší obci provedli nábor uč. Miloslav Malý, Alois Krejzar, František Valkoun, s výsledkem 99,01 %. Vedoucím skupiny v Osově byl jmenován Josef Čapek, propagačním činovníkem Jan Wenig, sociálním činovníkem J. Malý, kulturním referentem V. Fišer, jednatelem Václav Krákora, hospodářem Karel Šmejkal a vedoucím „Mládeže NS“ Josef Duchoň. Dozorcem: Bohumil Hnídek, Jaroslav Skala. Vlivem událostí těžce doléhajících na náš národ kulturní činnost v obci byla nepatrná.

12. června 1939 bylo v osovském kostele za přítomnosti lidu z celého okolí sv. biřmování, které provedl J. E. papežský kardinál **dr. Karel Kašpar**.

V měsíci červnu byl náš kraj postižen krupobitím, bouří a povodní, která poškodila celý kraj. Přívaly vod zaplavily pole a z velké části zničily úrodu. Proudly valily se silnicí ve Velkém Chlumci, na křižovatce před školou a údolí u Lážovic proměnilo se ve velké jezero.

Od 2. října jsou zavedeny potravinové lístky. Obchodníci smějí nakupovati a pro-

dávati na lístky označené čísly podle přidělu připadajícího na počet osob. Ceny všech potravin jsou přesně stanoveny. V prosinci byly vydány lístky na textilie, platící jeden rok.

Rokem 1939 končí soustavná práce kronikáře, protože pamětní knihy byly v říjnu 1940 zaslány do archivu země České. Vzniká zde tedy časová mezera do vrácení kroniky 8 roků a do doby ustavení nového kronikáře 9 roků. Ten zpracoval události zpětně.

Rok 1940: U nás v Osově nemůžeme naříkat na zdejší pány četníky. Byl to velitel stanice Jar. Sirotek, škp. Žák a strážmistr Šubrt, kteří často upozornili na prohlídku jim hlášenou a tím mnoho občanů uchránili od pokut, vězení a hladu. I když tito hledali, nikdy nic nenašli. Tyto komise konající prohlídky bývaly až 12ti členné. Pověstný přísností a bezcitností byl četník z Litně, jehož jméno zapomenuto.

Roku 1940 nastaly persekuce Židů. Ti nejdříve museli odevzdati radiové přijímače, potom byli označeni žlutou hvězdou (Davidova) a pak po krátké době postupně odváženi do pevnosti v Terezíně.

Obec věnovala na postavení čekárny pro cestující drahou u Vižiny obnos 600 K.

Rok 1942: V dubnu přijel do obce majitel biografu Jos. Fuksa, kterému se zde zalíbilo, takže odjel až po roce. Bio ustaveno v hostinci U Boháčků. Představení 3x v týdně a to: ve středu, sobotu a neděli. Návštěvy byly velké. Obci odváděl poplatek paušálový, a to z dětského představení obnos 20 K, pro dospělé 60 K, což bylo v tehdejší době do obecní pokladny vítaný příspěvek.

18. ledna a o týden později byly odvezeny židovské rodiny z Osova.

V sobotu 15. srpna přijeli do kanceláře a k majiteli velkostatku Němci spolu s předními úředníky velkostatku Liteň zabírat velkostatek Osov. Smutné paměti a připomínce byl to Eikert, který byl v Suchomastech a Dolfi Jeroným, který tehdy vládl v Litni, oba Němci, dále Bruno Schuh a pak Josef Meština, oba poslední úředníci z Litně. Jejich prací bylo obsadit peněžní hotovost a bankovní účty. Právě zabrání přišlo teprve v pondělí dne 17. srpna. Cesty do Osova netrhly se ve snaze získati co možno nejvíce věcí a majetku velkostatku Osov pro Liteň a Lochovice. Co bylo jen trochu k světu, odváženo hlavně do Lochovic, kam si nechal pan Dolfi všechno posílati v blahé naději, že po válce budou Lochovice jeho. V dubnu zastaven provoz cihelny a pivovaru. Co se dalo odvézt z pivovaru, odvezlo se do Litně. Pro vedení berního úřadu dosazen do Osova Zdeněk Klíma, bytem však byl v Chlumci. Velkostatek pod dozorem Němců vedl Josef Frank.

Dne 15. září se přistěhoval do Osova Lad'. Peška, obchodník, který znovu otevřel obchod smíř. zbožím v obchod. místnostech po R. Abelesovi zavřených již od 15. ledna 1942.

Rok 1943: Toho roku zabrán zámek, kde ubytovány německé děti. Majiteli zde ponechán byt.

Biřmovací list Marie Routhové z Osova, matky autorky, z roku 1939.

Polizeiliche Anmeldung. — Policejní přihláška.									
1. Name: <i>Ronta</i> Příjmení:		10. Familienstand: <i>ženatý</i> Rodinný stav:		12. Beruf: - Povolání: <i>kovář</i>		13. Geburts- — Narození: Tag - Den - Měs. - Jähr - Rok: <i>18 7 1882</i>		14. Ort - Misto: <i>Borotice</i> Bez. - Kreis: <i>Debřitz</i> Okr. - Kraj:	
2. Vorname: <i>Antonín</i> Jméno:		11. Geburtsdatum: <i>18. 7. 1882</i> d. m. j. rok:		14. Staatszugehörigkeit: Státní příslušnost: <i>česká</i>		15. Jude? <i>-</i> Žid?			
3. geborene (Mädchenname): rozená (příjmení dříve):		16. Ort: <i>Osov</i> Misto:		17. Kinder unter 15 Jahren, die mit der meldepflichtigen Person zusammen leben: Děti do 15 let, které žijí s osobou hlášením povinnou:		18. 1. geb.: nar.:			
4. Neue Wohnung: Nové bydliště:		19. Bezirk (Stadtteil): <i>Horovice</i> Okres (čtvrť):		20. 2. „ „		21. 3. „ „			
5. Wenn in Untermiete, bei: Je-li v podnájmu, u:		22. Straße: <i>64</i> Ulice:		23. 4. „ „		24. 5. „ „			
6. Tag des Zuzuges: — Den příchodu:		25. Familienname und Vorname Příjmení a jméno		26. des Vaters: otce:		27. der Mutter: matky:			
7. Wird alte Wohnung beibehalten? — Podrží starý byt?		28. Familien- u. Vorname der Ehefrau: Příjmení a jméno manželky: <i>Rontová Anžena 12. 3. 1888.</i>		29. Bei Ausländern und Staatenlosen U cizinců a bezdomovců		30. Paß-Nr.: pas č.:			
8. Schon einmal hier gewohnt? — Bydlel zde již?		31. Ort: <i>Osov</i> Misto:		32. Unterschrift des meldepflichtigen: Podpis osoby hlášením povinné:		33. Ausstell. Beh.: vydal úřad:			
9. Vorige Wohnung: Předchozí bydliště:		34. Bezirk (Stadtteil): Okres (čtvrť):		35. Unterschrift des Wohnungsinhabers: Podpis majitele bytu:		36. Datum:			
10. Bei Zuzug aus dem Ausland, von Reisen, Wanderschaft, RAD oder Wehrmacht letzte Wohnung im Inland: Při příchodu z ciziny, z cest, ná. prac. služby n. branné mosti poslední bydliště v tuzemsku:		36. Straße: <i>64</i> Ulice:		37. Unterschrift des Hauseigentümers: Podpis majitele domu:		38. Ort: <i>Horovice</i> Misto:			
11. Ich besitze die Kraftfahrzeuge Nr.: Jsem majitelem motor. vozidel č.:		39. 1. „ „		40. 2. „ „		41. 3. „ „			
12. Verwendung im Luftschutz (als was?): Cinny v protiletectvé ochraně (jako?):		42. 4. „ „		43. 5. „ „		44. 6. „ „			

Policejní přihláška z období německé okupace. Tuto přihlášku musel vyplnit a odevzdat na příslušnou četnickou stanici každý občan tzv. Protektorátu Čechy a Morava.

Plán s Osovem měli Němci takový, jak se proslýchalo, všechno české obyvatelstvo vystěhovat a osídlit celý něm. rodinami. K tomuto zásahu již nedošlo. Pro úklid, mytí nádobí a jiné takové práce byly dosazeny zdejší ženy. Ve vojenském skladišti 31 dělníků. Z okolí každý kdo byl totálně nasazen na práci do Říše (lidově do rajchu) přišel se hlásit do práce v Osově, kde vedoucím R. Taubrem byl přijmut. Jmenovaný udělal také to, že když si dělníci stěžovali na nedostatek chleba a mouky řekl, aby si každý přivezl trochu obilí s kterým pak sám osobně dojel s nákladním autem do mlýna v Lochovicích kde obilí vyměnil a mouku přivezl.

Od 15. srpna r. 1943 nastala prudká vedra, která dostoupila na 40 až i 50 stupňů. Ve dne se nemohlo na polích pracovat, jen večer a ráno. Rosy nebyly žádné. Vše uschlo. Na podzim velká bída s krmivem pro dobytek. Ještě v září byla 50 stupňová vedra. V půdě našeho kraje je obilí lepší na zrno za sucha nežli za mokra.

Po rozpuštění Sokola byla veškerá mládež zařazena do tělovýchovného sdružení nesoucího název „Kuratorium“, v němž mládež vedena v duchu německém.

Dne 17. listopadu 1943 v 16.25 hod. popraven **Václav Panýrek** v pankrácké trestnici v Praze. Jmenovaný V. Panýrek nar. 18. 8. 1916 v Osovci, zaměstnanec ČSD, pracoviště stanice v Berouně, kde v únoru 1943 Němci zatčen. Popraven v stáří 27 roků. Oprava: Jmenovaný zatčen doma v Osovci něm. gestapem za pomoci J. Si-

rotka, velitele zdejší četnické stanice. (Příběh uveřejněn v knize „Žaluji“).

Zde zápisy v kronice končí, následné jsou opět zpracovány zpětně, a to cca dlouhých 12 roků. Kronikářka Jana Krupičková čerpala i ze školní kroniky.

Problém zápisů od roku 1945 je v tom, že jsou silně tendenční a v souladu s tehdejší prosazovanou politikou, takže je nemůžeme považovat v některých ohledech za směrodatné. Události konce 2. světové války jsou dosti podrobně zpracovány ve vyprávění pamětníků, které tato kniha rovněž obsahuje. Kronikářka Jana Krupičková, co se týká osvobození, zcela ignoruje podíl Vlasovců a mapuje až pobyt Rudé armády, která do obce dorazila několik dnů po konci války. J. Krupičková píše: „Rudá armáda přijela do Osova 11. května po osvobození Prahy a pobýli zde do 1. června. Hlavní velitelství měli v zámku, kde byly v parku umístěny i těžké zbraně a auta. Pod velikým stanem, rovněž v parku měli svůj lazaret. Někteří byli ubytováni v obci. Této radostné události předcházela letecký nálet dne 24. 4. 1945 po 12. hodině. Pozůstatkem po něm jsou čtyři jámy – dnes malé rybníčky na louce patřící rolníku Klánovi z Chlumce západně od nádraží. Bomby, které sem byly svrženy, měly pravděpodobně zničit vojenský sklad německý v továrně. 3. 5. 1945 zaútočili tzv. „hloubkaři“ v místech, kde se říká „V hájku“ na lokomotivu zdejší dráhy. O život nepřišel nikdo, protože lidé měli čas se schovati pod klenutý most.“

První revoluční národní výbor byl sestaven 9. června 1945. Tímto dnem převzal veškerou správu a majetek politické obce Osova se všemi právy a povinnostmi. Byl sestaven také akční výbor národní fronty, jehož předsedou byl soudruh Vávra.

Rok 1946: Samosprávu obce vedl národní výbor v čele s Josefem Houdkem od 29. června 1946.

Velkostatek byl převzat do národní správy. Správcem byl ustanoven Jan Loh z Osove.

25. 9. byla ustavena osvětová rada, jejímž předsedou byl zvolen Josef Husák.

Rok 1948 – Vítězný únor

Únor 1948 (též **únorový puč**, v komunistické terminologii **Vítězný únor** je pojmenování komunistického státního převratu v Československu, který proběhl mezi 17. a 25. 2. 1948. Po roce 1990 jsou únorové události vnímány jako přechod od demokracie k totalitě, který vedl k připojení Československa k sovětskému mocenskému bloku, předznamenal následný útlak značné části české a slovenské společnosti a stal se příčinou ekonomického úpadku země a obrovské emigrační vlny obyvatelstva. 25. února podlehl prezident Beneš tlaku Klementa Gottwalda podpořeného ulicí a přijal demisi ministrů. Moci se ujala Gottwaldova vláda a komunisty ovládnutý parlament schválil 9. května novou ústavu, která potvrdila změnu poměrů.

Osovská kronika uvádí: Tento rok přinesl velké revoluční změny v celé republice. Buržoazie se pokoušela opět nastolit kapitalistický režim ve státě, ale dělnická třída

*Znak mládežnické organizace "Kuratorium".
Pod křídly velkoněmecké orlice jsou schované znaky
Čech a Moravy.*

Prezident Edward Beneš s manželkou Hanou na setkání s veřejností.

tomu rázně zabránila. A tak v únoru převzali dělníci veškerou moc v republice a rázně vykročili na cestu budování socialismu. Odezvou na únorové události v obci bylo ustavení nového akčního výboru pod vedením Komunistické strany a za účasti všech složek Národní fronty. Jeho složení: Josef Mezek, předseda, A Kropáč – místopředseda, V. Turek – jednatel. Členové: Strejc, Zelenka, Valkoun, Houba F., Mojžíš, Hnídek, Levý. 25. září byla nová volba MNV. Předsedou zvolen Josef Houdek a členové Procházka, Cajthaml, Kropáč, Chvojka, Houba, Husák, Dufek, Šinágl, Štěpán, Vokurka, Strejc a Hošťálek. Během tohoto roku nastaly i ve zdejší obci změny majetkové. Největší změnu prodělalo č. 1, zámek s příslušenstvím. Z majetku V. Palivce byl vyvlastněn a byla v něm zřízena rukavičkářská škola a internát pro učně.“ (Z vyprávění pamětníků vím, že po vyvlastnění byl zámek zcela vydrancován, vzácný nábytek a obrazy rozkradeny a odváženy. Cenné perské koberce byly rozřezány a sloužily jako ochrana kradeného nábytku. V této sou-

vislosti byl jmenován jakýsi Babinský a někteří osovští občané.)

1. 9. je v Osově zřízena **mateřská škola**. Má pomoci venkovské ženě v práci, zejména v době žní.

8. května odstoupil z prezidentského úřadu dr. E. Beneš. 14. června byl zvolen prezidentem Klement Gottwald. 3. září zemřel E. Beneš v Sezimově Ústí.

Znárodnění: Rozsáhlé znárodnění bylo v Československu provedeno na základě dekretů prezidenta republiky v roce 1945. Kromě konfiskace majetku etnických Němců se jednalo o rozsáhlé a jednorázově provedené znárodnění (konfiskace) dolů, velkých průmyslových podniků (v zásadě nad 500 zaměstnanců), podniků potravinářského průmyslu, akciových bank a soukromých pojišťoven. U osob německé a maďarské národnosti a také u kolaborantů bylo provedeno znárodnění bez náhrady (tj. de facto to byla konfiskace). Celkem šlo o deset tisíc podniků. Komunisté s rozsáhlým znárodněním váhali v obavě, že si znepřátelí veřejnost.

V roce 1948 tzv. Vítězným únorem pokračoval proces znárodnění v Československu jako proces přechodu soukromého majetku do společenského vlastnictví totalitního státu bez náhrady. Proces socializace společnosti pokračoval sloučením malých podniků, živnostníků a zemědělců do družstev, které již nebylo znárodnění,

avšak bylo u nich přikročeno k omezení vlastnických práv.

Rok 1949: Byly vysázeny stromky na průhoně, byl opraven rybník a také byl za-rybněn.

V obci bylo instalováno rozhlasové zařízení.

Bylo provedeno a zařízení pravidelné promítání kina v hostinci „U Boháčků“. Občané, kteří se zvláště zasloužili o místní rozhlas a zařízení kina byli Karel Dvořák, Josef Cajthaml a František Levý.

Vedoucí složkou v akčním výboru je KSČ.

50. léta 20. století: Začátek 50. let byl v Československu ve znamení utužování komunistického režimu. Při vyšetřování tzv. Čihošťského zázraku byl ubit farář J. Toufar, byly zahájeny Akce K proti mužským řeholním řádům a Akce Ř proti ženským řeholním řádům, kdy byly internovány tisíce řeholníků a řeholnic a zabaven majetek klášterů. V politickém procesu s Miladou Horákovou byli k trestu smrti odsouzeni 4 lidé. V procesu s Rudolfem Slánským bylo 27. listopadu 1952 vy-neseno 11 rozsudků smrti. Úmrtí Josifa Vissarionoviče Stalina a následně prvního československého komunis-tického prezidenta Klementa Gottwalda přineslo částečné uvolnění ve společnosti.

Pohlednice Osova ze začátku 20. století s hostincem "U pivovaru", později zvaným "U Boháčků".

Novým prezidentem byl zvolen dosavadní premiér Antonín Zápotocký. Jeho nástup poznamenala 1. června 1953 měnová reforma, která ukončila přidělový systém, způsobila inflaci a lidé přišli o úspory. Antonín Zápotocký kritizoval násilnou kolektivizaci a bylo zastaveno přestěhovávaní tisíců rodin v rámci tzv. Akce Kulak. Přesto nadále u soudů probíhaly politické procesy. Po úmrtí Zápotockého byl r. 1957 zvolen prezidentem generální tajemník ÚV KSČ Antonín Novotný.

Rok 1950: V Osově byla zřízena sňatková síň. První, kdo v ní byli oddáni, jsou K. Škrdlant a M. Mezková ze Chlumce. Oddávajícími byli K. Procházka, předseda MNV a V. Štěpán, matrikář.

Dnem 1.1. byla zrušena koncese hostince "Na poště" a místnosti zabrány pro MNV.

Vybírány byly obecní dávky a poplatky.

Kolektivizace zemědělství: Jedním z cílů komunistů po únoru 1948 bylo po sovětském vzoru ovládnout venkov a získat kontrolu nad výrobou a distribucí potravin.

Hostinec "Na poště", později sídlo Místního národního výboru Osov.

Překážku pro ně představovala ekonomicky soběstačná vrstva středních a bohatých sedláků, která si uchovávala odstup a komunisty byla považována za nebezpečnou pro socialismus. Proto dne 23. února 1949 přijalo Národní shromáždění zákon o jednotných zemědělských družstvech, kterým začala násilná kolektivizace, která až na výjimky zlikvidovala soukromé zemědělství v

Československu. Zemědělci byli nuceni ke vstupu do družstev různými nevybíravými metodami včetně násilí, byli vyháněni ze svých domovů, přesídlováni na druhý konec země nebo dokonce odsouzeni do vězení. Násilná kolektivizace těžce rozvrátila společenské a ekonomické vazby na venkově a v zemědělství, její důsledky pocítíme do současnosti.

Jednotné zemědělské družstvo: Tohoto roku bylo založeno Jednotné zemědělské družstvo. Jeho předsedou byl Josef Šmejkal z Osova. Počet členů v 1. roce byl 18.

Roky 1951 – 1956: 15. 3. 1951 byl opět zaveden lístkový systém na vybrané potraviny a další výrobky, kterých byl nedostatek.

V březnu 1951 bylo v bývalé továrně vybudována Státní traktorová stanice.

Roky 1954 – 1955 v tělovýchově znamenají přípravu na 1. celostátní spartakiádu.

Ukázka přidělových lístků z roku 1953 na cukr a mýdlo..

V listopadu 1955 se utvořil divadelní kroužek z místních ochotníků. Vybavení sokolského divadla odvezli Němci za války. Kroužek začal pracovat se skrovnými propůjčenými prostředky. První hrou, kterou kroužek uvedl, byla hra J. Zeyera Radúz a Mahulena.

Rok 1957: V závěru léta pořádal výbor žen staročeské dožínky. Z jejich výtěžku zakoupily ženy kolotoč pro mateřskou školku, který je postaven před poštou.

Závěrečné měsíce probíhaly ve znamení získání nových členů do JZD. V celé obci se provádělo přesvědčování na všech schůzích, názornou agitací a prostřednictvím školní mládeže. Na konci roku 1957 má družstvo 45 členů.

Zápisy Jany Krupičkové končí rokem 1957. Dalších 7 let nebyla funkce kronikáře obsazena, až v srpnu roku 1964 se jí ujal Stanislav Anděl.

60. léta 20. století: V roce 1960 byla přijata nová ústava, která změnila název státu na **Československá socialistická republika** a zakotvila vedoucí úlohu KSČ. Pozdější léta se však vyznačovala postupným uvolňováním společnosti v politické a kulturní oblasti. V lednu 1968 byl zvolen nový první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček a koncem března nahradil Antonína Novotného ve funkci prezidenta armádní generál Ludvík Svoboda. 5. dubna byl přijat Akční program KSČ, který měl urychlit odstraňování metod padesátých let, definitivní odklon od stalinismu a demokratizaci systému. Vláda podala demisi a novou vládu sestavil Oldřich Černík. Předsedou Národního shromáždění byl zvolen Josef Smrkovský, bývalý politický vězeň. Dne 26. června 1968 byla zákonem zrušena cenzura a druhý den vyšel manifest Dva tisíce slov, který vyzýval k reformě komunistické strany.

Systém psaní kronikáře Stanislava Anděla po dlouhé době neexistence jakýchkoliv zápisů je charakteristický tím, že nezjišťuje a nezaznamenává události zpětně, ale soustředí se ve valné části na tehdejší dobu a zajímavé osovské objekty a spolky. Jeho texty jsou prokládány krásnými obrázky, neboť zde využil i svoji velkou zálibu v malířství. Tak zde nacházíme vyobrazení objektů a domů, které dnes již neexistují, a jsou nám cennou připomínkou dané doby. Texty jsou stejně jako u minulé kronikářky svým způsobem poplatné době a nenacházíme v nich žádné kritické postřehy. V řadě případů jsou velmi podrobné. Úvodem zde nalezneme souhrn čísel popisných. Uvádí také počet obyvatel v roce 1964 v Osově a Osovci, který v roce 1964 činil 340, 159 mužů a 181 žen, včetně 72 dětí do 18 let.

Průvod dívek a mláďenců pořádaný při tzv. dožínkách neboli svátku sklizně na konci žní.

„Zaměstnání obyvatelstva je hodně různorodé. Ve zkratce možno napsat, že nejvíce osob, hlavně žen, je zaměstnáno při zemědělství. Několik jich chodí také pracovat do lesa. Ostatní dle svých vyučených oborů a dřívějších pracovišť jezdí za zaměstnáním nejen do různých míst okresu, ale i mimo tyto hranice a hodně do Prahy. Je celostátním problémem, proto Osova také, a to je vysoký věkový průměr pracovníků v zemědělství. V dnešní době, kdy se hospodáří společně, přestavují se chlévy a stodoly na obytné místnosti a staré dřevěné domky se bourají. Televizorů je přihlášeno 47. V obci je t. času 7 osobních aut a 22 motocykly různých typů. V hodinové mzdě je rozsah výdělků od **4 až 6 Kč i více. U mužů od 6,50 Kč směrem nahoru.**“

Spolkový život: „Jak již z počátečních zápisů je patrné, spolkový život v Osově byl vždy čilý a několik spolků žilo současně. Nejstarším spolkem, již v r. 1902 za-

Osovská škola koncem 50. let na obrázku kronikáře Stanislava Anděla.

přátelství) založená v září 1949 zanikla. Z politických stran existuje v Osově jen jediná KSČ a první náznaky jejího zrodu jsou v r. 1935. První dělnická soc. demokratická strana má o svém založení zápis na str. 109 z r. 1919. Pak je tu ještě **SRPŠ**

Včelín otce autorky, Josefa Plecitého, začátkem 60. let.

pak ještě jeden včelař patří katastrům k Lážovicům, bylo by jich celkem 11. Ošetřují celkem 43 včelstev. Osov 28, Osovec 15. Na kontingent odvádějí průměrně 3 kg medu. Včelařskou organizaci mají naši včelaři v Hostomicích, v Osově je skupina, kterou t. č. vede Frant. Valkoun.“

loženým je **sbor dobrovolných hasičů**, dnes požárníků. Druhým dlouho-trvajícím spolkem je dnešní **Tělovýchovná jednota - TJ „Brdský partyzán“**, dříve Sportovní klub. Jeho založení se datuje od r. 1934. Třetím je **ČSM (Československý svaz mládeže)**, o kterém je první zápis v r. 1949. Čtvrtý je pobočka **Československého červeného kříže**, která u nás vznikla v roce 1957. Odbočka **SČSP (Svaz československo – sovětského přátelství)** založená v září 1949 zanikla. Z politických stran existuje v Osově jen jediná KSČ a první náznaky jejího zrodu jsou v r. 1935. První dělnická soc. demokratická strana má o svém založení zápis na str. 109 z r. 1919. Pak je tu ještě **SRPŠ (Sdružení rodičů a přátel školy)**, což však není legitimovaný spolek a jeho činnost se omezuje jen na řešení problémů vzniklých kolem školy.“ Dále Stanislav Anděl velmi podrobně popisuje činnost a výsledky Jednotného zemědělského družstva.

Kronikář zmiňuje také **Včelařství**. „Včelařů je v Osově 7 a v Osovci 3. Že

Zajímavosti:

„**Mýtnice.** Nelze nezaznamenat vyprávění starších občanů již ani ne pamětníků, že na rozcestí u fary ve vzniklém středu trojúhelníka stávala kdysi mýtnice. Mýto byl poplatek, daň, za užití silnice a jakási úhrada vzniklé investice postavením silnice. Výběrčí (mýtný) bydlel v domě č. 52. Kdy, v kterém roce byla zrušena, nelze určit, ale bývalým ředitelem velkostatku Gassauerem bylo povoleno zbourání a ze zbylého stavebního materiálu je prý postaven domek Dobrých v Lážovicích.“

„**Černá kuchyně a pece** (např. v čp. 27 v Osově): Dnes již je nelze zhlédnout, protože adaptacemi vnitřků byly zbourány a zbourána i některá čísla, v nichž černé kuchyně se nacházely. Pece ku pečení chleba se ještě v mnoha číslech uchovaly, třebaže se již chléb po domácku nepeče. Těchto pecí byly dva druhy. Jedny byly přízemní, druhé vysoké. Vlastní pec byla vestavěna do jedné obytné místnosti, někdy i do dvora, půlena příčkou zdi, aby teplo z pece vyhřívalo obě místnosti. Otvory do pece byly z předsíní. Nízké měly otvor u země. Hospodyně při obsluze seděla na podlaze síně a pro spuštění nohou byla v podlaze vyhloubena jáma, zakrytá čtvercovým prknem v době nepoužívání. Na této nízké peci byla v obytných místnostech obvykle postavena kachlová kamna. Vysoká pec měla otvor rovněž z předsíně, ale nechala se obsluhovat ve stoje, pohodlněji. U těchto pecí kamna stála vedle a pece se někde užívalo hlavně v zimní době za lůžko.“

*Fotografie jak vypadala
černá kuchyně.*

„**Kroje:** Dnes již se ve zdejších kraji s kroji těžko potkáme. Jedině v místech, kde je spolek Baráčníků, uvidíme ještě krojované účastníky při pořádaných slavnostech. Jsou-li to však kroje středočeské, které kdysi bývaly nošeny v našem kraji, nevím. Připadalo mi, pokud jsem kdy v mládí tyto kroje uviděl, že to byl jakýsi slepenec z více míst, a to někdy i na jedné osobě byly součástky od více krojů a napodobeniny jejich.“

„**Nářečí:** Mluva se v našem kraji nijakým zvláštním způsobem nevyznačuje, ale určitý žargon zde přece je. Např. se před samohláskou dá hláska v, například obvykle = vobyčejně, okno = vokno. Dále pak tam, kde v češtině se píše tvrdé y, vyslovuje se ej. Např. bejvávalo, blejskat, atp. K některým slovům se pak přidává koncovka eje a někdy ještě i áveje. Pro příklad tato věta: To dřívějc nebejvalo. Někdy až takto: To dřívávejc přeci jen nebejvávalo. V pojmenování různých věcí, hlavně náradí, zůstalo ještě mnoho zkomolenin z dob rakouského germanismu. U starších lidí se s těmito pojmenováními ještě často shledáváme. Tak příkladem zabrzdit vůz, uslyšíme zašlajfovat. Průbojník je turchštok a promoknout turchunturch není vzácností. Také štrachejtle – laťky, kaštrynk – bláto, šrajtofle – peněženka.“

„**Zbytek zvyků:** Z různých, kdysi pořádaných zábav, vycházejících někdy i z po-

Dožínkový krojovaný průvod dívek z poloviny 40. let.

věry, jimž se říká zvyky a obyčeje, zbylo u nás již jen **pálení čarodějnic**, což je vždy 30. dubna večer, kdy se rozdělávají velké ohně z nanešeného trní a suchého listí a klestu. V tomto ohni připalují pak děti stará omešená březová košťata, jichž hořlavost je podporována namáčením ve starém vyjetém oleji, mazovém tuku a podobně. S těmito hořícími košťaty staví se děti do řad, točí jimi před sebou do

kruhu, běhají za sebou a vyhazují do výšky. Dohořívající oheň také někdy přeskakují. Propálenou čepici, kabát nebo blůzku si také některý účastník přinese domů. Jiných zvyků již se neudrželo. Snad někdy imitace maškar, průvod to masek po vsi s různými žertovnými výstupy v den masopustního úterý, ale ten ráz, o němž čteme ve starých pamětech, již to není. Večer pak bývá obvyklý maškarní ples. Chození dětí o Vánocích koledou a o Velikonocích po pomlázce také již vymizelo.“

Rok 1965: Rok 1965 byl rokem jubilejním, a proto ve znamení oslav osvobození. Hlavním měsícem oslav byl květen. Jako každoročně započal účastí na prvomájovém průvodu do Hostomic. 6. května byla slavnostní schůze, svolaná MNV (místní národní výbor). Po uvítání předsedou bylo započato s pořadem, jehož úvod měly děti. Přednesly básně vhodné k tomuto dni. Svazáci (ČSM – Československý svaz mládeže) měli již náročnější přednes celé skupiny. Četli různé výpisy z knih a dopisy odbojových a partyzánských účastníků ve válce. Při příležitosti této schůze byly předány odměny za vzornou práci a úspěšné výsledky ve výkrmu žirného dobytka s. Tábořské a s. Kubecové. Rovněž za vyšší počet brigádnických hodin odpracovaných v Akci Z byly předány osmi občanům knižní odměny. Pak byly přečteny pozdravy od ONV (okresní národní výbor) a OV KSČ (okresní výbor Komunistické strany Československa) pro MNV. Také naše kronika otevřela své stránky před veřejností. Četly se úryvky hlavně z těch dob, kdy naši obec postihly útrapy válečných roků i v dávné historii. Finále oslav bylo 8. května. Ten den seřadilo se občanstvo na návsi v Osovci, utvořilo průvod členěný dle místních spolků. Děti šly v čele s lampionky a za nimi hudba. Z Osovců prošel průvod Osovem, až kolem rybníků a skončil v areálu sokolovny. Zde byl zažehnut velký oheň, vystřelovány barevné rakety. Předsedou MNV učiněn projev a po zahrání státních hymen se účastníci pomalu rozešli do svých domovů.

MDŽ – Mezinárodní den žen: Jako každoročně, tak i letos byl pořádán v sokolovně MDŽ, a to v neděli 7. března odpoledne. Předseda MNV přivítal přítomné ženy a zahájil slavnost, kterou započaly děti mateřské a základní školy svými říkánkami a básničkami. Pak tytéž děti podarovávaly každou přítomnou ženu živou květinou

v květináči, které se nemohly dostavit, těm byly poslány. Pak roznášeno občerstvení přítomnými muži. Bylo to zábavné a milé. Proveden pak společný přípitek a přečteny blahopřejné dopisy poslané jménem JZD a místních požárníků. Společným tancem, poskakováním dětí mezi nimi a družnou zábavou hezké nedělní odpoledne ukončeno.

Momentka z oslav 1. máje v Hostomicích kolem roku 1960. Na snímku autorka s bratrem.

Spolkový život: Letošního roku byl v činnosti zaměřen nejvíce na pořádání

oslav. Při příležitosti nacvičování na III. celostátní spartakiádu provedla TJ Brdský partyzán malou ukázkou vystoupení s 204 dětmi. Byly ze ZDŠ v Lochovicích a zdejší školy. Na okrskové spartakiádě v Hořovicích a na okresní v Berouně cvičili všichni osovští cvičenci. Do Prahy jelo cvičit 9 žen a 9 mužů. V učňovském dorostu vystoupili 2 naši cvičenci. Žactvo do Prahy nejelo. Při pořádání místní spartakiády uspořádalo Myslivecké sdružení během dopoledne ukázkou z výcviku loveckých psů. Požárníci měli zde letos námětové pohotovostní cvičení. Večer 13. května sjely se všechny nejbližší požární sbory na poplach, že vznikl požár v objektu JZD. Přijeli také z Berouna. Že na počátku roku se vždy začíná s plesy a během roku příležitostnými zábavami tanečními netřeba zaznamenávat. Z podnikových zájezdů možno si všimnout školního výletu autobusy na zámek Orlík a Hlubokou, kterého se zúčastnili i rodiče dětí. Potom to byly zájezdy JZD do Prahy na lední revui, širokouhlý film na Karlštejně a na III. CS v Praze.

Rok 1966: Občanský náš život plynul normálně až na starosti zemědělské vyvolané špatným počasím. Kulturní a spolkový život probíhal v obvyklých formách. V říjnu byla uspořádána výstavka kroniky. Ve snaze učiniti ji poutavější, byly také vystaveny knihy místní knihovny, vítězné trofeje ze začátků zdejšího sportovního klubu, plakety a diplomy požárníků z dřívějších let. Byly vystaveny loutky a kulisy bývalého loutkového divadla. Plakáty spolu s div. knížkami kdysi sehraných

Momentka z jednoho ze zájezdů osovských organizací.

Budova osovské sokolovny koncem 60. let.

Za součinnosti MNV a JZD započalo se s přestavbou přední části sokolovny. Na kluzišti bylo dokončeno podbetonování a omítnutí kabin. Co se týká odpracovaných brigádnických hodin, je tento výčet u sportovců: v zemědělství 1.612 hodin, na Akci Z 694 hodin a na tělových. zařízeních 915 hodin.

Požárníci vykazují v tomto roce 98 členů, z nichž 39 je členů přispívajících. V případě silných dešťů byla nutná jejich pomoc při čerpání vody z hliniště u Vižiny, ze sklepa budovy JZD a při čištění kanalizace v obci. Požárníci uspořádali čtyři námětová cvičení na různé bytové objekty. V brigádnických pomocích odpracovali na Akci Z 150 hodin a ve špičkových pracích u JZD 300 hodin.

ČSČK – Červený kříž – Místní skupina ze svého celkového počtu 31 členů má vyskoleno 6 dobrovolných sester a ve školení se dále pokračuje na interním a chirurgickém odd. nemocnice v Hořovicích. Má ve svých řadách čtyři dobrovolné dárce krve, z nichž s. J. Vávrová je dárce čestným. Byla pořádána přednáška a promítnuty filmy na téma „První pomoc při úrazech.“

Myslivecké sdružení vykazuje užitečnou činnost, což je zalesňování neplodných

Torzo osovského pivovaru začátkem 90. let.

divadel zdejšími ochotníky dokumentovaly dřívější spolkový život. Zdi zasedací síně, kde byla výstavka instalována, byly vyzdobeny obrazy kronikáře, samouka, a zdařilými fotografiemi J. Straky.

Tělovýchovná jednota „Brdský partyzán“, na počet členů největší spolek, má 113 členů (48 mužů, 10 žen, 15 dorostenců, 2 dorostenky, 18 žáků a 20 žákyň.)

míst, která nelze jinak hospodářsky využít a přitom je to současně ochrana a úkryt polní zvěře v době nepohody a před škodnou. Letošního roku vysázeli „Na šancích“ nad Skříplí 8 tisíc kusů smrčků a 2 tisíce kusů boroviček.

Letošního roku, v měsíci únoru, bylo rozhodnuto zbourat pivovar. Neudržovaný objekt od roku 1942 propadal zkáze.

Letošního roku v září byla

asfaltována silnice protínající Osov, a upravena od školy přes celou ves kolem rybníka až naproti kravínu. Rovněž spojka ve „Vejhradu“ asfaltována.

Rok 1967: OVZS (Okresní výrobní zemědělská správa) dala do našeho JZD na práci několik absolventů zemědělské školy. Byly proto pro ně upravovány místnosti (internát) v administrativní budově. Zařízen proto do budovy i vodovod. Letošního roku jsou zde čtyři děvčata a čtyři hoši s vychovatelem, který současně dělá traktoristu. Není ve vsi mládež pro zemědělství. Družstvo si také letos zřídilo čerpací stanici pro pohonné látky.

Rok 1968 v Československu a okupace

V lednu 1968 byl nastartován proces, který vešel do dějin jako tzv. "Pražské jaro" a skončil srpnovou okupací země státy socialistického bloku v čele se sovětskou armádou. Zahájila jej postupná výměna funkcionářů na všech úrovních a obnovení svobody slova. Tlak společnosti na další změny sílil. Sovětské vedení v srpnu 68 použilo vojenskou sílu, aby zabránilo dalšímu pokračování Pražského jara. Nastala dlouholetá okupace republiky. Pozice a vedení převzali noví lidé v čele s Gustávem Husákem, dosazeným Moskvou. **70. léta** poté proběhla ve znamení stranických prověrek a normalizace poměrů ve společnosti.

Rok 1968: Nová kronikářka Jarmila Slanařová opět musela psát zpětně, neboť místo kronikáře nebylo obsazeno, tentokrát to byly tři roky: „U nás v obci proběhly události roku 1968 vcelku klidně a dá se říci, že se u nás nic nezměnilo.“

(Mně v té době bylo necelých dvanáct let a pamatuji si jen to, jak strašný to byl šok pro holku obdivující v té době sovětskou armádu. Ano, já jsem tenkrát byla šíleně uvědomělá, ale právě jen do tohoto tragického okamžiku. Den začal úplně normálně. Bylo letní ráno a já jsem šla s košíkem pro Marušku Tábořskou, že půjdeme na heřmáněk. Tehdy jsme jako děti musely vykazovat různé činnosti. Maruška se mi jevila mrzutou a nechtěla vstávat. Že prý jsou v Praze ruští vojáci. To mě potěšilo, vojáci byla má oblíbená skupina lidí, a když jezdili okolo nás, běhala jsem jim mávat. Nojo, jenomže tentokrát to bylo všechno jinak. Běžela jsem si rychle pustit tranzistorové rádio a tam vyzývali ke klidu a rozvaze. Pochopila jsem, že ti vojáci nepřišli s dobrými úmysly, ale naopak, a že to nejsou přátelé, ale okupanti. Táta pracoval v Praze, byla jsem vyděšená, že se mu něco stane. Od trati šla paní Jandejsková, spínala ruce a říkala, že v Praze teče krev. Což tekla, každou chvíli jsme se dověděli o mrtvých, kte-

Ilustrační obrázek. Tanky vojsk Varšavské smlouvy v Praze 21. srpna 1968.

Požární nádrž v bývalé cihelně v Osovci sloužící v létě jako koupaliště pro veřejnost.

ré sověští vojáci zastřelili nebo přejeli, byly jich desítky těch nevinných obětí sovětské brutality. Okupační letadla tu jednou na louce u bažantnice vyhazovala letáky, tu a tam byl nějaký nápis v ruštině, aby vojska šla domů, ale to bylo opravdu vše. Alespoň vše, co já si pamatuji. Bylo to moc ošklivé a smutné, zdrcující ztráta iluzí a pocitu bezpečí.)

V tomto roce se započalo se stavbou koupaliště, a proto

tože prodejna potravin a průmyslového zboží v Osově nevyhovovala, započalo se s výstavbou budovy v areálu bývalého pivovaru.

Rok 1969: JZD provedlo opravu sýpky v Osově, byl zřízen internát mládeže, závodní jídelna a betonová silážní jáma v Lážovicích.

Požárníci v Akci Z odpracovali 250 hodin a v JZD 100 brigádnických hodin. Sbor má 92 členů, na okrskových a okresních soutěžích požárních sborů se všechna naše družstva umístila na prvním místě.

Rok 1970: Již 1. 12. byla do užívání veřejnosti předána nová prodejna v Osově.

18. května byla za pomoci místních občanů dokončena stavba koupaliště.

Při sčítání lidu, bytů a domů žilo v Osově 433 občanů včetně 110 lidí v domově důchodců, je zde 111 bytových obytných domů. Každá šestá rodina vlastní automobil, každá druhá rodina televizor a ledničku.

Místní skupina Českého svazu žen zakoupila z výtěžku plesu šicí stroj a pořádá kurzy šití. Členky odpracovaly celkem 210 brigádnických hodin.

TJ Brdský partyzán má oddíl kopané (40 členů), ledního hokeje (34 členů) a turistů (30 členů). Odpracovali 460 brigádnických hodin na tělovýchovných zařízeních, 1050 hodin na zvelebení obce a 205 v zemědělství.

Probíhaly práce na *odvodnění a melioracích nad Osovem a Osovem*.

Požární sbor má 97 členů. Odpracovali 120 brigádnických hodin v obci a při pomoci zemědělství 110.

Rok 1971: Z původní prodejny průmyslového zboží čp. 52 byla zhotovena za pomoci MNV bytová jednotka.

Rok 1972: 26. 4. se započalo s výstavbou nové *požární zbrojnice* za starou požární zbrojnicí, která byla demolována.

Mysliverké sdružení vysázelo v cihelně a na průhoně remízky.

Pro JZD a jeho mladé zaměstnance byly vybudovány dvě *nové bytové jednotky* o čtyřech bytech.

28. března byla založena organizace SSM (Socialistický svaz mládeže).

V tomto roce slavila požární družstva žen a dorostenek svůj největší úspěch.

Osovské požární družstvo starších žákyň v roce 1970.

V okrskových a okresních kolech se umístily na prvním místě a postoupily do krajského kola, Zde se dorostenky probojovaly až do národní soutěže v Pardubicích, kde se umístily na 6. místě.

Rok 1973: V parku u MNV bylo rodiči žáků vybudováno dětské dopravní hřiště se světelnou křižovatkou.

V prostoru cihelny byly postaveny dvě chaty.

Oslav 1. Máje se zúčastnilo 1100 občanů z Osova a okolí. Ženy opět pro všechny zúčastněné připravily občerstvení.

Rok 1974: Staré chvoje na hřbitově byly poraženy a vysazeny nové. Byla zde vybudována nová studna, potok byl regulován, přemostěn a vystavěno nové parkoviště.

Na louce mezi Osovem a Osovcem byly vyměřeny parcely pro 6 rodinných domů.

Rok 1975: Na jaře bylo v Akci Z vybudován park s krásnými růžemi v místě bývalé školní zahrady u domu Petákových.

V říjnu byla započata výstavba *nové mateřské školy* pro 30 dětí na louce za Plecítých.

Došlo ke konečnému sloučení družstev Brdský partyzán Osov, Horymír Neumětely a Budovatel Hostomice.

Poslední *soukromě hospodařící rolník* pan Antonín Bartoníček byl přesvědčován, aby větší část zemědělské půdy a část dobytka převedl do JZD, což učinil, a tak byl v Osově zlikvidován poslední samostatně hospodařící rolník. (Pan Bartoníček si za

Akademický malíř Pavel Lisý, hostomický rodák.

své přesvědčení nevstoupit do družstva předtím odseděl několik let v kriminále. M.P.)

Rok 1976: Od 1. dubna se sloučily obce Osov, Lážovice, Skřípel a Vižina pod jeden společný Národní výbor, jehož *středisko* je v Osově. Předsedou se stal Karel Procházka.

6. května ve večerních hodinách bylo zaznamenáno *zemětřesení*. Lustry na stropěch se hýbaly, chvěly se i židle.

Velké sucho mělo vliv na stavy vody ve studnách. Vyschly nejen studny, rybníky, potoky, řeky, ale i spodní prameny. Byl vydán dokonce přísný zákaz plýtvání užitkovou a pitnou vodou, hlavně pro zahrádkáře.

Rok 1978: Na plesu požárníků byly všechny ženy v dlouhých šatech. Ples oslnil všechny přítomné.

Z vesnice vymizely za 30 let všechny doškové chalupy.

Masopustní úterý se už v naší obci nedrží. Každoročně se pořádá jen sportovní karneval. Tradice masek upadá. V letošním roce byly pouhé tři.

Byla uspořádána výstava akademického malíře Pavla Lisého, rodáka z Hostomic.

Po osovské pouti byla slavnostně otevřena *nová mateřská škola*.

Energetická krize – konec roku ukazuje ovšem také, že zásoby uhlí v Československu se začínají tenčit. A tak je nutné, aby ve všech domácnostech uhlím šetřili a zbytečně neplývali. Ale nejenom uhlím, ale i elektrickou energií.

Rok 1979: Jediným plesem v tomto roce byl ples SRPŠ. Ostatní organizace žádný nepořádaly. Stalo se totiž velkým problémem občerstvení. Pořadatelé si sami musí občerstvení koupit a prodávat. Hostinský se této práce zřekl, protože by prý na takové množství zákazníků nestačil s obsluhou.

Osovské dorostenky na okrskové spartakiádě 1980 v Hořovicích.

V březnu rozhodla vláda o *zavedení letního času* od 1. dubna do 3. září. Mělo by to vést k úspoře energie.

Protože v letošním roce a do budoucna nebudou povolovány nové akce týkající se výstavby nových objektů, byla parcela, kde mělo stát nové pohostinství a kino, rozparcelována na tři parcely pro rodinné domky. Jedná se o prostor bývalé hospody "U pivovaru" vedle kluziště.

Vzhledem k hospodářské situaci byly zvýšeny ceny některých výrobků a energie. Benzin o 50 %, topná nafta o 100 %, uhlí o 50 %, elektrická energie o 50 %, telefonní poplatky o více jak 100 %, dále bylo zvýšeno poštovné a cena za dětské oblečení a obuv o 100 i více procent.

Rok 1980: Probíhá rekonstrukce sokolovny.

Dorostenky se zúčastnily okrskových spartakiád v Komárově a Hořovicích, okresní spartakiády v Berouně a tři z nich se dostaly až na Strahov.

Rok 1981: V červenci byl radě MNV předložen návrh na možnost výstavby nové základní školy 1. stupně. Rada návrh přijala a akce byla ihned započata.

Rada MNV neřeší jen úkoly, které zlepšují život v obci, ale také nepříjemné problémy. V letošním roce se do naší obce z Neumětel přistěhovali pracovníci meliorací s maringotkami, a to k rybníku Palivčáku. Jejich způsob žití ale neodpovídal morálnímu způsobu života. Kolem maringotek byl hrozný nepořádek. Stížnosti občanů na znečišťování obce daly podnět k tomu, že obyvatelé maringotek byli napomenutí, aby prostředí řádně vyčistili a uklidili. Ani opětné předvolání k radě MNV však nepřineslo nápravu.

V domově důchodců byl vystavěn výtah osob pro těžce nemocné obyvatele.

Tradicí, která upadá, je *pálení mírových ohňů* (Tak se začalo říkat Čarodějnicím, neboť nejsme tmáři. M.P.) 30. dubna. Mládež už sama není schopna připravit velké vatry a stahuje se na Vižinu, kde dětem pomáhají požárníci a připraví jim i malé občerstvení.

Rok 1982: V únoru byla provedena cenovým úřadem ČSSR *úprava maloobchodních cen* všech výrobků a produktů masného průmyslu a všech výrobků tabákového průmyslu (cigarety). K úpravě cen došlo na základě vysoké poptávky a spotřeby masa naším obyvatelstvem, plýtvání těmito surovinami a zvýšením cen na zahraničních trzích. Ceny se zvýšily o 50 až 100 %.

Do naší obce jezdí *pojízdná prodejna s masem* jednou týdně. Ke každému druhu masa nabízí bůček, jinak žádné maso nikdo nedostane. Některé druhy masa jsou k dostání jen protekcí. Po čase zmizel bůček. Jako nejlevnější masný výrobek je k dostání jen pro kamarády vedoucích prodejen.

Bez povolení církve uzavřel místní farář Stanislav Uhlíř sňatek s učitelkou Taubarovou. Sňatek byl připraven tajně, aby nemohl být překažen. Farář byl *vypovězen z církve* a ihned vystěhován z fary.

Organizace Národní fronty v obci připravila pro občany tyto kulturní akce: kurz

Na prohlídku nové mateřské školy dorazilo velké množství místních i přespolních.

Májový průvod prochází začátkem 70. let kolem autobusové zastávky v Osovci.

perníkového pečiva, ples SRPŠ, sportovní karneval, velikonoční zábavu, oslavu Mezinárodního dne dětí a posvícenskou zábavu, přednášky o zdraví, o životním prostředí, přednášku pro ženy o přípravě na stáří – jak umět stárnout. Letos se požárníci opět uvolili pořádat **tradiční máje s průvodem obcí**. V předvečer konaných májů píší chlapci vápnem před dům nebo na vrata svá vyznání svobodným děvčatům a přibíjejí jim na plot březové ozdo-

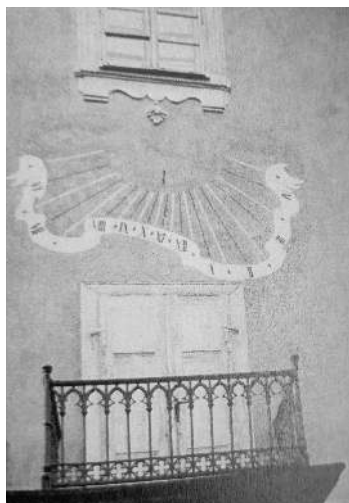
bené májky, aby se vědělo, ve kterém domě jsou děvčata na vdávání.

Rok 1983: V lednu nastupují pozemní stavby Plzeň, aby začaly stavbu nové základní školy z panelů. Za osm týdnů stála hrubá stavba. Na novou kotelnu bude napojeno i vytápění mateřské školy.

Provedla se oprava *zámeckých slunečních hodin*.

Největší událostí v naší obci byl průjezd Závodu míru. Pořadatelé vybrali trasu z Ústí nad Labem, která vedla všemi obcemi, Osovem na Chlumec a přes Dobříš do etapového města Příbram.

Taneční zábavy teď navštěvují mladí v rozmezí od 15 do 25 let, největší zastoupení však mají mladí od 15 do 18 let, starší generace jakoby zpohodlněla, televizor se stal jejím nejlepším společníkem. Mládeži pod 18 let je podáván alkohol. V naší obci se

Opravené sluneční hodiny osovského zámku.

povětšinou střídají dvě hudby. „Akord“ – hudební soubor z nedalekých Praskoles, který patří v současné době k nejlepším hudebním souborům na okrese. Hraje moderní i dechovou hudbu, střední cena za jednu produkci je asi 2 tisíce Kč. „Korekce“ pod vedením Josefa Plecitého, rodáka ze zdejší obce, hraje také moderní a dechovou hudbu, cena za produkci je asi jeden tisíc korun. Svojí pílí se i tato kapela vypracovala na vcelku dobrou úroveň a táhne.

A nyní zmínka o panu **Oto Voříškovi**, vedoucím obchodu průmyslového a textilního zboží v Osově. V současné době ho lze považovat za obchodníka tělem i duší. Do Osova se přistěhoval s rodinou v roce 1953 jako prodáváč z konzumního družstva Včela v Plzni. Koupili dům č.p. 25, kde se říkalo U Plicků, byl to obchod po zavražděných židovských rodinách se skladem a dvěma

obytnými místnostmi. Spolu s manželkou jako vyučení prodavači prodávali v jednom obchodě potraviny i drobné průmyslové a domácí potřeby. Měsíční obrat byl v průměru 60 tisíc korun. V roce 1956 byla prodejna průmyslového zboží a domácích potřeb odtržena od obchodu potravin a jako samostatná přemístěna do č.p. 52 v Osově, kde bývala dříve vinopalna a později Panská mateřská škola. Změnil se sortiment prodejny – k dostání bylo průmyslové zboží, textil, nábytek a další. Nejzá-

Slavnostní otevření nové základní školy v Osově v roce 1984. Účastníky přivítal předseda MNV Karel Procházka.

danějšími výrobky jsou teplákové soupravy, mikiny, rifle, pánské košile, bavlněná trička. Čtvrtletní tržby se pohybují kolem jednoho milionu korun. Na trhy za obchodem pana Voříška jezdí spotřebitelé z celého kraje. Za dobrou práci byl několikrát oceněn. Působil i v mysliveckém sdružení. Když obchody průmyslového zboží a potravin začaly být nevyhovující, rada MNV začala uvažovat o výstavbě nových obchodů na místě bývalého pivovaru. Byla vybudována **nová budova** v Akci Z za pomoci občanů, dílo v hodnotě 1,5 milionu korun. Slavnostní otevření proběhlo v prosinci 1970. Je to obchod družstva Jednota Hořovice. Jméno naší obce je prostřednictvím pana Oty Voříška známo široko daleko.

Rok 1984: Za pomoci mnoha dobrovolníků s dokončovacími pracemi byla k 30. 8. v 16.00 odpoledne **slavnostně otevřena nová škola**. Před budovou vyhrávala kapela pod vedením s. Václava Hrušky a shromáždilo se na 300 občanů z Osova i širokého okolí.

Buduje se nová zastávka autobusu před školou, která je v provozu od 1. 10. Zastávka U kostela je zrušena.

Knihovnice Dagmar Semecká přestěhovala **knihovnu** do jedné ze tříd v prvním patře Staré školy. Ostatní třídy v 1. patře byly pronajaty na uložení důležitých materiálů civilní obrany. Ostatní třídy a kabinety budou předány do patronace jednotlivých organizací NF jako klubovny.

Rozhodnutím vlády ČSSR dochází v říjnu k úpravě cen lihovin – piva, také se zvyšuje cena limonád, sodovek, minerálních vod i sirupu, a to o 100 % i více. Toto opatření bylo přijato z důvodu velké spotřeby a nedostatečné výroby oproti spotřebě.

Rok 1985: Pomoc postiženým rodinám v Angole uskutečnily ženy sbírkovou akcí. Přijímaly oděvy pro děti i dospělé, obuv, hračky, povlaky na peřiny, nádobí, atd. Akce se velmi zdařila.

Jedinou pracovní příležitostí v místě bydliště u nás je zaměstnání v JZD Horymír

Osovští turisté v roce 1973 na Křivoklátu.

Upravují se skládky, veřejná prostranství se vylepšují novou zelení a květinami.

6. srpna se 200 občanů zúčastnilo slavnostního zahájení provozu rekonstruované sokolovny s pohostinstvím. Nový vedoucí pohostinství pan Pavel Novák z Berouna se má co otáčet, aby první vstup byl co nejlepší. První pěknou akcí v novém byla taneční zábava pro důchodce v listopadu. Dechovka rozjařila na 150 občanů.

Opět začal pracovat kroužek turistiky, který sdružuje 17 členů.

Obrázek sídla Místního národního výboru od kronikáře Stanislava Anděla ze začátku 60. let.

přerozdělení pro potřeby národních výborů všech stupňů. Je nutné šetřit, nezačínat náročné akce, dokončit rozestavěné a i tento problém se týká činnosti a hospodaření našeho národního výboru.

Budova našeho národního výboru již z vnějšku není vzhledově pěkná, s její opravou se počítá již několik let. V letošním roce bylo provedeno snížení stropu v prvním patře a započato s výstavbou sociálního zařízení. Na opravu čeká střecha. Místnosti pošty v přízemí byly také upraveny a pošta přestěhována do nové ústředny.

Tímto rokem paní kronikářka zápisy končí. Kronika dalších 10 let leží ladem.

Neumětely. Předsedou byl Václav Míka, ale vzat do vazby pro nedovolené obchodování s koňmi a na jeho místo ustanoven ing. Svítek.

Na konci roku měla obec 322 občanů.

Rok 1987: Finanční prostředky národního výboru nedosahují takové výše, aby bylo možno zabezpečit nové náročné akce jako v předchozích letech, veškeré práce se tedy zaměřují na zlepšení životního prostředí.

Fara opět osiřela, z naší farnosti odešel farář Jaroslav Šašek, který založil rodinu.

Rok 1988: Přestavba hospodářského mechanismu, jak vytyčil ve svém programu ústřední výbor KSČ, je nutnou potřebou v celém Československu. Stát dospěl k určité stagnaci, národní důchod roste velmi pomalu, stejně jako životní úroveň nestoupá. Ze státního rozpočtu zbývá velmi málo na

Rok 1989 a listopad 1989 je období významných společenských změn v podstatné části střední a východní Evropy, probíhajících v rámci tzv. „perestrojky“ započaté Moskvou. Změny totalitních režimů k počátkům demokracie zasáhly také tehdejší Československo. 9. listopadu padla berlínská zeď, po celém světě známý symbol komunistické totality. V Praze na Národní třídě byla 17. listopadu, v den 50. výročí událostí listopadu 1939, policií brutálně zastavena studentská demonstrace, čímž v Československu započal proces známý jako „sametová revoluce“. Dochází ke stávce divadel a studentů a mohutným demonstracím v Praze i v ostatních částech země. V Praze narůstají až na půl milionu demonstrujících. 27. 11. se koná generální stávka, 28. 11. oznamuje KSČ, že se vzdá mocenského monopolu. Ze své funkce odstupuje generální tajemník ÚV KSČ, poté prezident Gustáv Husák, jehož nástupcem se stává dosavadní disident Václav Havel. Složení jeho prezidentského slibu proběhlo na společné schůzi Federálního shromáždění vedeného Alexandrem Dubčekem.

Havel, symbol tzv. Sametové revoluce v listopadu 1989.

V naší obci k žádným převratným událostem nedošlo. Já sama jsem se zúčastnila studentské demonstrace, byla jsem i na Národní třídě, kde nás zastavil policejní kordon a pak se hrozně dlouho čekalo. Jelikož byla ukrutná zima, nevydržela jsem stát na místě a šla jsem na Václavské náměstí, jestli se tam něco neděje. Nedělo, takže jsem se vrátila zpátky na Národní, ale do průvodu už mě policajti nepustili, takže jsem stála u Máje čelem proti studentům. Pak se policajti rozběhli a mě jeden zahnal do metra, kterým jsem v klidu odjela domů a vůbec jsem netušila, co se děje s ostatními. Později jsem se dověděla, že došlo k masakru, a druhý den večer, to byla sobota, oznámila divadla stávku. Pak už mi to všechno splývá. V Praze byly ohromné demonstrace, odstoupila vláda, generální tajemník i prezident. Tím byl pak v prosinci zvolen Václav Havel. Jeho inaugurace jsem se zúčastnila na jednom z hradčanských nádvoří, kde Václav Havel vystoupil na balkóně a mě málem ušlapal dav. Krátce po tom pátku 17. jsem jela do Osova, v cenzurované televizi kupodivu běžela ukázka ze zásahu policajtů na Národní proti studentům a byly vidět dvě skoro ještě malé holky, které marně křičí „Máme holé ruce“. Na návštěvě byl u nás jeden známý, a když to viděl, strašlivě ho to rozzlobilo a vůbec nedokázal pochopit, jak se může něco tak šíleného stát.

Národní třída v Praze v pátek 17. listopadu 1989.

Archivní fotografie prvomájového průvodu v Osově z roku 1973.

Já jsem pak zase odjela do Prahy a co se dělo v Osově, mi není známo. Myslím, že nic.

Až do roku 1998 nebyl nikdo, kdo by se ujal práce kronikáře. Tehdy mě oslovila knihovnice Dagmar Se-mecká, zdali bych se toho nechtěla ujmout já. Práci jsem přijala a od té doby ji vykonávám já, Marie Pleci-tá, zdejší rodačka. Zjišťovala jsem události předchozích

deseti let, ale byla to opravdu příliš dlouhá doba na to, abych něco podstatného zjistila od občanů. Čerpala jsem tedy alespoň z kroniky Vižiny a v zápisech ze zasedání zastupitelstva naší obce.

Rok 1989: Příroda v závěru měsíce března se zdá být o měsíc vepředu. Kvetou trnky, sasanky, modřín.

Prvomájová manifestace se konala v Osově u sokolovny. Průvod byl doprovázen hudbou. Trasa průvodu byla vyzdobena břízami.

90. léta 20. století znamenala pro Českou republiku přechod od komunistické diktatury a plánovaného socialistického hospodářství k demokracii západního typu a tržní ekonomice. Vznikly nové politické strany, které se začaly utkávat ve svobodných volbách. Proběhla malá privatizace a kupónová privatizace. 1. ledna 1993 vznikly dva samostatné státy Česká republika a Slovenská republika. V roce 1999 Česká republika spolu s Polskem a Maďarskem vstoupila do vojenského paktu NATO.

Rekonstruovaná socha sv. Donáta.

Rok 1990: 4. 12. se konala ustavující schůze obecního zastupitelstva. Členové zastupitelstva složili slib do rukou Karla Procházky. O práci zastupitelstva budou občané informováni na veřejných schůzích a prostřednictvím vývěsky.

Na podzim se v osovském kostele uskutečnilo nahrávání Haendelových koncertů pro firmu Supraphon. Interpretem byl špičkový varhaník Jaroslav Tůma a orchestr Virtuosi Di Praga. V kostele byl natočen i hudební pořad rovněž s Jaroslavem Tůmou v dialogu s hercem Ivanem Vyskočilem. Varhaník zde vystupoval i se skvělým trumpetistou Milanem Rejlkem.

Rok 1991: Proběhly dokončovací práce na výstavbě

nové prodejny v Osovcí.

Jednota ukončila prodej a uzavřela prodejnu průmyslového zboží v Osově.

24. 8. Proběhla oslava 90. výročí trati Lochovice - Zadní Třebaň.

Rok 1992: V říjnu se scházejí starostové Osova a sousedních obcí ke společné přípravě na vyhlášení chráněné krajinné zóny „Osovsko“.

Přihlásil se dědic majetku po komerčním radovi Václavu Palivci.

Hasiči zasahovali při požáru stodoly u Vokurků v Osově.

Rok 1993: Dochází k transformaci zemědělských pozemků na nové subjekty.

Rok 1994: 10. června po 11. hodině projížděl obcí po silnici od Lážovic do Velkého Chlumce cyklistický závod LIDICE 94.

V létě se konala na polích mezi Neumětely a Hostomicemi technoparty (Czech Tec), oblíbená zábava mládeže, která vyznává styl hudby techno. Přijelo asi 300 lidí. Hudba je nadměrně hlučná, takže akce vzbudila nevoli obyvatel okolních obcí. Na akcích tohoto typu je velmi častý výskyt drog.

Rok 1995: Byl založen Dobrovolný svazek obcí za účelem sdružení finančních prostředků potřebných k zajištění dopravní obslužnosti autobusovou dopravou.

Nově opravené sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Donáta byly slavnostně posvěceny biskupem Františkem Lobkowiczem na slavnostní mši při svatováclavském posvěcení.

Rok 1996: S majitelem budov OÚ bylo domluveno přemístění knihovny ze staré školy do budovy OÚ v přízemí.

Rok 1997: Obecní úřad obdržel informaci od hnutí DUHA o ohrožení provozu železničních tratí, které mají být v rámci privatizace uzavřeny nebo rozprodány. Zrušení by se týkalo i místní trati Zadní Třebaň – Lochovice.

Rok 1998: Byla vypracována urbanistická studie obce Osov.

V okolí vzrůstá kriminalita. Krade se, vykrádají se domy, chaty, v Bílých hlinách byl odcizen bagr.

Rok 1999: I v tomto roce dochází k vysychání listů u kaštanů zapříčiněné klínekou jírovcovou. Osovsko s velkým výskytem kaštanů je hodně postiženo.

Sbor dobrovolných hasičů měl v tomto roce 45 členů.

Díky restitucím připadl Domov důchodců Osov ing. Emilu Palivcovi. S koncem století končí i využívání zámku coby domova důchodců. Na základě toho byla zahájena výstavba nových domovů v Hořovicích a ve Zdicích, s tím, že obyvatelé

Jaroslav Tůma (16. října 1956) je český varhaník, klavírista, cembalista, pedagog a popularizátor.*

Archivní fotografie z kulturního programu v osovském domově důchodců.

osovského domova tam budou přemísťováni. V této souvislosti je třeba zmínit i ztrátu několika desítek pracovních míst.

Rok 2000: Významnou událostí bylo zahájení rekonstrukce a úpravy zdejšího zdevastovaného parku obklopujícího zámek. V březnu přijelo několik desítek studentů z lesnické školy v Trutnově, kteří během víkendu začali uklízet a prořezávat tzv. oboru. Brigádníci byli ubytováni ve fořtantu. Jednoho z chlapců

zranila padající větev a byl ošetřen v nemocnici v Hořovicích.

V červnu v osovském kostele proběhlo *nahrávání varhanních koncertů* s interpretkou Evou Bublovou, která na mezinárodní varhanní soutěži Pražského jara r. 1999 získala 2. cenu, další cenu získala v Německu, kde zvítězila ve velmi náročné konkurenci zahraničních interpretů.

V sobotu 1. 7. proběhlo přestěhování obyvatel zdejšího domova důchodců do nových domovů v Hořovicích a ve Zdicích, kam s nimi přešla i část personálu.

Rok 2001: Byla zahájena výstavba nového obecního úřadu.

V lednu proběhla zatím neoficiálně celostátně konaná charitativní akce nazvaná „Tříkrálová sbírka“ sloužící jako pomoc lidem v nouzi.

V červenci započaly přípravy *oprav velké kostelní věže*. Lešení není stavěno od země, ale přímo z věže. Zjistilo se, že celá věž je napadená dřevomorkou a ztrouchnivělá a je nezbytné nahradit konstrukci novým dřevem.

V sobotu 1. září dorazila do Osova historická parní lokomotiva s několika osobními vagóny.

29. 9. proběhla v úseku od osovského hřbitova do Neumětel rychlostní zkouška Rallye Příbram.

Lukáš Veselý z Osova získal 3 zlaté medaile na atletickém mistrovství ČR žáků ZŠ a odborných učilišť.

Rok 2002: Proběhlo filmování reklam v zámku.

Byla dokončena oprava velké kostelní věže.

V sobotu 11. května se konaly velké *oslavy 100. výročí založení místního hasičského sboru*. Zúčastnili se hasiči v historických uniformách, přijela i historická stříkačka tažená koňmi.

5. srpna proběhla *kolaudace nového obecního úřadu*.

Osovská knihovna se odstěhovala do bývalé prodejny v Osovcí.

Na podzim navštívil osovský zámek americký filmový štáb, aby tu pro jednu z nej-

*Výstavba nové budovy
obecního úřadu před
základní školou.*

*Oslavy 100 let trvání lokální
dráhy Zadní Třebaň -
Lochovice. Císařpán v
podání řevnického ochotníka
Vladimíra Křivánka zdraví
osovské hasiče.*

*Vítěz atletického mistrovství
ČR žáků ZŠ a odborných
učilišť Lukáš Veselý z
Osova..*

*Lešení kolem velké věže
osovského kostela při
opravách.*

významnějších televizních společností CBS vyrobil část dvoudílného televizního filmu *The Origin Of Evil (Kořeny zla)* o cestě Adolfa Hitlera k neomezené moci.

21. 12. se sešla nově ustavená redakční rada, aby projednala vznik pravidelně vycházejícího zpravodaje, pro který byl zvolen název Provas.

Byla uspořádána sbírka pro postižené povodněmi. Pan starosta Veverka a paní Straková předali peníze obci Srb-sko u Berouna.

Rok 2003: V lednu vyšlo 1. číslo časopisu Provas.

Byl uspořádán *masopustní průvod maškar*, zúčastnilo se více jak 50 masek.

8. března se uskutečnilo *setkání osovských žen*, které navázalo na přerušenu tradici dřívějších mezinárodních dnů žen. Akce dostala název *DOŽ -Den osovských žen*.

Byla vykradena usedlost v Osovci č. 2. Krádeží je teď velký počet.

Děti se rozloučily s prázdninami pohádkovým odpolednem, které se konalo v areálu zámeckého parku.

Konalo se *referendum pro vstup do Evropské unie*. V Osově bylo pro vstup 79,2% hlasů.

Vypukl a byl zlikvidován požár v objektu bývalého seníku JZD Osov.

V sokolovně se konalo Zpívání u stromečku.

Rok 2004: 17. ledna se konal školní ples.

Ve čtvrtek 5. února převzali zástupci osovské obce z rukou předsedy parlamentu Lubomíra Zaorálka listinu, kterou byl *obci udělen znak a prapor*.

Uskutečnil se II. ročník osovského masopustu, Den osovských žen a Máje s průvodem obcí, Den dětí, Zpívání u stromečku a další akce.

Obcí projížděli účastníci automobilové rallye – Amatérská rallye Hořovice.

*Masky obnoveného masopustu prošly Osovem a
Osovcem na jaře roku 2003.*

Z kostelní věže byl sejmut historický kostelní zvon, který s ohledem na špatný technický stav musí projít odbornou opravou. Tu financuje americký mecenáš českého původu p. Staněk.

Osovští hasiči vyjeli třikrát k požáru.

Členové oddílu pétanque představili v srpnu veřejnosti „bulodrom“, který vlastními silami vybudovali u sokolovny.

Krajem projel vlak tažený parní lokomotivou a znovu

*Historická stříkačka na
oslavách 100 let trvání
Sboru dobrovolných hasičů v
Osově.*

*Osovský starosta Zdeněk
Veverka přebírá nový
osovský znak a prapor.*

*Účastníci automobilového
závodu Rally Hořovice.*

Během zastávky historického vlaku roku 2004 dekoroval císařpán osovské hasiče.

Rok 2005: Také v tomto roce proběhla řada společenských akcí – Den osovských žen, Den Země, Čarodějnice, Máje, Den dětí, Jízda parního vlaku, Drakiáda, Mikuláš, Vánoční zpívání, Memoriál Josefa Vávry.

Do kostelní věže byly zavěšeny dva nové zvony, vysvěcené biskupem Karlem Herbstem.

Josef Kubec ml. z Osova přivezl z národního poháru ČR v kickboxu zlato.

Zemědělské družstvo pod vedením předsedy Míky zkrachovalo, jeho plochy nyní obhospodařuje Zemědělské družstvo Rpety.

Jediným samostatně hospodařícím občanem v Osově je pan Josef Kubec.

Rok 2006: Opět se konala řada společenských a sportovních akcí: Masopust, Den osovských žen, Rallye Hořovice, Čarodějnice, Osovská hudební pouť, vzpomínkový turnaj v nohejbalu, Dětské odpoledne v Zoo, Předvánoční zpívání ad.

Zlatý kickboxer Josef Kubec ml. z Osova v ringu.

ožily historické postavy, jmenovitě císař František Josef I., Josef Švejk a Magdalena Dobromila Rettigová. Přítomni byli i osovští hasiči v historických uniformách.

V listopadu se uskutečnila první drakiáda za účasti 16 barevných draků.

Svoji činnost skončilo Sdružení obcí Podbrdská.

Děti ze školky vysázely v prostoru bývalé cihelny 500 nových stromů.

V kraji se množí případy okrádání důchodců.

Byl otevřen osovský útulek pro kočky na vlakovém nádraží v Osově, který byl prezentován také v televizním pořadu „Chcete mě“. Přijela i legendární Marta Kubišová.

Vzácnou návštěvu uvítal osovský kostel v březnu, kdy ho navštívil pražský arcibiskup, kardinál Miloslav Vlk.

Probíhají rozsáhlé opravy kostela Narození sv. Jana Křtitele v Osově.

V průběhu roku proběhla *přístavba hasičské zbrojnice* v Osově, neboť ta stávající již nevyhovovala malou rozlohou.

Rok 2007: Naše obec se nachází v oblasti, kde je malá nezaměstnanost díky existenci několika velkých podniků v blízkosti. Jsou to např. Albion, Sorex, firma Mandík, Kostal a další.

Konaly se tradiční společenské a sportovní události: Masopustní průvod, Masopust v parním vlaku, Den osovských žen, Čarodějnice, Osovský hudební festival nebo Drakiáda a jiné.

Koncem února započala údržba kaštanové aleje mezi Osovem a Skříplí.

Český rozhlas v červenci *nahrával osovské zvony* pro pravidelný cyklus stanice Vltava Polední zvony.

Tragédií skončila 15. 9. jízda řidiče motocyklu, který porazil jedenasedmdesátiletého Miloslava Lukavského z Osova, který svým zraněním podlehl. Řidič neměl potřebné řidičské oprávnění.

Stále probíhají rozsáhlé opravy kostela.

O půlnoci na Štědrý den se konala každoroční Půlnoční mše svatá.

Firma Sorex nabídla obci ke koupi budovu samoobsluhy.

Obec neustále navštěvují zloději.

Rok 2008: Konaly se tradiční společenské a sportovní akce.

Před budovou pošty byl vyloupen dodávkový vůz České pošty.

Republiku postihla zhoubná vichřice *Emma*. U nás vyvrátila několik stromů a odlomila množství silných větví, které zablokovaly dopravu.

Skončil časopis *Provas*, neboť není nikdo, kdo by se ujal jeho přípravy.

Uskutečnil se kytarový koncert Lucie Šťavíkové v osovském kostele a koncert duchovní hudby s Alenou Michálkovou a Radkem Rejškem.

Při první říjnové mši jsme vyslechli

Pražský arcibiskup, kardinál Miloslav Vlk na setkání s farníky v hospůdce U sv. Donáta.

Hlavní aktéři Divadla ze stodoly, Alexander Klimeš a Josef Kozák, v Čapkově povídce "Ukradený spis".

Aktéři veselé hry se zpěvy na motivy pohádky "O rybáři a jeho ženě".

Polní mši Josefa Haydna v podání pěveckého sboru Václava Klimenta.

V září se uskutečnilo představení *Divadla ze stodoly*, a to v rámci vzpomínek na 70. výročí smrti Karla Čapka. Výborní ochotníci se hráli na mlatě stodoly přeměněné v improvizované divadlo tři hry na motivy Čapkových povídek.

Hořelo u paní Holovské v Osovci. Zasahovalo několik hasičských sborů profesionálních i dobrovolných.

Adventní setkání plné hudby se konalo v listopadu v osovském kostele v podání souboru Minnesengři, Jeřabinky a orchestru X3 pod vedením pana Petra Kafky.

Školka oslavila 30. výročí svého otevření.

Konal se 2. ročník Nohejbalového memoriálu Jaroslava Řehoře.

Byl schválen územní plán.

Rok 2009: Konaly se obvyklé akce známé z minulých let.

V sobotu 9. 5. se konal IX. ročník Rallye Hořovice.

12. června se konaly oslavy 25. výročí otevření nové osovské školy.

Koncem prázdnin v Osovci havaroval osobní vůz s mladistvým řidičem za volantem, který nezvládl řízení a narazil do zdi u Zábojů. Havárii nepřežil.

Divadlo ze stodoly uvedlo o osovském posvícení reprízu divadelního představení *O rybáři a jeho ženě*.

Malí osovští koledníci obnovené tříkrálové koledy.

V neděli 4. října proběhl koncert Zámeckého tria v obsazení dvě kytary a příčná flétna.

28. 11. se konalo druhé Adventní setkání s hudbou *Luxuriosa res*.

5. 12. vystupovala v restauraci U hřiště skupina *Braboux*. Následný den se zde konala Mikulášská zábava pro děti s diskotékou.

19. 12. se v kostele konalo tradiční *Zpívání u jesliček*.

Zastupitelstvo souhlasí s návrhem Jednoty na koupi části budovy od Sorexu.

Rok 2010: První a druhou lednovou neděli se po vsi vydali tři králové, aby obnovili dřívější tradici a také za účelem

sbírky pro charitu. Akce má název „Tříkrálová sbírka“ a zaštiťuje ji Farní charita Řevnice. Vybralo se celkem 5.556 Kč.

Během roku se opět konaly tradiční společenské a sportovní akce.

24. dubna byla uzávěrka komunikace Skřípel – Osov z důvodu *natáčení filmu* Román pro muže podle knihy spisovatele Michala Viewega.

Na tradičních májích s průvodem obcí letos vystoupily vižinské děti v krojích a zatančily část České besedy.

Ve volbách do Poslanecké sněmovny kandidoval i Karel Schwarzenberg.

Na pozemku staré školy bylo vybudováno nové dětské hřiště.

V budově staré školy byl v květnu otevřen prodejní sklad – bazar s použitým nábytkem.

Svůj nový obchůdek otevřela paní Jiřina Slánská z Osova. Nabízí zde řezané květiny, sušené kytice i květiny v květináčích a sazeničky zeleniny. Nazvala ho *Květinka Dahlia*.

Divadlo ze stodoly vystoupilo s vlastní hrou „*Dá si někdo utopence?*“. Hrál se v jedné ze tříd staré školy.

Konala se vánoční výstava prací klientů zařízení Koniklec Suchomasty, které je poskytovatelem sociálních služeb.

Krutý způsob odchodu ze života si zvolil 42letý muž z Berounska. Rozhodl se umrznout. U Osova se připoutal řetězem ke stromu. Karlštejnští policisté ho našťestí v lese u Osova našli, osvobodili od řetězu a odvezli do psychiatrické léčebny v Bohanicích.

Osovská škola pravidelně pořádá Vánoční jarmark.

Rok 2011: Opět se konají tradiční akce – Tříkrálová sbírka na počátku roku, pak Masopust, Den osovských žen, taneční zábava pořádaná ZŠ a MŠ Osov a také se uskutečnila repríza divadelní hry *Dá si někdo utopence?* Konají se Čarodějnice, hasiči pořádají Máje s průvodem obcí, koná se Setkání s hudbou v osovském kostele a Rallye Hořovice, 2. ročník Noci kostelů, pokračuje oprava kostela Narození sv. Jana Křtitele.

Zámek má novou majitelku, paní Kristýnu Pohlovou. O osovském posvícení zazněla v kostele Haydnova Polní mše a v předvečer první adventní neděle adventní koncert Luxuriosa res pod vedením Petra Kafky. Proběhlo zde i Vánoční zpívání 18. prosince. Dobrovolní hasiči se pravidelně zúčastňují soutěží v požárním sportu. K zápisu do 1. ročníku ZŠ se dostavilo 13 žáků. Pravidelně naši obec navštěvují zloději.

Nový květinářský obchůdek v Osově.

Osovské zasloužilé hasičky na oslavě 110 let trvání Sboru dobrovolných hasičů.

Rok 2012: Koná se Tříkrálový koncert a sužují nás *arktické mrazy*. Mráz láme koleje, vymrzají rostliny. V sokolovně se konají diskotéky a jejich návštěvníci trápí obyvatele demolováním veřejných prostranství a majetku. Opět je pořádána taneční zábava ZŠ a MŠ a Velikonoční koncert a další pravidelné kulturní a sportovní akce.

V dubnu je představena prodejní výstava výrobků klientů sdružení Koniklec Suchomasty.

Na diskotéce zasahovala policie při rvačce dvou návštěvníků, z nichž jeden musel být odvezen k ošetření do nemocnice.

Proběhl **zátah na pěstitele marihuany**, kteří za své stanoviště a pěstírnu zvolili dům Táborských. Jejich dům si pronajali Vietnamci. Rostliny byly vyhřívány elektrinou napojenou nelegálně na veřejné osvětlení. Na domě byly způsobeny veliké škody, dům byl zcela zdevastován. Policie nechala veškerou úrodu zlikvidovat

Prvního září se uskutečnily velké oslavy *110. výročí založení SDH* v naší obci.

Byla dokončena oprava kapličky v Osovci a asfaltem potažen povrch silnice k domu ke koupališti, stejně jako cesta od kapličky do Osovce.

Připomněli jsme si 94. výročí vzniku Československa, konal se adventní koncert, Vánoční zpívání, Country bál a Den Země, kdy školní děti uklízely obecní prostory od nepořádku.

Byl odcizen obecní zahradní traktor.

Toho roku se v Osově nenarodilo žádné dítě.

Rok 2013: Vedle běžných akcí se na hřišti konal Koncert Osov, skupiny Šporny a Abalone podaly profesijní výkon.

V prostorách objektu samoobsluhy vyrůstá **nová školka**. Měla zde kanceláře firma Sorex, která tuto část objektu vlastní, souhlasí s dlouhodobým pronájmem obci s předkupním právem.

Protože prostory stávající MŠ jsou nedostačující vzhledem k obrovskému zájmu o umístění dětí, rozhodlo zastupitelstvo v součinnosti s okolními obcemi o rozšíření kapacity v bývalých kancelářích Sorexu.

27. 10. se pietního shromáždění věnovaného obětím První světové války u pomníku padlých vojáků zúčastnil i potomek majitelů osovského panství Kníže Karel Schwarzenberg.

Rok 2014: V budově firmy Albixon se 15. 1. odehrála šokující událost. *Explodoval doručený balíček* a při výbuchu zahynul jeden člověk. Další dva byli zraněni. Policie nevyklučuje, že smrt zaměstnance může souviset s jeho podnikatelskými aktivitami. Na kamerovém záznamu z pošty v Praze-Stodůlkách je jasně zachycena tvář muže, který balíček přinesl na poštu. K explozi došlo na recepci. Na místě zasahoval vrtulník a dva sanitní vozy. O tragédii informovaly všechny celostátní sdělovací prostředky. Pachatel nebyl nikdy dopaden.

Bylo otevřeno *odloučené pracoviště MŠ Osov*. Ve středu 30. září se konal Den otevřených dveří, druhý den byl zahájen běžný provoz.

V budově staré školy jsme si připomněli 100. výročí počátku prvního celosvětového válečného konfliktu v dějinách, Velkou válku. Poutavou přednášku na toto téma měl Josef Kozák, který se touto etapou dějin intenzivně zabývá.

V sobotu 6. 12. proběhlo před novou školkou sváteční setkání u stromečku, aneb

Prostory nové mateřské školky vedle prodejny COOP.

Pietního shromáždění se 27. října 2013 zúčastnil také Karel VII., 12. kníže ze Schwarzenbergu.

Vchod do podzemní chodby bývalého osovského pivovaru.

Možná přijde i Mikuláš.

Rok 2015: V lednu začal opět vycházet Provas zredukovaný na jednu stránku a stal se součástí Našich novin.

Veronika Kočová získala hlavní cenu poroty v soutěži The Dark Room Film Festival 2015 s dokumentem *Dá si někdo utopence*, který mapuje působení členů Divadla ze stodoly při přípravě a uvedení stejnojmenné hry.

Na našem hřbitově jsme vzpomněli 70. výročí konce 2. světové války a její oběti.

Při odklizení zeminy na místě zbořeného pivovaru odkryl Luboš Vaňata ve zdi, která odděluje zámecký park, vchod do podzemní chodby, která vede do bývalé sýpky v horní části parku, tzv. oboře. Je o ní zmínka i v osovské kronice. Z důvodů bezpečnosti byl vchod znovu zasypan.

Na obecním úřadě proběhla schůzka paní starostky a paní ředitelky školy s poslankyní za Středočeský kraj paní *Věrou Kovářovou*. Hovořilo se o problémech obce, školy, o dotacích a dalších obecních tématech.

V říjnu a v listopadu **natáčel u nás filmový štáb** s režisérem Janem Hřebejkem jeden díl kriminální série *Pět mrtvých psů*. Tento kriminální případ spadá do oblasti pašování zvířat a psích zápasů. V hlavních rolích jsme zde mohli potkat Miroslava Krobota, Terezu Voříškovou.

Rok 2016: Dne 10. 1. proběhla ustavující schůze **Kulturního a okrašlovacího spolku KOS Osov.** Schůzi předsedal J. Kozák. Členy se stalo 15 občanů. Předsedou spolku byl zvolen Pavel Čaboun, místopředsedkyní Jana Matějková. Účelem činnosti je rozvoj společenského a kulturního života obce a ochrana kulturního bohatství a krajinného rázu.

Dan Matějka z Osovců na charitativní akci Den pro Věverku.

Divadlo ze stodoly uvedlo premiéru hry *"Kdyby tady bylo pivo"*, a to v hospodě "U Kafků" ve Skřípli. Hru napsal Josef Kozák.

Sokolovna je už více jak rok uzavřená a probíhají zde stavební práce.

Probíhají stavební práce v zámku, započala výstavba rozlehlého podzemního parkoviště u kratší strany objektu směrem k faře.

V závodu čtyřkolek zvítězil **Dan Matějka** 19. března

Osovského akordu se pravidelně zúčastňují děti místní Mateřské a Základní školy.

Výročí založení sportovního klubu v roce 1920 a obnovení fotbalu v roce 1968 si připomněli osovští fotbalisté.

Den pro Vašíka Veverku, charitativní akce pro postiženého chlapce pořádaná spolkem KOS na louce nad Osovcem.

Sázení památné lípy na louce mezi Osovem a Osovcem.

v Mohelnici. Dan je jedním z nejlepších jezdců v republice a stal se vicemistrem České republiky za rok 2015.

V dubnu se konala vernisáž putovní výstavy *Putování po stavbách rodu Luragů*. Uspořádalo ji Kotěrovo centrum architektury, obec Osov a Foibos Books Praha v našem kostele při příležitosti 250. výročí smrti Anselma Luraga, stavitele našeho chrámu.

Konal se koncert Perly baroka a Posvícenská olympiáda pro děti i dospělé.

V listopadu skončila oprava pláště osovského kostela.

Byla zadána studie k vybudování kanalizace a založen svazek obcí Osov, Skřípel a Lážovice s názvem **DSO Šance**.

Skončil provoz hospůdky U sv. Donáta u kostela

Byl schválen investiční záměr uskutečnit nákup budovy staré školy v Osově č.p. 3, neboť obec nutně potřebuje zázemí pro kulturní a společenskou činnost.

Rok 2017: Kromě pravidelných akcí proběhla na hřbitově v Osově vzpomínková akce k památným dnům osvobození a k účasti vojáků Ruské osvobozené armády v boji proti fašistům.

V areálu Staré školy se uskutečnil **Osovský svatojánský akord**.

Proběhl vzpomínkový turnaj *starých gard* na památku Jiřího Kocmana o pohár starostky obce Osov.

Na koupališti v Osovcu proběhl druhý ročník Osovské regaty, tj. plavby netradičních plavidel vlastnoručně postavených soutěžícími posádkami.

V rámci Českého varhanního festivalu proběhl 2. září v kostele v Osově *varhanní koncert* pana Adama Viktory a sopranistky Gabriely Eibenové.

Rok 2018: Svátečního odpoledne v souvislosti s osvobozením naší vlasti se zúčastnil poslanec a historik Pavel Žáček, historik Tomáš Jakl a také členka rady vlády Eugenie Číhalová.

6. 7. proběhly oslavy 98. výročí vzniku **sportovního klubu SK Osov 1920** a 50. výročí založení fotbalového týmu. Byla to důstojná a zábavná vzpomínka na léta minulá s hojnou účastí.

Konal se **Den pro Vašíka Veverku**, charitativní akce pro postiženého chlapce, který potřebuje speciální lázně, kde je pobyt velmi drahý a pojišťovna ho nehradí. Akce

byla po všech stránkách úspěšná.

Jako vzpomínku na 100. výročí založení naší republiky KOS Osov ve spolupráci s obecním úřadem Osov uspořádal *zasazení pamětní lípy* mezi Osovem a Osovem.

V osovském kostele poprvé vystoupila populární skupina *Macechy*, což je více jak 20 muzikantů, kteří pořádají koncerty vždy jen o vánočním čase. Zprávu o tomto koncertu přinesla i Česká televize.

Na školním pozemku byla vysazena *památná lípa*.

Rok 2019: V květnu se konal koncert k 10. výročí Corvette Car Show, takže se v okolí kostela shromáždily desítky korvet, cadillaků a historických vozů.

Konaly se oslavy 35. výročí otevření „nové“ školy.

Pod záštitou Domečku Hořovice se v srpnu uskutečnil na zahradě staré školy *Letní výtvarný ateliér*.

K novému pomníku ROA na místním hřbitově přijel **senátor Jaromír Štětina s členkou rady vlády Eugenií Číhalovou**.

Proběhl *varhanní koncert* s interpretem Jaroslavem Tůmou.

V listopadu přijeli na osovský hřbitov účastníci *mezinárodní konference* poklonit se obětem posledních dnů 2. světové války. Mezi návštěvníky byly významné zahraniční osobnosti z oboru historie.

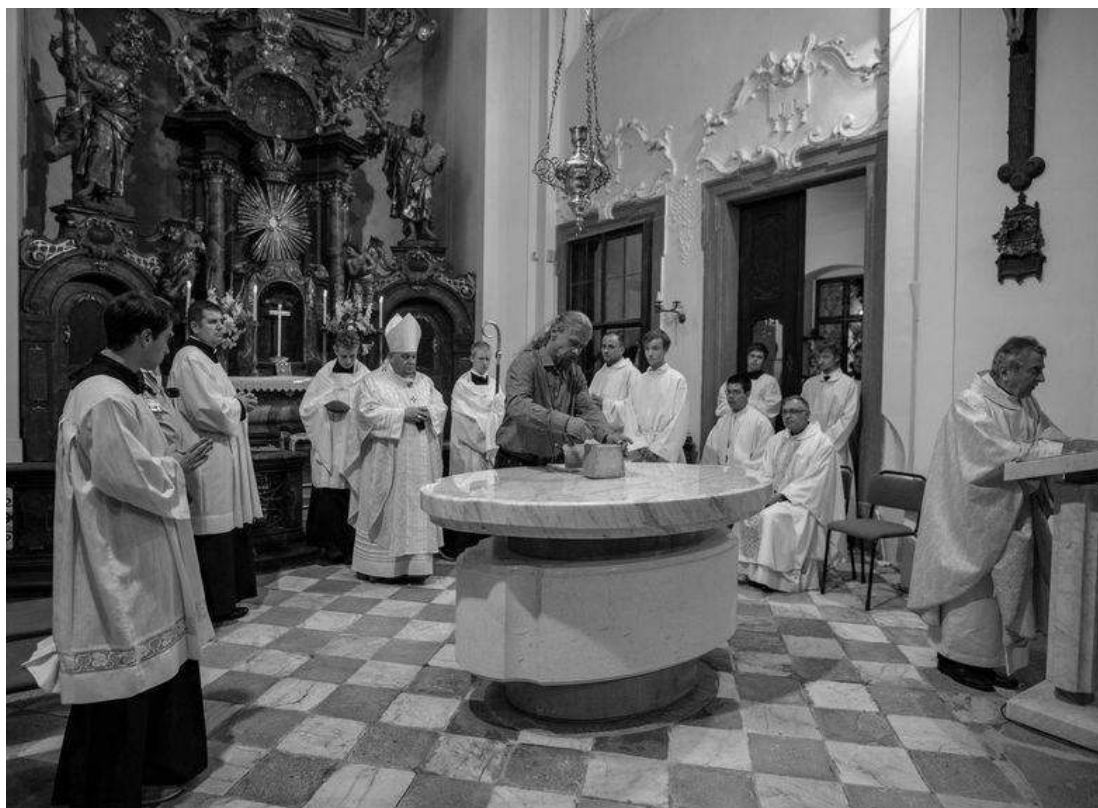
Zřejmě nejvýznamnější dosavadní historická událost tohoto století, která velice negativně ovlivnila náš život, je **pandemie koronaviru**. Začala na konci roku 2019 v Číně a v roce 2020 se postupně rozšířila do celého světa. Nemoc má vysokou úmrtnost, proto vlády sahaly k restriktivním opatřením, která posléze způsobila nejhorší ekonomickou krizi od druhé světové války. Naše republika patřila mezi nejhůře zasažené země Evropy. Postupně došlo k uzavření škol, restaurací, omezení shromažďování venku i uvnitř, platil zákaz nočního vycházení, zákaz návštěv

Senátor Jaromír Štětina s členkou rady vlády Eugenií Číhalovou u hrobu vojáka ROA.

Masopustní průvod nahradil v době koronaviru videoklip o "zlém" PSOVI.

Kardinál Dominik Duka posvětil nový mramorový oltář autora Dalibora Šebesty.

v nemocnicích a domovech pro seniory. I v naší obci měla nemoc své oběti. Zemřelo několik lidí, jejichž odchod byl pro nás velkou ztrátou.

Rok 2020: Kromě pravidelných akcí se 5. 3. konala vernisáž výstavy Mikroregionu Hořovicko v Hořovicích. Na panelech zde byly vystaveny historické fotografie obcí včetně Osova a Osovce.

Opatření, která mají zamezit rozšíření koronaviru se den za dnem rozšiřují. Ženy šijí nové a nové roušky, jejichž nošení je v současné době povinností.

Televize Seznam natočila na hřbitově s místní kronikářkou reportáž o působení vojáků ROA na Osovsku. Stalo se tak v rámci pořadu *Záhady Josefa Klímy*.

Stejně téma zakomponoval do své knihy **Sedmero královen** bývalý válečný zpravodaj a politik Jaromír Štětina. Kmotrem knihy byla legenda divadla Semafor Jiří Suchý.

Mimořádnou událostí se stala vzácná návštěva kostela Narození sv. Jana Křtitele, kterou byl kardinál **Dominik Duka**, který zde posvětil nově instalovaný mramorový oltář autora Dalibora Šebesty. Mše se zúčastnil i Karel Schwarzenberg.

Josef Kozák vytvořil krásnou *fotoknihu* věnovanou našim stezkám – Podbrdský Čtyřlístek polních stezek.

Rok 2021: Z důvodu koronaviru se nemohla konat Tříkrálová sbírka obvyklým způsobem, umístili jsme tedy kasičku do prodejny Coopu. Výsledek byl neuvěřitelně

Originální osovský betlém na prostranství bývalého pivovaru, dnes prodejny potravin.

skvělý. Také Masopust byl tentokrát netradiční. Průvod nebyl, proto byla vyhlášena virtuální soutěž o nejhezčí masku. Členové spolku KOS ještě připravili masopustní frašku ve *formě videa* a vtipné video jakoby z televizního zpravodajství.

Den osovských žen rovněž nebyl, zastupitelky navštívily ženy s květinou.

V Osovci na zastávce byla instalována první *informační tabule* pro Čtyřlístek stezek.

Konal se již tradiční *Memoriál J. Řehoře* v nohejbalu.

Na koncertu, který byl součástí celorepublikové akce, vystoupil v kostele špičkový *varhaník Vladimír Roubal*.

16. října proběhla u hasičské zbrojnice *hasičská slavnost* při příležitosti posvěcení nově zrekonstruovaného vozidla CAS 25.

U Coopu byl vystaven nový krásný *betlém* vyrobený F. Sklenářem a J. Kozákem.

Rok 2022: Začátek nového pololetí byl ve znamení karantén a izolací v místní škole. Nemoc zasáhla děti i pedagogický sbor. V karanténách se střídaly celé třídy, některé i opakovaně.

Česká televize odvysílala díl pořadu **Toulavá kamera**, kde byla i třiminutová reportáž o Osovsku, vlastně takový velmi stručný popis nejvýraznějších památek u nás.

Zloději jsou stále aktivní, v obci i na hřbitově stále mizí věci.

V září se na louce nad Osovem konala velkolepá oslava **120. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů (SDH) Osov**.

Za zmínku stojí brigáda na úklid veřejného prostranství, sešlo se pouhých 15 brigádníků, což je na naši obec opravdu málo.

Rok 2023: K *Tříkrálové sbírce* se letos k Osovu a Osovci připojily Nové Dvory, Lážovice a Vižina.

V pořadu Toulavá kamera promluvila také paní starostka Marcela Čabounová z Osovcé.

Spolek KOS vydal brožuru nazvanou **Historie školy osovské** při příležitosti rekonstrukce budovy staré školy.

V areálu koupaliště startoval 1. ročník nové akce spolku KOS – **Osovský běh tam a zpět**.

Pan Miloš Horák vyčistil celý prostor u *Lipek* nad Osovcem, byl zde umístěn pamětní kámen a informační tabulka. K místu vede i krásná nová lávka a stojí zde

nová lavička. Za vše děkujeme výše uvedenému, Pavlu Čabounovi a Josefu Kozákovi.

Osovský kostel navštívil emeritní biskup pražský **Karel Herbst** při příležitosti konání poutní mše. Naši kněží P. Robert a P. Andrzej slavili 25. výročí kněžské služby.

Sólistou letošního varhanního koncertu byl mistr ve hře na varhany **Pavel Černý**.

Po náročné rekonstrukci byla slavnostně otevřena „**Stará škola**“ za účasti velkého množství návštěvníků z obce i okolí.

Zemřel kníže **Karel Schwarzenberg**.

V září se konal další ročník Českého varhanního festivalu, v našem kostele se uvelel skvělý interpret **Jakub Janšta**.

Diakonie Broumov v naší obci pravidelně pořádá sbírky šatstva, které poté třídí a distribuují potřebným, dárce nosí i další věci důležité pro život. Letos v Osově proběhla akce koncem listopadu, věci se shromažďovaly na obecním úřadu a bylo jich tentokrát tolik, že zaplnily téměř celou jednací místnost.

V kostele stejně jako v minulých letech vystoupila v celé naší oblasti populární country skupina Macechy, a to 15. prosince v podvečer, kdy kostelní lavice byly obsazeny do posledního místečka a několik desítek návštěvníků stálo ještě vzadu pod kůrem.

Karel VII., 12. kníže ze Schwarzenbergu.

Před Štědrým dnem přicházejí do našeho chrámu děti z místní MŠ a ZŠ, aby navštívily starodávné **jesličky**. Je to hezký zvyk i proto, že děti se mohou seznámit i s jinými Vánocemi, než které jim předkládají televizní reklamy a všeobecná atmosféra.

Sváteční **půlnoční bohoslužba** se konala stejně jako každým rokem na Štědrý den v našem kostele, opět s doprovodem dechového souboru pana Václava Uzlíka.

Rok 2024: V tomto roce došlo ke změně místa působení pošty. Po dlouhých letech se úřad s poštmistrem

*Na oslavy 120 let trvání
osovského hasičského sboru
dorazili také trpaslíci se
Sněhurkou.*

*Osovský běh tam a zpět se
stal tradicí začátku
podzimu. Běžci si mohou
vyzkoušet svoji kondici na
několika trasách.*

*V září roku 2023 se otevřely
dveře nově zrekonstruované
staré školy.*

Ing. Jana Červená z Osova v jedné z televizních soutěží.

Václavem Bolinou přestěhoval do prostor obecního úřadu a působí jako **Pošta Partner**.

Ing. Jana Červená již po několikáté bravurně reprezentovala naši obec v televizní soutěži, tentokrát to byl AZ kvíz.

Během prvního lednového víkendu, jako už dlouhá léta nazpět, proběhla u nás pod záštitou Farní charity Řevnice **Tříkrálová sbírka**. Obec jsme si tentokrát rozdělili na čtyři etapy, kdy vyrazilo celkem osm dětí do Osova a sedm do Osovc. Tříkrálová sbírka už druhým rokem probíhala i na Vižině, v Nových Dvorech a Lážovicích.

V sobotu 3. února se konal **Osovský masopust**. Na program byla masopustní fraška, pochod maškar obcí, soutěž o nejlepší dětskou a dospělou masku a průvod byl zakončen v hospůdce u sv. Donáta ve Staré škole.

Den osovských žen (DOŽ) se za dlouhou dobu své existence 22 let stal již proslulým. Letos jsme se poprvé sešli ve zrekonstruované Staré škole.

Hezky jsme si užili **Čarodějnice** s průvodem z Osova nad Osovec. Opět jsme měli možnost projít s májovnicí obec po celé její délce, a to při příležitosti **Tradičních májů s průvodem obcí**. 31. května 2024 od 16 hodin si osovská "**nová škola**" připomněla 40. let. V areálu koupaliště v Osovcu proběhl v červnu oblíbený **Osovský akord**. SK pořádal další ročník **Memoriálu J. Řehoře**, turnaje v nohejbalu. V srpnu se opět konala zábavná soutěž netradičních plavidel **Osovská regata**.

Druhá část roku plynula jak podle kopíráku let minulých. Akce už jsou zavedené a občané se na ně těší. V září tu míváme **Posvícenské odpoledne pro děti**, které bylo

Tříkrálová sbírka u Krákorů v Osově.

letos v režii olympských bohů, a opět překrásný varhanní koncert konaný v rámci celostátního **Českého varhanního festivalu**. Ten byl letos doprovázen řádkem přírodních živlů za zdi kostela. **Drakiáda** proběhla za stálého bezvětrí, ale tak nějak to nevalilo. Nejvýraznější a podle mě nejdůležitější akcí letos bylo **Sázení Lipůvky**, která tedy dnes už stojí mezi Osovem a Osovcem a je nádherná.

*Vodníci – momentka
z osovského masopustního
průvodu máškar a
maškaráků.*

*Vystoupení Osovských
chlapů (OCh) na tradičním
Dnu osovských žen.
Tentokrát si chlapi připravili
tanec tučňáků.*

Mladí májovníci v Osově.

Osovská skupina "Tanči s námi" při vystoupení na tradičním Akordu.

Momentka z nohejbalového turnaje na osoveckém koupališti.

Úvodní instruktáž při sázení lipové aleje "Lipůvky".

V říjnu uctíváme památku padlých ve válkách, letos byla akce ochucena i *Dortem republiky*, na kterém si pochutnali všichni účinkující, kteří obětavě věnují část volného dne kulturnímu vystoupení u pomníku před kostelem.

Pohádkový světelný průvod bývá vždy v době Dušiček a letos se opět velice povedl. Je jednou z nejnavštěvovanějších akcí u nás, přicházejí i přespolní účastníci a všichni se asi nejvíce těší na závěrečný ohňostroj na poli mezi hřbitovem a bažantnicí.

S příchodem adventu přišel do areálu u Coopu i svatý *Mikuláš* a pekelní čerti, děti byly spokojené s dárečky a dospělí těšil grog a dobré občerstvení. Byla samozřejmě i hudba, a to parádní. Skupina **Uvidíme** hrála koledy a vánoční skladby jak z partesu. Zpívali jsme a měli jsme vánoční náladu. Před Štědrým dnem vystoupili v kostele studenti **ZUŠ Dobřichovice** s půvabným pásmem slova a hudby a po pár dnech tam dorazila námi všemi intenzivně očekávaná skvělá skupina **Macechy**. Druhý den se v kostele rozdávalo Betlémské světlo a vánoční tradice dovršila slavná **Půlnoční mše svatá**.

OSOVEC

(Podle záznamů z kroniky Podbrdská p. V. Lenkvíka z Hostomic.)

Císař Karel IV. postavil nádherný hrad Karlštejn jako strážce zemských klenotů a svátostí a postaral se i o jeho dostatečnou obranu a opatrování. Panství nad hradem bylo svěřeno purkrabímu, který byl brán obyčejně z vladyckého stavu a měl k ruce zástupce, zvaného podpurkrabí. Purkrabímu byly vyhrazeny značné počitky z okolních panství, z čehož vydržoval hradní čeleď a byl povinen věnovat určitou část na zakládání dobrých hospodářství v okolní krajině, neboť Karel IV. byl velmi pečlivý hospodář a snažil se povznést selský stav. Pod purkrabím byli takzvaní manové, kteří byli dvojí: rytířští, kteří měli za úkol brannou mocí hájit hrad, a takzvaní robotní, kteří dodávali do hradu potřebnou výživu. V našem okolí bylo pět takových manství: v Želkovicích, Drahlovicích, Suchomastech, v Tetíně a Osovci. Robotné manství v Osovci byla tvrz ohrazená příkopy a plaňkami, k níž patřil poplužní dvůr.

Roku 1369 byl majitelem manského statku v Osovci pan **Markvart z Poržezína**. Vdova po něm Ofka a syn Bušek prodávali manství panu **Janu Fatkovi z Úsova** (Osova). (Podle Emlera: Pozůstatky desk zemských.), ale z tohoto prodeje bezpochyby sešlo, poněvadž týž Bušek prodal Osovec r. 1438 **Slavimírovi z Borku**. Brzy potom bylo toto manství rozděleno. Polovici držel **Zikmund Osovský** a druhou polovici synové jeho zemřelého bratra Štěpána **Duchek a Huda**. První polovice byla prodána roku 1460 jakémusi **Martinovi z Osova**, ale r. 1466 byla koupena zpět a spojena s druhou polovicí. Majitelé se dosti často střídali. Mezi nimi je jmenován **Jan Kuráž**, který r. 1505 prodal dvůr Osovec pánům **Janovi a Petrovi zvaným z Osovc**. Brzy nato byl manem v Osovci **Šimon** a po jeho smrti spravovali dvůr poručníci Šimonových dětí **Jan Herink, Matouš Velký a Václav Vaněček z Hostomic**. Ustanovení byli od purkrabího karlstějnského Jana Markvarta z Hrádku. Tito poručníci (snad že děti po Šimonovi zemřely nebo byly jinak vybaveny) ohlásili před dvorskými úředníky, že dědinu služebnou manskou k hradu Karlštejnu příslušející, totiž poplužní dvůr s poplužím v Osovci, lesy a rybníky se vším příslušenstvím prodali **Václavovi, synu Jana, vladky z Hostomic**, a jeho dědicům za 120 kop míš. Ale ani ten dlouho pánem Osovc nebyl, neboť kolem roku 1550 se jako držitel jmenuje **Šebastián Wratislav z Mitrovic**, pán na Malém Vosovci (zemřel v roce 1586) a roku 1562 se pánem na Osovci

Erb vladyckého rodu Ottové z Losu, pánů na Osovci.

jmenuje pan **Mikuláš Wratislav z Mitrovic**, neboť toho roku byl pohnán na soud paní Uršilou Holanovou z Hoštic a z Hlažovic.

Týž Mikuláš Wratislav byl v Osovci ještě roku 1589. Jako pozdější držitelé jmenují se r. 1606 Zdeněk a syn jeho Jaroslav, r. 1612 Krištof a r. 1615 zase Jaroslav, všichni Ottové z Losu. Ottové z Losu byli vladycký rod, který pravděpodobně pocházel z Německa a usadil se v Čechách. Roku 1617 koupil statek od Jaroslava Otty z Losu Oldřich z Gersdorfu a Malšvic a připojil jej k svému panství osovskému, skřípelskému a bykošskému. Gersdorfové přišli do Čech v 15. století. Oldřich Gersdorf z malšovické větve sloužil císaři Rudolfovi ve funkcích rady a prokurátora, za stavovského povstání povýšil a stal se direktorem a zemským správcem. Po Oldřichově smrti roku 1620 mu Ferdinand II. zkonfiskoval v roce 1621 veškerý majetek a jeho památka byla navěky prokleta. Statek byl sice roku 1621 zkonfiskován, ale r. 1623 od Salomeny z Rejbic, vdově po Gersdorfovi, koupen zpět. Její syn Adam Jiří Gersdorf z Gersdorfu, který jako i jeho bratři byl katolík, převzal dne 13. března 1625 statek z rukou své matky a vykonal manskou přísahu na dvůr Vosovec Malý s poplužím, stavením, dědinami ornými i neornými, lukami, zahradami, štěpnicemi, lesy, porostlinami, rybníky, příkopy a pastvištěm. Roku 1636 připomíná se zase již nový majitel Osovice Adam Gryl z Gryslavy.

Nesmíme se divit časté změně pánů zdejších tvrzí, neboť v oné době byla celá naše krajina již většinou zpustošena. Spálena byla Skřípel, kromě kostela, spálena byla Vyžina, úplně zmizela Chrastina a i ves Osovec s tvrzí byla vypálena. 8. listopadu 1650 Mikuláš Gersdorf z Gersdorfu (1629–1702), vrchní komoří, předseda tajné rady, diplomat a zemský fojt Horní Lužice, pán na Nových Dvořích, velkém Osově a Skřípli, přijal Osovec v léno podle smlouvy s dědici Doninovskými, neboť lenní statek byl od předcházejících držitelů, kteří tam asi vůbec nebydleli, promlčen, a proto 8. října 1650 byl tento statek od císaře Ferdinanda III. v držení Gersdorfovi potvrzen. Od Mikuláše z Gersdorfu přijala léno Alžběta Zuzana Wratislavová, rozená Gersdorfová, 26. srpna 1674 skrze svého advokáta a přísežného prokurátora hradu pražského Jakuba Čečelického z Rosenvaldu. Tato paní prodala Osovec spolu se statky Velký Osov, Nové Dvory, Skřípel a Lštěn za 66.500 zlatých panu Ferdinandu Maxmiliánovi hraběti z Kaunic dne 22. ledna 1678. Ten přenechal jmenované statky dne 25. dubna 1687 svému bratru Janu Vilémovi z Kaunic, který zase r. 1701 je přenechal hraběti Ferdinandovi z Valdštejna a Valdštejn r. 1708 je znovu prodal zpět Janu Vilémovi z Kaunic, který již před tím přikoupil vesnici Radouš. Jan Vilém z Kaunic byl mužem velmi pevné vůle a podnikavý, snažil se zpustlou a ochuzenou krajinu znovu povznést, sám stavěl a jiné ve stavbě podporoval. S městem Hostomicemi se celých 30 let soudil o pozemky a lesy. Majetek Jana Viléma přešel na syna jeho Jana Adolfa hraběte z Kaunic, který se proslavil stavbou památného osovského kostela, znovupostavením kostela skřípelského a vystavěním neumětské fary. K panství osovskému připojil 22. března r. 1781 Všeradice, které koupil od dědiců Františka Wratislava z Mitrovic. Osovec byl k panství nerozlučně připojen r. 1771 za 6000 zlatých, přešel potom s celým panstvím na Wratislavy a od nich na Schwarzenbergy.

Karel kníže Schwarzenberg vymohl r. 1848, aby lenní povinnosti ke Karlštejnu pro Osovec byly zrušeny. Na statku vážly také dávky pro osovský kostel. Když po smrti

Josefíny, kněžny Schwarzenbergové, roz. Wratislavové, jako poslední majitelky manského statku v Osovci, měly se kvůli těmto dávkám zjistit hranice polností bývalého manského statku, nebylo možno je určit, neboť již dávno splynuly s polnostmi novodvorskými. Kvůli zajištění oněch dávek bylo učiněno narovnání v tom smyslu, že na panství osovském tolik polí, lesů a luk vyměřeno, kolik bývalý manský statek činil,

Archivní fotografie statku čp. 15 v Osovci.

totiž 108 jiter polí, 13 jiter luk, 11 jiter pastvin a 47 jiter lesa „Na babě“, dohromady 187 jiter půdy, což r. 1848 císařem, jakožto českým králem, bylo potvrzeno.

Podle „berní ruly“ čili katastru, prvně porízeného po třicetileté válce r. 1654, připomínají se v Osovci tito hospodáři: Václav Hora na statku nyní č. 15, měl dva potahy, jednu krávu, 2 jalovice, dvě prasata. Martin Holý (neznámo, v kterém nynějším čísle) měl dva potahy, jednu krávu, dvě jalovice a čtyři prasata. Jan Kačírek měl dvě krávy, jalovici a dvě prasata. – Na zpusťované tvrzi byl toho roku (1654) jen šafář Jiřík, který měl jednu krávu a tři prasata. Všichni dohromady počítali se za dva usedlé a měli 60 ½ korce orných polí. Rychta přešla po smrti Jana Šebka r. 1791 na Bartoloměje Horu v nynějším čísle 15, který byl rychtářem do r. 1793. Syn jeho Václav Hora byl rychtářem do r. 1812. Pak nastupuje v tomto čísle rodina Husáků, která třicetiletou válku přežila v Osově. Michael Husák byl rychtářem do r. 1833 a po něm jeho syn Michael, který zemřel r. 1869, stár 54 roky.

Dům čp. 19 - bývalá tvrz

V místech nynějšího čp. 19 stávala kdysi tvrz. Od dávných dob tu bývalo manství služebné k hradu Karlštejnu. Ve středověku se zde majitelé velmi často střídali, další její historie je stejná jako v kapitole výše.

Ve třicetileté válce byly Osovec i manství vypáleny Švédy. Roku 1654 byl na zpusťované tvrzi jen šafář Jiřík. Ještě v letech 1655-1667 mělo panství vlastní správu, když zde samostatně hospodařil Václav Čejka, jak připomíná písař osůvecký.

Statek ztratil svoji samostatnost za Kauniců – totiž později se nikde coby zvláštní statek nevyskytuje. Následkem toho se brzy evidence pozemků stala nečitelnou a jeho hranice nebylo možné určit.

Bývalou tvrz, která při číslování domů r. 1770 obdržela číslo 19, převzal, ovšem již bez většiny pozemků, které k manství příslušely, rolník Jan Šebek, který se r. 1715 narodil ve Vinařicích a po několik let byl zaměstnán na tvrzi v Drahlovicích jako ro-

Fotografie starého domu čp. 19 na místě bývalé tvrze.

botný sedlák. V Osovci se stal rychtářem a jako takový byl činným v mnoha komisích a v přípravných pracích takzvaného katastru josefinského, při čemž byl upraven i jeho právní poměr ke statku kdysi manskému, budově č. 19 v Osovci. Toto upravení bylo vyjádřeno odevzdáním klíčů od pražské komise. Jan Šebek zemřel r. 1791. Rodina žije v objektu do dnešních dnů.

Na počátku 20. století zde žil Josef Šebek (bratr Václav se oženil na Borek) s manželkou Otýlií. Měli dcery Miladu, která se provdala do Všeradic, a Marii, která zůstala na statku a provdala se za Jaroslava Šmída. Měli syny Václava a Jaroslava a dceru Marii. Václav se oženil s Miroslavou Nájemníkovou ze Všeradic a měli syna Pavla a dceru Hanu. Václav dosud na statku hospodaří.